

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Hans Staden van Homborgs Beschryvinghe van America wiens Inwoonders wildt / naect / seer Godloos/ende wreede Menschen-Eters zijn/ hoe hy selve onder de Brasilianen langhe gevangen geseten heeft/ die hem dagelijc vzeppghden doot te slaen ende t'eren: Oock hoe wonderbaerlych hy door de Handt des Heeren verlost is.

Item/ hoe de Wilden Wayganna gheheeren/ hun daer/ als onder 't gh
berghie by de Bay de Todos los Santos onthouden ende geneeren/voorts
waer mede sy omgaen ende Oorloghe voeren.

Alles Figuerlyck naer 't leven afgebeeld, is seer dienstigh voor
de gene die naer Brasilien oft Farnambucque varen.

AMSTELREDAM,

Gedrukt by Broer Janz., woonende op de Nieu-zijds Achterburg-
wal/inde Silbere Kam by de Wrouwerij vande Hoopergh.

Den Doorluchtigen ende Hoogh- gebooren Vorsten ende Heeren, Heer.

Philips Landtgraeff tot Hessen, mijnen
Genadigen Heere.

Enade ende Vrede in Christo Jesu onsen Verlosser; Genadige Vorst ende Heere, de Konincklycke Propheet David spreekt inden 107 Psalm: die met Schepen op de Zee varen, ende dryven haer handel in groote Wateren, die des Heeren werck versocht hebben, ende sijne wonder tot inder Zee, wanneer hy sprack: eenen storm-wint quam op, die de baren op hreef, ende ten Hemel voerde, ende wederom inden grondt, soo dat haer Zielen van vreesse verslaeghde, ende datse tusschen ghelijck een droncken mensche, ende en wisten geen raedt meer. **Ep als sy dan totten Heere schreeve in haren noot, en hysse haren angst en sorghe verlosse, en stide dat onweer, dat de baren hen selven neder leyde, en datse vrolijk werden, om dat het stil geworden was, en datse so te Lande gebracht waren na haer wensche, die souden den Heere dancken om sijn goetheyt, en om sijn wonder-daedt die hy aenden menschen doet, ende hem by der Gemeynen pryien, ende by den Ouden hem belooven.**

Also bedancke ick my tegen den Almachtigen Schepper des Hemels, Aerden, ende der Zee, sijnen Soon Jesum Christum, ende den H. Geest, van de groote gheade ende barmhertigheyt die my geschiet is onder de Wilden Liedes des Lants Brasilien, welcke Inwoonders my gevangen hadden, genietende de Tuppin Imbas Menschen-vleesch-eters, diens ghevangen ick negen Maenden gheweest ben, ende veel land-re ervarenheden, die my door de 11. Drievuldigheyt door een gantsche onverhoopte wonderbaerlycke maniere en wijze geschiet en gevaren zijn, dat ick nae langhe ellende, armoede, ende vreesse van lijf ende leven te verliezen, wederom in V. W. G. Vorstendomme, mijn hooghste en liefste Vaderlandt, na het verloop van sommige Jaren gekomen ben, en heb V. W. G. myne reyse en Schip-vaert onderdanighlycken aenteekenen willen, d'welck ick op 't kortste begrepen heb op V. W. G. tot uwen welgevallen en gelegentheit, daer inne merter hulpe Gods noe ick door dat Lant en Zee gezogen ben, u dat voorlessen laten willen, om der wonderlike geschiedenisse wille, die de Almachtighe God inden noot by my gedaen en getoont heeft, daer niet oock V. W. G. aen my niet en twijfelde, als of ick onwaerachtige dingen te verstaen geve die waer zijn, V. W. G. wil ick een Passort totter selver taken dienende, selvs toonen en laten sien, 't welcke ick presenteer, God zy alleen de cete, en beveel my hier met V. W. G. in alle onderdanigheyt, Geschreven te Wolfhagen den 22 digh Junij, Anno vijftien hondert en LV I. &c. V. W. G.

Gebooren Onderstaet Hans Staden van Homborgh
in Hessen, Borger te Wolfhagen.

Den Welgeboren Heere, H. Philips, Graef van
Nassau ende Sarburgh, &c. mynen genadigen Heere, wenscht
D. Dryander veel welvaerts, met eerbiedinge sijns diensts.

HANS van Staden, die dit Boeck ende Historie nu dooz den
druick laet uptgaen/ heeft mi ghebeden dat ick toch tot boozdeel
van sijnen arbejt ende schrijft de Historie oversien/ coztigeren/
ende waer't dattet van noode ware/ verbeteren soude/ om hem in sijnder
beden te belieben heb hem om diederley oozsake plaets gegeven. Eerst
mael dat ick des Auteurs Vader nu meer dan 50. jare gekent heb (want
hy ende ick upt eender Stadt/ met name te Weter/ gebozen ende opghe-
togen zijn) ende niet anders den selven in ons Lant ende te Bomborgh in
Hessen/ daer hy nu ter tijt woonachtig is/ dan als booz een oprechtigen/
bromen/ en treffelicken man/ die oock inde goede byse konsten gestudeert
heeft/ gekent heb/ ende als booz een gemeen spreek-woort is/ den Appel
smaecht alstijt na den aert des Booms, so ist te verhoppen dat Hans Staden
desen eerlijcken Mans Bone/ sal indeughden en bymoghheit na den Va-
der aerden. Ten anderen/ neme ick den arbejt om dit Boercken te over-
sien/ des te byselicker ende lieber aen/ dat ick gheerne in de saken/ die tot
der Mathematica toe behooren/ als dan oock is de Cosmographia/ de
beschrybinge en afmetinge der Lantschappen/ Steden/ en wegh-ropen/
de welke in desen Boeck op veelderley wyse oft maniere/ een peghelijck
booz ghebeyghen worden/ belustige/ want ick seer geerke niet deser saecke
om gae/ als ick verneme datmen oprechtigh ende waerachtelick de booz-
gaende dingen openbaert/ en aen den dagh byengt/ gelijc ick dan in geen-
der manieren en twijsele. Dese Hans Staden schrijft ende vermelt in sijn
Historie ende wegh-baert niet upt andere lieden aentekeninge/ maer upt
sijnder eyghen erbaretheit/ grondelijcken en sekerlijck aen/ sonder eeni-
ghe valsche oozsack/ dat hy daer in geenen roem oft wereltliche eergie-
righeydt/ dan alleen Gods eer/ lof/ en danckbaerheyt booz getoonde wel-
daet sijnder verlossinge soecht/ dit is de meeste ende booznaemste oozsake/
om dese Historie tot licht en aen den dagh te brengen/ daer booz een ygelic
sien kan hoe genadelijck tegen alle hoop God de Heere desen Hans Staden
verlost/ en vander Wilden lieden grimmicheit (by den welcken hy by de
9 Maenden langh alle dagen ende uren verwachten moeste/ datmen hem
onbarmhertelicken doot geslagen ende geyeten soude hebben) verlost in
sijn liebe Vaderlant in Hessen weder heeft laten komen/ booz dese on-
sprekelicke Gods barmherticheit wilde hy na sijn beste vermoghden mi
geerne God danckbaer zijn/ en de weldaet die hem ghelichiet is/ God daer

mede te loben/ alleen een peg-lyck openbaer maken/ ende brengh de ordi-
nantie vande handelinghe met haer / dat hy de gantsche wegh-vaert ofte
reysse der negen jaer/ so hy upt den Lande geweest is/ hoe hem alle dingen
toegedragen ende gegacen hebben/ dewijle hy het werck der Wilden ghes-
ien heeft met haer manieren/ beschryft. Ende dewijle hy dese eenboutige
wijse ofte maniere niet met ghestoffeerde verbloemde woorden oft argu-
menten verdoepet ende verciert/ geeft my een groot gheloope dat syn ja-
ken goet ende oprecht zijn / ende hy en houde daer geen nut oft profijt af
hebben / dat hy lughenen inde staet vander waerheydt verdoepende ende
stellen wilde. Daer toe is hy met synen Vaders hier in desen Lande ge-
seten/ niet als de Lant-loopers ende loogenars gewoonheyt is/ van het
eene Lant in het ander/ op de Heydensche maniere om te loopen/ moct al-
soo verwachien waer ergens eenige bewandeler lieden/ die in die Eylan-
den sullen zyn gheweest/ by hem quamen/ende moghen hem logen-straf-
fen. Ende dit is my een vast argument/ dat syn saeck/ ende dese Histori-
sche beschryvinghe oprecht zijn moct. dat hy aentekent den tijdt/ Stadt/
ende plaetse / daer des hoogh-ghelerden ende beroemden Cobani Heffi
Zoon Heliodorus / die hem langen tijdt in vzeemde Landen te besoecken
begeven heeft/ ende hier by ons als vooz doot geseyt is geweest/ by desen
Hans Staden inde Lantschappen der Wilden geweest is/ ende ghesien hoe
ontfermelicken hy gebangen ende wegh geboert is.

Dese Heliodorus segge ick kan oft koets oft int lange (alsomen hoopt
dat gheschieden sal) te huytwaerts komen / ende is dat dese Hans Staden
Historie valsche ende ghelogen ware/ kan hysse te schanden maecten/ ende
vooz niet ende logen aen geuen. Van dese ende dierghelycke krachtighe
argumenten ende vermoorden van Hans Staden oprechtigheyt te beschut-
ten ende te bewaeren/ wil ick dese reysse rusten/ ende voozts een luttel be-
schryps doen wat de oorsaecke zy dat dese / ende deser ghelycke Histori-
en/ van een ygelick luttel geloofs gegeven wort. Ten eersten hebben
de Lantloopers oft Vaders met haer ongeregelde logenen/ende aente-
keninge of e beschryvinge/ valsche gedichte dingen overgehoecht/ datmen
oock de rechtschappen ende waerachrighe lieden/ die upt vzeemde Landen
komen/ seer luttel geloofs geeft/ en wort gemeynlicken geseyt : die liegen-
wilt/ die liege verre van hier/ ende ober 't belt/ dat niemant derwaerts en
gaet daer na vernemen/ ende moeyte doet om te versoecken. Nu ist eben
wel daer mede. niet ghenoech / dat om der looghenen wil / de waerheyde
oock verstercken ende verhoeghen soude worden/ hier upt is te mercken
dat hoe wel de gemeyne Man eenige beschreuen oft aengeteekende din-
ghen niet moghelycken houden / ende doch ghelooft worden by verstan-
dighe

V O O R - R E D E N .

dighe Lieden booz ghebocht/alsse verhaelt oft overlept ende ghewegen
 worden: ende booz ghewisse ende seeckere dinghen geacht/ ende datmen se
 oock soo vint / dat merckimen upt een oft twee exempelē die upt Astro-
 nomie getrocken ende getogen worden. Wylanden/so wy in Duytslande
 oft nae by woonen/ weten upt langhe erbarentheyt booz ghebocht/ hoe
 langhe de Winter/ den Somer/ met oock de ander twee Jaer-tyden oft
 deelen/ Verfst ende Uuten duren sal. Item hoe langh of kort den langh-
 sten dagh inden Somer/ ende kortsten dagh inden Winter is/ en so oock
 hoe 't metten nacht te achten zy/ nu gesept is dat sommighe plaetsen inde
 Werelt zijn daer de Son in een half Jaer niet onder en gaet/ ende den
 langsten dagh by den selvē lieden ses maenden/ dat is een half jaer lanck/
 ende wederom den langhsten nacht oock ses Maenden/ oft een half Jaer
 lanck zy. Item/ datter plaetsen inde Werelt ghebonden worden daer in
 een Jaer die Quatuor Tempoza/ dat is / vier tijden des Jaers/ dobbel
 zijn/ also datter twee Winters en twee Somers in een Jaer seeckerlyck
 booz hebben zijn. Item/ dat de Sonne metten anderen Sterren/ hoe kleyn
 sy oock ons hier duncken te zijn / dat nochtans de kleynste Sterre groo-
 ter is dan de gantsche Werde/ ende dier dinghen veel sonder ghetal. Als
 nu de ghemeyne Man dese dinghen hoozt/ soo veracht hy 't op hooghste/
 ende geeft het gheen gheloobe/ ende achtet ala dinghen die onmoghelyck
 zijn / hoewel dat nochtans dese natuerlycke dinghen booz de Astronomie
 in sulck een mate ghedaen ende bewesen worden/ dat de verstandighe der
 Konst daer niet aen en twyffelen. Soo en moet daerom niet volghen/ de-
 wyle dat den ghemeynen hoop dese dinghen onwarrachtigh hout/ dattet
 alsoo zijn moet. Ende hoe qualijck soude de Konst der Astronomie
 staen / wanneer sy dese Coppoza oft Lichamen niet en konden demonstre-
 ren oft bewyssen/upt vasten ende ghewissen sekeren grondt der Eclipses/
 dat is verdonckeringe der Sonne ende Mane/ op seeckere ende ghewisse
 daghen ende uren/ wanneer sy komen oft ghescheyden soudē/ jat sommi-
 ghe hondert Jaer booz dese tijdt aengeteckent/ ende men beuint in erba-
 rentheyt also wart te zijn. Ja seggen sy/ wie heeft inden Hemel geweest/
 ende dese dinghen ghesien/ ende hebt af gemeten? Antwoort: Terwilen
 de dagelijcksche erbarentheyt in dese dinghen metten demonstrationibus
 oft bewysinghe te gader ober een komen/ soo moctmen dat ghelijck alsoo
 seecker houden als seker ende gewis waer is als men drien twee legghē
 by een int getal worden bij daer upt gerekent ende upten vasten ende
 sekeren grondt ende demonstrationibus oft bewysinghe der konst/ d'aghet
 hen so daer toe d'armen afmeten ende rechenen kan/ hoe haagh dattet tot
 aen des Maens Hemel is / ende van daer booz tot alle Planeten/ ende

ten eynde tot aen den ghesterden Hemel toe / ja oock hoe groot ende hoe
 dick de Son is / de Maen / ende ander Lichamen ofte corpora des Hemels
 zyn / ende uyt de overlegginge des Hemels ofte Astronomia metter Geo-
 metria / reeckent men ganfch eygentlick ende fcerckerlick / hoe wjt / rondt /
 breed / ende laenck het Aertrijck zp. Nu dewijle dese dingen al-te-mael den
 ghemeynen Man verborghen / ende als ongelooflick geacht worden / dese
 wilwetenheyt waer hem wel te verghen / als den gheuen die niet inde
 Philosophie gestudeert en hebben / dat evenwel de treffelijcke hoogh-ge-
 achte ende wel geleerde lieden aen de dingen die soo waer bebonden wo-
 den twifelen / is beschamelicken en beschadelicken / sonderlick terwijlen
 de gemeyne man op de selve fiet / ende haer en pber / alsoo seggende / waer 't
 dat waer ware / soo en hadden dese oft dat Augustinus ende Lactantius
 firmanus / beyde heylighe geleerde neben der Theologia oft Godheyt /
 oock in goede konsten wel ervaren. Maenen / niet behoeben te twifelen /
 die niet wilden toelaten datter Antipodes zyn konden / dat is / datmen
 Lieden bonde die in plaetsen des Aertrijck onder ons met hare voeten te-
 gen ons gaen / ende alsoo dat Hoofst ende Lijf onder ons hangen tegen den
 Hemel / ende toch niet af en vallen / etc.

Sommighe Arthurs ende sonderlingh Nicolaes de Tpya (die toch
 een treffelijck Man is) willen / dat nae dien der aerden Klood oft Werelt
 ter helft oft halben deel int water leyt en swemt / alsoo dat dese helft daer
 wy op woonen ober dat water uyt gaet / dat daer niemant woonen en kan /
 't welck al-te-mael tegen de konst der Cosmographie strijdet / en nu meer
 dooz veel Schippers van Spangiaerts ende Portugaleusers / ende veel
 andere gebonden is geworden / dat het Aertrijck alomne ende omne bes-
 woont wort / ja oock suborrida Zona / welck onse Dooz-Vaders ende ou-
 de Scribenten noyt en hebben willen toe laten / by onsen tijden / Wozte-
 len / Supcher / Peerlen ende andere dierghelijcke Waeren worden uyt die
 Landen hier tot ons ghebracht. Dit paradoxon vanden Antipodibus
 ende dooz aenghetekende des Hemels afmetingen / heb ick niet blijt byen-
 gen willen / om dat voorgaende argument daer mede te bevestigen. Daer
 konde vast veel van dierghelijcke dinghen meer hier verhaelt worden /
 waer 't by alsoo dat ick niet mijn langh schrijven u berdzietelijck val-
 len wilde / nochtans sullen daer dierghelijcke argumenten veel ghelesen
 worden inden Boeck vanden Weerdighen ende Hoogh-geleerden Magi-
 ster Casperus Groot-Worm / blintighe superintendens D. G. te Worpl-
 bofgh ende Predicant / welcks Boeck in ses deelen onderschryden / ende
 van veelderley mirakelen / wonder werken ende Paradoxen / alsoo
 by voorgaende tijden als nu gheschiet zyn / gheseyt wort / kortz in druck
 gebracht

V O O R - R E D E N.

ghebrocht sal worden / tot welken Doech / ende tot anderen veel die dier-
 gelijcke dinghen beschrijven / als zijn Libri Galeotti de rebus-vulgo in credi-
 bilibus, &c. Den gorden. Aeser also verre hy betet herstant daer af heb-
 be / wil ick hier mede ghewaerschout hebben / dat niet ghelogen zijn moet
 al darmen schijnt / al duncket den ghemeynen Man vzeent / ende onma-
 nierlijck oft ongelwoonlijck / gelijck in dese tegentwoozdighe Historie / daer
 de Vieden alle inder Eylanden oft Insul naecht gaen / geen en Dypstraet /
 Dee oft Beesten / ende andere gheselschap totter neeringhe geenderhande
 dinghen / soo dat hy ons is ghebruyckelijck om het lyf te houden hebben /
 als klederen / Bedden / Paerden / Verckenen oft koeppen noch Wijn of-
 te Bier etc. ende haer op haer wijsse onthouden / ende behelpen moeten.
 Doch aler dese Dooz reden oft Pzologe ten eynde loopt / wil ick oock
 kortelijck bewijsen wat dese Hans Staden bewreghet heeft beyde sijne
 Schip-baerden ende wegh-reysen inden dreck te verbeeteren / dies moghen
 ten hem veel hedenqualijck afnemen ende die te min upt leggen als oft
 hy hem hier mede wilde betoemen oft eenen hovertorighen nante maken /
 het welcke ick seer wel van hem gheloobe dat sijn ghemoedt veel anders
 staet / als oock inde Historie van achteren tot dooz veel anders ghemerckt
 ende verstaen wort. Welwile hy in soo menighvuldige ellende gheweest
 is / soo veel wedert-weerdighejdt gheleden / daer aen dickwils sijn leven
 ghestaen heeft / ende gantsch niet te hopen dat hy daer af ontlact / ende in
 sijns Vaders Landt weder komen soude. God eben wel die hy alrejt be-
 troutet ende aengheroepen heeft / hem alleen van sijnder vpaenden handen
 verlost / want sijn ghebedt met oprechrigen gelobe Gode aengenaem ghe-
 weest is. Sommige tot nu toe pleghen dooz een maniere haer seiven de-
 sen oft andere eenigher Hepligen Bedevaert op te offeren / verbidden / ende
 bidden dat hy hem upt haren noot helpen wille / ende dese beloften woode
 sterck gehouden / uptgenomen van dien / die daer dencken de Heplighen te
 bedziagen met haer beloften / alsoo pegelijck een int Schip / S. Chzistos-
 fel die te Parijs inden Tempel-staet / een Beelt ontrent 10 ellen hoogh /
 gelijck een groote Poliphemus / aentiep. Dese Hepligen gheloofte heb-
 bende / alsoo verre hy hem xpter noot hielp / soo woude hy hem offeren een
 Wassen licht alsoo groot als de Heplige was: Sijn naeste gehuer die hy
 hem sat die wiste wat hy vermoght / strafte hem van deser belofte / ende
 seide : al waert dat hy alle neeringe ende goet dat hy opter Aerden had-
 de / verkocht / en kost hy soo veel Was niet te wege brengen dat hy sulcken
 kerse daer af soude doen maken oft betalen. Antwoorde hem daer op /
 ende seide hem hepmelijck dattet de Heplige niet hooren en soude / als
 hy in xpter deser noot geholpen heeft / wil ick hem naulick een kleyn licht
 ofte

V O O R - R E D E N .

ofte Keers gemaakt/een penningh weert/geben. Ende de Histoꝛie van den Ruiter die in een Schipbzeekinghe was; desen Ruiter als hy sagh dat het Schip woude onder gaen / hy riep S. Nicolaes an / dat hy hem upppen noot helpen wilde / hy woude hem sijn Peert ofte Pagie offeren/ doen vermaende hem sijn knecht/ dat hy dat niet doen en soude/ en bzaegde hem waer op dat hy dan ryden wiloe / doen seide de Joncker totten knecht hemmelijck / dattet de Heplighen niet hoozen en souden / swijght ghy stil/als hy my uptter noot helpt wil ich hem niet den Steert vanden Waerde geben. Also dacht een pegelijck van die twee sijn Heplighen te bezieghen/ ende de ghedaene welbaet seer lichtelijck vergeten. Daer mede nu desen Hans Staden oock niet alsoo daer booz aenghesien wordt/ nu hem Godt gheholpen/ ende vanden vyanden verlost heeft/ dese welbaet te vergeten. Soo heeft hy booz hem genomen/ met druck ende beschijvinge der Histoꝛien / Godt alijdt te loven ende te prisen / ende upt een Ghysstelijcken woedt ende booznemen / de wercken ende ghenade aen hem bewesen/ waer hy kan oft mach/aenden dagh bzingen: Ende waert dat dit niet sijn booznemen en waer (welck eerlijck ende recht is) soo wiloe hy veel liever dese moeyte ende arbeys versupmenisse/ oock ongewoone kosten/die lichtelijck op drucken ende figueren te sijden veel bedraghende is / een eynde laten hebben/ende goet laten zijn. Dese Histoꝛie/terwijlen datse dooz den Ruyter/den Dooꝛlichtigen Hoogh-gebozen Doꝛst en Heeren/ Heer Philips/ Lant-Grave te Hessen/ Graef te Catzenellenboge/Diest/ etc. sijnen Lants-Heeren ende genadige Doꝛsten/in eeren dienende/ghebediceert ende toe-gheschreben is / ende in synen name openbaerlijck in druck laten uptgaen / ende langhen tijdt te bozen vander boozghemelden Doꝛsten/onfen ghenadigen Heeren/in mijnen ende anderen veler teghenwoozdigheyt/desen Hans Staden gecamineert/ende van alle stucken sijn-der Schipvaert ende gebanckenisse grondelijcken onderbzaegt/ ende wel ondersocht heeft / daer af dickwils D. G. met andere onderdanighlijcken geteckent ende vertelt hebt/ende terwile ich D. G. booz eenen sonderlijcken Liefhebber sulcher ende diergelijcken Astronomische en Cosmographische konstien te sien/ langen tijdt gernerckt heb/hebbe ich dese mijn Prologe/Prefatie/oft Dooꝛ-reden/D. G. onderdanighlijck willen toe schrijven/ het welck D. G. genadelijck also van my wille aennemen/ alsoo lange tot dat ich wat treffijcker in D. G. name in druck verbozde- re/nu hier mede D. G. onderdanighlijck bebelende. Datum tot Mar- bozgh op S. Thomas dagh/Anno M D X I.

Hier begint de Historie.

Dat eerste Capittel.

B L

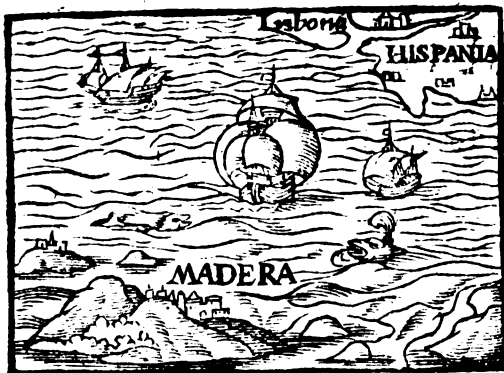
Dek Hans Staden van Homborgh in Hessen / nam
 booz my (alsoo verree het God beliesde) Indien te besien / ben met
 dier meyninge van Wyren nae Hollandt gebaren. Te Campen
 quam ich by Schepen die wylben in Portugael sout laden daer
 voer ich mede vermaects / ende wy quamen den 29 dach Aprilis
 in't Jaer 1547. by eender Stadt ghenaemt S. Tuval, wy waren
 hier weechen op 't Water te baren. Van daer roogh ich na Lis-
 bon, 't welck bys d'ghien van S. Tuval is. Te Lisboa quam ich
 in een Herberge / daer de Weert genaemt wert de Jonge Leur, ende was een Duyts-
 man / daer lagh ich een wile tijds rhyss. Desen selben Weert seide ich / hoe dat
 ich upt mijns Vaders Landt gheroghen was (waer 't dattet my ghebeuren mochte)
 om nae Indien te zeilen / doen antwoorde hy / ich was te langhe upt gebleven / want
 des Konings Schepen die naer Indien baren / waren langhe wegh / ich hadt hem
 terwijlen dat ich die reyse verfunnt hadde / dat hy my aen eenen anderen helpen sou-
 de / midts hy de spraeke konde / ich soude hem wederom in synen dienst zijn. Hy
 bracht my in een Schip booz Dusscheter / den Capiteyn van 't Schip was ghe-
 naemt Piniado, ende hy woude nae Brasilien baren om Koopmanschap / hy hadde
 oock ooslof de Schepen te nemen die in Barbaryen mette Wooren Koopmanschap-
 ten. Oock waer 't dat hy de Fransosche Schepen in Brasilien mette Wilde Lieben
 Koopmanschappende bondt / die souden prijs zijn.
 Mede soude hy booz den Coningh sommige ghevangenen daer in 't Landt boe-
 ren / die verdtent hadden gestraft te worden / maer om dat nieuwe Landt daer mede
 te besetten / soo werden sy ghespaert. Ons Schip was wel gerust met alle Krijghs-
 ghedereeschap biemen te Water ghebruycht / wy waren met ons drie Duytschen in 't
 selve Schip / d'ren was ghenaemt Hans van Bruchhausen, d'ander Hendrick van
 Breuen, ende Ich.

De eerste uytvaringhe mijnder Schip-vaert van Lissebon in
 Portugael.

B L

Dat II. Capittel.

In Lissebon zeilden wy met noch een kleyn Scheepken /
 dat oock onse Hoofst-man toebehoorde / ende quamen eerstmael by een Ey-
 land Elga de Madera ghenaemt / ende hoorde den Coningh van Portugael
 toe / ende daer woonen Portugalosers in / het is bruytbaer van Wijn
 ende van Sijcker : Ter selver plaetsen by een Stadt gheheeten Fautschal, quamen
 wy

Wp meer victalle in 't Schip. Daer
was boeren wp van Barbarijen nae
een Stadt Cape de Geel ghenacmt /
die behoorde eenen herten. Mooren
Koninc toe/ Schriffte ghenacmt. Die
stadt hadde hier voornacms de Ko-
ninc van Portuacel ingehadt/ ende
die selbe Schriffte heeftse hem we-
derom ghenomen. Wp dese de Stadt
mer inden wp dat booz ghenoemde
Schip te kragghen / die nietten on-
Christenen ofte Turcken koop-
manschap handelde.

Wp quamen daer bp/ ende van-
den veel Castiliaensehe Disschers

onder dat Landt / die berechten ons hoe dat bp der Stadt Schepen waren wp boe-
ren daer bp / doen quam daer een Schip upter haven / wel ghesaden/ daer boeren
wp nae / ende hregent maer dat velse om boer ons metten Boot/ daer sagen wp eenen
leughen Boot op 't Landt staen / dewelcke ons wel biende tot dat genomen Schip/
wp boeren daer bp ende haelden dien. De witte Mooren quamen sterck aengereben
ende wilden dat bekerten / maer sp hoften om ons Gheschuts wil daer niet toe ko-
men. Wp namen den Boot ende boeren met onse bunten/ 't welcke was Suucker/
Ammandelen/ Dapen/ Boerschupden ende Commi Arabicum, daer mede dat Schip
wel ghesaden was) wederom nae Eligade Madera. Wp schickten ons kleyn Schip
nae Lisbon, om den Koninc te laten weten / hoe wp ons met sulcken Dint soudent
houden want het behoorde Valentiniensehe en Castiliaensehe hoeplicden toe. Ons
weret van den Koninc ghewilt woort/ wp soudent den Dint daer in 't Gylant laten/ mit
met onse rerse Boot baren / te middeler tijt soude sijn Alcks oft Majestejt gronde-
lijcken ondersoecken hoe datter mede ware. Wp deden also. ende boeren weder nae
Cape de Geel, om te besien oft wp meer veers berceghen konden maer ons vooghe-
men was om niet / ende den Dint liep ons teghen by den Lande, die ons bekerten.
Dien nacht booz Alder-heylighen boeren van den Nachteren met een groot

Storm-wint nae Brablien toe. Als
wp nu 400. mylen van Barbarijen
afgehaeren waren inde Zee quamen
beel Disschen om het schip / die wp
dinghen met wengelhaechen. Van
desebe waeren sommighe die de
Schippers noemden Albacore, die
waren groot/ sommighe Bonitte, die
waren kleynder/ sommighe Ducado.
Oock waren daer beel Disschen soo
groot als Haringhen/ die hadden
over berden ziden Dinnen / gelijck
de Wleder-nupfen/ de selbe woorden
siet verholghet van de groote Dis-
schen/ ende wanneer sp diert gewat
woerden/ soo pessen sp haer op uppen water met groote goopen/ borgen ontrent twee
Dademen

Wademen hoogh oker 't Water / sommighe soo verre dan nense nauwsten konde / ende dan hielen se wederom in 't Water / wy bondense dierwils des morgens in 't Schip se zighen / ende waren des nachts metter bloge daer in gebalien / ende lieten in Portugaelsche suzaerke Pisse Poloder. Daer nae quamen wy in der hoogte der Linie Equinoctiel, ende daer was groote hitte / want de Sun komt recht boven ons alst op den middag was / daer en was niet allen geen wind sommighe daghen / dan in der nacht quamen dierwils groeten Onden ende onweder / niet regen ende windt / verlieten oock lichtelijc ende vergingen oock lichtelijc / ende oock dat deselve ons niet berasschen en souden als wy zeilden / soo moesten wy niet teijck waken. Daer als

wederom een daer-windt begost te waepen / soo werdet storm weder / ende dat duerde sommighe daghen / ende was ons contrarie / en socht den / waert datter lange duerde, dat wy gevecht en hongert souden moesten lyden / wy riepen God den / en baden om goede Wind. Het ghebeurde op eenen nacht dat wy een groeten Storm hadden / ende wy waren in groeter vrees. Daer scheenen ons veel blanke Lichten in 't schip / dewelcke ick noyt meer ghesien hadde: daer die baren voort in 't schip sloeghen daer gingen die

Lichten oock: de Portugalopers seiden dat die Lichten een teken des toe-comenden goet waders waren / sonnerlijken van Godt ghesonden / om ons in der noot te vertroosten. Wy danchten Godt daer voort met een ghemern gebedt. Daer na verblonden se weder / ende dese Lichten heeten Santelmo oft Corpus Sada.

Als nu den dagh aen quam / weder goede windt ende quam een goede Windt / dat wy merckelijc sagen dat sulche Lichten moesten een wonderlijc werck Godts syn. Wy zeilden doort de Zee niet goeden windt. Den 28. dagh Januarij kregen wy een hoeck Landts int gesicht / een Haven la Cape de Saint Augustin ghenacmt. Acht mijlen van daer quamen wy in een Haven Brandenbucke ghenacmt / ende wy waren 48. dagen inder Zee eer wy dat land sagen. Op deselve plaetse hadden die Portugalopers een vastigheyt ghemaecht Marin ghenacmt. De Hoofstman van der selver Sterchte was gheheeten Artokoclio, ende dien leerden wy de ghebaelghen ober / ende laden sommighe Goeden upt / die se daer hielden. Wy beschickten onse dinghen inder Haven / ende wouden voort zeilen / daer wy meynen te laden.

Hoe dat de Wilden van der plaetsen Brannenbrucke waren oproerigh gheworden, ende den Portugaloyseren een vastigheyt ontweldigen wouden.

Dat III. Capittel.

Het ghebeurde dat de Wilden van dien Lande waren oproerigh gheworden teghen de Portugalopers / het welcke se voornaelc niet en waren dit was nu doort de Portugalopers begost / soo werden wy ghetreden om Godts wil van den Hoofstman des Landts / dat wy ons wouden seuen ende baren in

een Tandeken Gerusa ghenaer u, bys mijnen vander **Heben Maria**, daer wy laghen /
 't welck de Wilde lieden ander stonden in te nemen / ende de Inwoonders van der
Heben Maria en konden den anderen niet te hulpe komen, want sy soegden dat haer
 de Wilden oock overballen souden.

Wy quamen die van Gerusa te hulpe met beertigh Mannen van onsen **Schepe** /
 ende voeren met een kleyn **Scherphen** verwaerts. Dat **Stedeken** lach op eenen
 Schoon der Zee dewelcke hem twee mylen toegelij in dat **Lant** streckte.

Daer mochten ontrent duysent **Christenen** sijn / weerbaer / daer by 30 **Mooren**
 erde **Brasilische** Slaben / de welcke der Inwoonders eygen waren. Maer de
 Wilde lieden die ons belegerd hadden / wserden gerekent op acht duysent.

Wy lieden en hadden maer eenen **Etich** oft **Thupn** van staecken rontom ons.

Hoe dat haer sterckten ghemaect was, ende hoe sy tegens ons
 streden.

Dat IV. Capittel.

Onder de Stadt oft plaetse rontom daer wy in belepdt waren /
 gheleek een **Wosch** oft **Wildermissen** / daer in hadden sy twee **Wastgheden** ofte
Sterchten ghemaecte van dicke **Boomen** / daer in hadden sy des nachts haer toe-
 vlucht / ende of wy tot haer upt bielen daer wouden sy ons verberpen. Daer ne-
 ben hadden sy gaten inder **Herben** gemaeckt / rontom der Stadt ofte plaetse / daer

laghen sy in / ende daer upt qua-
 men sy des daeghs **schermusken**
 met ons / ende als wy uae haer
 schooten bielen sy alle neder / ende
 meynnden sy souden den scheut ont-
 bucken. Sy hadden ons so vast be-
 legerd / dat wy noch af oft aen ge-
 komen en konden. Sy quamen
 vast boogde **Stradt** / ende schoten
 veel **Pijlen** om hooghe / meynende
 sy souden in 't nederballen ons inde
Sterchte treffen. Sy schoten oock
 met **Pijlen** daer sy **Carroen** oft
Boornwalle ende **Wast** aen ghe-
 bonden / ende met vyer aenghesce-

ken hadden / ende meynnden ons alsoo die **Daecken** van de **Dupsen** daer mede aen te
 steecken ende te verbranden. Ende sy dierghyden ons dat sy ons en souden / waert
 saecke dat sy ons gheerpygen costen.

Wy hadden noch war eeten / het welcke seer lichtelijck op was / ende verteert /
 want het is daer int **Lant** een maniere alle dage oft ober den anderen dagh versche
Wortelen te halen / ende **Meelom** **Koerken** vaer af te maechen. Tot sulcke **Worte-**
len en kost a wy niet komen. Als wy nu saghen dat wy **Wictalie** ghebreck lyden
 moesten / voeren wy met **Barcken** na een **Stedeken** **Tammeeka** genaemt / om **Wic-**
talie te halen / ende hadden de Wilde lieden groote **Boomen** over de **Ribberken** ge-
 lept / ende haerder **Wasser** veel ober bevoe ghden des **Oebers** / ende meynnden ons de
 reyse te beletten. Wy bracken die wederom met ghewelt / ende het quam in dien
 midde.

inmiddeler tijt dat wy opt drooghe bleven/de Wilden en costen ons in de Schepē niet geuen/maer zy wierpen veel houten wyt haer Schanffen aen den Oever/ en meyn- den dat aen te steecke/ en haer Jeger die daer int Lant waest daer in te woopen/om met donny ende doock ons wien Schepē te jaghen/maer het geluckte haer niet. In middelen tijden quam de Bloet weder/ende wy hoeren totten Stedeken Tam- maraka De Inwoonders gaben ons Victalie/ daer mede voere wy nae dat beleggh op de dooghenoemde plaetse/zy hadden ons de Vaert wederom op een nieu belet/ ende hadden Boomen ober dat Waterken ghelept ghelijck als te booren. Zy lagen daer by op den Oever/ ende zy hadden twee Boomen op een luttel nae onder heel afghewouten/ ende hoben aen de Boomen hadden zy dinghen ghebonden Sippe genaemt/die waessen ghelijck Hoppen-Haghen/maer dese Sippe-Haghen zijn veel dicker/dat eynde bande dooghenoemde Hoppen-Hagen hadden zy in haer Schan- sen/ ende haer meyninghe was dat zy als wy quamen en wilden verder daer dooz- brecken/so wouden zy die Sippe trecken/dat die Boomen dan voort souden bree- ken/ende op die Schepen vallen.

Wy hoeren daer by/ende troecken daer dooz. Den eersten Boom viel nae haer Schanffe/die ander viel coyt achter ons Schippen int Water: Ende eer wy begos- sen die werpe te brecken/riepen wy onse gesellen int Stedeken datse ons te hulpe souden comen/ende als wy begosten te roepen/soo riepen die Wilden oock dat ons onse ghesellen inde beleggeringhe niet hoozen en conden/ende zy en costen ons niet gesien om een Bosch dat tuschen haer ende ons lach/anders waren wy soo nae by haer/dat zy ons wel hadden comen hoozen/waert dat die Wilden soo niet gecrope hadden/Wy brachten haer die Victalie inde Stadt: Als die Wilden sagen datse niet wytrichten en costen/begheerden zy pepa te maecken/ende trocken weder af.

Die Beleggeringe duerde by nae een Daent tijds/ Wande Wilden bleven daer sommighe doot/maer van onse Christenen gene. Als wy saeghen dat haer de Wil- den tot beide begheben hadden/trocken wy wederom nae ons Schip/blwelck dooz Marin lach/ Daer haelden wy Water in/ende Nandioken veel dooz Victalie. Die Oberste bander Stadt Marin danckte ons seer/ende wy hoeren van daer.

Hoe wy uyt *Brannenbucke* voeren nae een Lantschap *Buttegaris* ghe- naemt, en by een franchoy's Schip quamen, en met haer sloegen,

Wat V. Capittel.

Van daer hoeren wy verrich Wylen tot zender Habene Buttegarus genaemt/daer meynen wy dat Schip met Brasiliē hout te laden/ende de Wilden meer Victalie af te mangelen. Als wy daer by qua- men/ bonden wy een Schip uyt Branchriek dat laede Brasiliē hout/ Daer seiden wy aen/meynende dat te nemen/maer zy bedroben ons den grooten Mastboom met eenen scheute/ende ontfelden ons/ Sommighe van ons werden gheschoten/ende sommighe ghewont.

Daer nae wierden wy van sin wederom nae Portugael te baren/maer wy en conden niet wederom te Winde/waert ghecomen in der Haben/daer wy meynde Victalie te krijghen. De Wint was ons teghen/ende wy hoeren met soo luttel Vic- talie nae Portugael/lijdende grooten hongher. Die sommighe aten Doeken-Winde die wy int Schip hadden/ Men gaf ons een peggelie des daechs een Bootscheipe vol Waters/ende een luttel Brasiliē Doxelen-Meel. Wy waren hondert ende

acht dagen inder Zee. Den twaelfden Augusti quamen wy inde Eplanden die ghenaemt zijn Lofa Seres, die behooren den Coninck van Portugael toe: Daer Ankerden wy ende bisten.

Op die selve plaetse lagen wy een Schip inder Zee/ daer wy by voeren/ om te weten wattet boort een Schip was/ ende het was een Zeevaarder. Wy stelde hem ter waere/ nochtans reghen wy de overhant/ ende namen hem dat Schip/ zo ontvoeren ons met eenen Boot nae de Eplanden. Dat Schip hadde veel

Wijn ende Boorts/ daer mede wy ons vermaecten/ Daer nae quamen wy by vijf Schepen die den Coninck van Portugael toe hoorden/ die onder by de Eplanden wachten op die Schepen die wt Indien sonden comen/ om die in Portugael te gheleiden/ daer bleef wy by/ ende hielpen een Indische Schip/ dwelck daer aen quam/ gheleiden in een Epland Tercera ghenaemt/ ende daer bleven wy. Daer waren in dat Epland veel Schepen vergadert/ die welcke alle wt die nieuwe Lande gecomen waren/ waer of die sommige wilde nae Spaengien varen/ ende die sommige naer Portugael. Wy voeren wt Tercera met by nae hondert Schepen in een geselschap/ ende wy quamen te Lissabon aē ontrent den achtste dach van October/ inden Jare des Heeren als men schreef 1548. Wy waren seftien Maenden lant op die reyse gheweest. Daer nae soo ruste ick wy een goede wijle tijt te Lissabon/ en daer worde ick van sin dat ick met Spaengien in die nieuwe Landen varen wilde/ die welcke zo ingenomen hadden/ en voer daerom met een Engelsch Schip in Castilien by een Stadt Porta sancta Naria genaemt/ daer wouden zo dat Schip met Wijn laden. Van daer so reysde ick nae Cibilien/ daer vant ick drie Schepen die werden tot gherust/ ende wouden nae een Lantschap Rio de Plata ghenaemt/ het welcke gheleghen is in America: Dat selve Lantschap/ ende dat Goutfijck Lant Pera ghenaemt/ het welcke boort sommighe Jaren ghebooden is ghebooden/ ende Brasilien, is al te samen seer bet Lant. Dat selve Lant boort in te nemē/ waren boort eenighe Jaren Schepen derwaerts geschickt/ van dien was een weder comen ende begheerde meer hulpe/ sephen oock hoe Goutfijck dat het Lant was/ die Hoofman handen drie Schepen was ghenaemt Don Diego de Senabrie, die stude van weghen den Coninc een Overste sijn in dat Lantschap/ Ich begaf wy in een bander Schepen/ ende zo werden seer wel gernst. Wy voeren van Cibilien nae Sint Lucas, daer die Cibilische Riviere inde Zee gaet/ wachtende op goede Wint.

Wtvaringe mijnder tweeder Schipvaert in *Civilien* wt Spaengie aē naer America.

Dat VI, Capittel.

In den Jare ons Heeren 1549. den vierden dach nae Paesschen/ sephen wy van Sint Lucas, ende de Wint was ons teghen/ wy namen te Lisboa

Lisbona Haben. Als de Wint goet woert/ boeren wy nae dat Eylant van Canarien, ende Ancherden by een Eylant Pallania ghenacnt/ daer namen wy wat Wyng uit 't wyndt die reyse. Doch so werden die Stuerlieden vande Schepen daer eens/ als zy in Zee van den anderen scheyden/ waer zy wederom by malsanderen comen souden/ namelijk op 28. graden opter Supt-sijden der Linie Equinoctiael.

Van Palma boeren wy nae cape Verde, dat is dat Groen-Hoot/ het welcke leit inder Swerten Mooren Lant/ ende op die selve plaetse hadden wy eyens Schip- byuech gheleden.

Van daer boeren wy/ doch de Wint was ons teghen/ ende sloch ons somtijts op dat Landt Gene, int welcke ooc Swarte Mooren woonen/ daer nae quamen wy in een Eylant gheheten Sanct Thome, dat hoozt den Coninc van Portugael toe/ ende is een Swcherriich Lant/maer seer ongesont/daer woonen Portegaleusers in, die hebben veel Swarte Mooren dat daer eyghen lieden zijn. Wy namen berck water in dat Eylant/ ende seiden voortaan Wy hadden onser twee mede gesellen Schepen in eenen Stormwint des nachts wt den ghesichte verloren/ also dat wy allen seiden/ want de winden waren ons seer tegen/ ende zy hebbe die natuere in der Zee/ dat als de Sonne op gaet op die Noort- zijde der Linie Equinoctiael, soo waepen de Winden van Supte herwaerts. Desgelijc als die Sonne op der Supt- zijde gaet/ comen zy van der Noort- zijde. Zy hebben oock die natuere/ datse wylt Maent hart wt eenderley gheweest waepen/ ende hinderden ons also vier Maent/ dat wy onsen rechten coers niet seplen en mochten/ als die Maent September aen quam/ begosten de Winden Noordelich te waepen/ Wy sette onsen coerts of streck Supt Supt-West nae America toe.

Hoe wy opde hoochde van 28. graden by den Lande *America* quamen, en de Haven niet bekenen en condon, daer wy in bescheyden waren, ende hoe eenen grooten storm hem by het Lant verhief.

Wat VII. Capittel.

Dier nae op eenen dach welcke was den 18. November/ nam de Stierman die hoochde der Sonnen/ ende behaefte op acht en twintich graden/ Daer sochten wy dat Lant ten Westen aen af.

Daer nae op en 24. dach der voorszoder Maent saghen wy landt: wy waren ses Maenden in Zee gheweest/ ende stonden dichtwyl in groter bresen. Als wy nu dicht by den lande quamen/ en kenden wy die Haven ende inrechinghe niet die d'opperste Stierman ghegheben hadde/ ende en dorsten oock niet wel waghen om ons in een onbekende Haven te gheven/ laederden albus lant den lande henen/ ende liet begost seer te waepen/ alsoo dat wy anders niet en mochten wy souden op die Clippen verdroncken hebben/ ende het Schip verlore/ Wy bonden ledighe Vaten te samen ende deden Wiscrypt daer in/ ende stoppen die Wormen toe/ ende bonden ons gheweert daer op op abontuere est wy Schipbrekinge leden/ ende sommighe daer af quamen/ dat die souden het gheweert aen lant binden/ want die Vaten souden de Vaten aen lant woopen. Albus laederden wy meynende banden lande weder af te bare/maer ten hielp niet/ want de Wint daerf ons op die Clippen die daer int Water verborghen laghen ontrent vier. Wederen Waters diep/ ende albus moesten wy dooz die groote Vaten opt lant baren/ meynende niet anders dan dat wy alle gader daer blijden moesten en verdrucken/ noch-

tant

tans sechtich Godt als wy dichte by de Clipper, quamen dat een wylse gesellen een Haven ghemact waer, ende daer boeren wy nu.

Op die selve plaetse seghen wy een cleyn Schepscap dat bluschte voor ons/ ende voor achter een Eyland alsoe hat wy dat niet en sagten/ ende en conden niet weten wat hoor een Schip was want wy en volchdesse niet. Voorder nae/maect lieten onse Plucker te groene dancende erde tebride Godt dat hy ons wyt de ellende geholpen hat de Wynde ende droochden onse ghereetschap/ en het was wel twee uren nae Doen als wy het Anchor te gronde lieten. Teghen den about quam eenen groote Raacken vol wylde lieden by t. Schip/ ende wonden met ons spreken/maer men-ndt han ons en cost de spraeke niet verstaen/ Wy gaven haer sommighe wylde ende Angelhaecken ende doen boeren zy weder wech/ dien selhen nacht quam noch een Raacken vol ende daer waer twee Portugaisers onder/ die haechden ons daer wy waren/ wy sieden wy waer wy Soengien/ Doen meniden zy wy moesten eenen bekenden Schierman hebben/ dat wy soo inder Haven ghecomen waer/ want zy waren de Haven bekenet/ maer met sulche storm weder als wy daer in gecomten waren en wisten zy daer niet in te geraecken. Doen seiden wy haer alle gelegentheit/ hoe dat ons de Wint ende die Waren tot een Schip brauch hadden wilsen brengen/ soo dat wy niet anders en meniden dan dat wy daer gebleven sou- den hebben/ ende dat wy die Haven onbesierdich gewaer gheloopten waren/ ende dat ons Godt daer in geholpen hadde sonder hope/ ende van Schip-geestlinghe verlost/ oock dat wy niet en wisten waer oot wy waren/ Als zy sulx hoorden ver- wonderden zy haer, ende danciten Godt/ ende seiden die Haven daer wy in waer die heet Suyra way, en wy waren ontrent drie en twintich Mylen vreech van een Eyland dat heet Sancte Vincente, ende hoor den Conint han Portugael toe/ ende daer woonden zy/ ende die wy metten cleynen Schepscaps gesien hadden/ waren ghebloen/ om datse gememt hadden wy waren Francosen geweest. Doe haech- den wy hoe verre dat Eyland Sancta Catharina han daer was/ want wy boeren der- waerts/ zy seiden het mochte ontrent dertich Mylen zyn nae den Syden/ en daer was een Racie van Wilden die herten Carios, ende dat wy wel hoor ons sien sou- den. Oock seiden zy/ die Wilden des teghenwoordighen Habens herten Luppie Ikms, ende dat waren haer Vrienden/ daer hoor doer en wy niet seghen.

Wy vaeride haer op wat hoechden der Sonnen dat het selve Lant lach/ zy se- den op acht en twintich graden/ dat oock waer is/ oock gaben zy ons gelyckelisse waer by wy dat Lant bekenen souden.

Hoe wy wederom uyt die Haven voeren, om lant te soecken daer wy henen wouden.

Dat VIIJ. Capittel.

Als hem nu den Wint upten Oost oft Suint-Oostet gheselt hadde/werdet goet Weder/ ende die Wint waerde upten Noort- Oosten/ ende doen gingen wy t. schip/ ende boeren weder achter waer nae dat voorgenoemde deel Lants/ Wy seiden twee dach lanch soe- kende die Haven/ ende wy en costen niet bekenen/maer wy merkten nochtans wel wy dat Lant/ dat wy by der Haven overgheseyt hadden/ want die Sonne was soe verdonckert dat wyse niet enge en costen/ ende wy en costen niet wederom achterwaerts om des Wints wille/ want die Wint verstaek ons. Maer Godt is en- noot

noothelper. Als wy des avonds ons ghebed deden / hadden wy Godt om ghe-
nade/ende het gheschiede eer de nacht ghynt/ dat haer de bysonde Wolden op sichē
nae den Sinden / derwaerts dat ons de Wint verlack.

Eer wy ons ghebed volcomt hadden/woyde den Boort-Goosten Wint stille/ende
waeyde niet dat men mercken coyt / Daer nae hief hem den Souden Wint (die
doch in dien tijt des Jaers niet veel en plach te reneren) ende waeyde niet eenen
sulcken Vonder ende Sijren/danmen hem beschuycken mochte/ende die Zee was
heel onstelt/ want den Souden Wint tegen des Noorden Wints Varen waerde.
Het was oock so doncker daermen niet sien en ko/te/ende den grooten Sijren ende
Vonder maecte dat volck also vreeschte/ dat niemant en wisten waer hy begyn-
nen soude het Sepi te lueren/ oock en merkten wy niet anders dan wy en moesten
dien nacht alie ghelijck verduyncken. Ten lesten gaf Godt dat hem dat weder ver-
anderde ende beterde/ende aldus senden wy derwaerts daer wy des daechs af ge-
comen waren/ ende sochten die Haven wederom op een nieu maer wy en costense
niet kennen/mits dat daer veel Eylanden by den vasten Lande waren. Als wy nu
weder op 28. graden quamen seide de Hoofman toeten Pilot dat wy achter een
banden Eylande varen souden/ende een Ancher te gronde laten/ om te besien ende
te weten wat het doch boort een Land ware. Daer voeren wy dora siene/ ende voer-
ren tusschen twee Landen inne/ende opt laetste in die selve plaetse was een seison
Haven. Daer lieten wy doen het Ancher te gronde gaen/ en alsoo werden wy van
sinne dat wy metten Boort wt varen souden/ om nae die Haven te byghen/ ende te
weten wat boort een Land het was daer wy doen in waren.

Hoe dat onser sommighe metten Boot voeren om die Haven te be-
sien, ende vonden een Crucifix op eender Clippen staen.

Dat IX. Capitel.

Ende het was op Sinte Catharinen dach inden jare 1549. als
wy Anckerte gronde lieten. Ende op den selven dach voeren onser sommighe
wt gherust om die Haven weder te soecken metten Boot/ ende lieten ons dunt-
ien het moeste een Riviere sijn/ die men hiet Rio de Sancto Francisco, want die leyt
in der selver Provincie / maer hoe wy voorder daer in voeren / hoe de Riviere
anijer was/ ende wy sagden rontom / herwaerts ende derwaerts / of wy
noch enighen Boock sien kosten / maer wy en saghen gheenen / Voer docht
ons wy saghen Hutten voort een Wildernisse in een Valide / ende voeren
jaer wy / doen waren oude Hutten / ende en vernamen gheen Lieben daer
in / ende voeren voort / soo dattet about wort / ende daer lach een dien
Eylant voort ons inde Riviere / daer voeren wy den een dien nacht daer te
lijven / ende hoopten het beste te verwachten / Als wy by dat Eylant qua-
men doen wast nacht / ende en doxtens niet wel abouturen / om den laet-
e gaen om dien nacht daer te rusten / niet te min ghyghen onser sommighe ront-
om dat Eylant om te besien of ooc penant daer in gheloeft hadde maer wy ver-
namen niemant. Wy maechten Oyer/ ende hielden eenen Vahn. Voem af/ ende
sien die Keernen daer van/ daer mede onderschieden wy ons dien nacht. Wes waz-
ghen voeren wy voorts te landwaerts in / want onse menighe was heel dat
op weten wouden of daer noch Lieben waren / want om dat wy die oude Hutten
ghesien

Gesien hadden lieten wy ons dunt
ien datter voortijds Lieden in
Lant moesten gheweest zijn / Als
op nu alsoo voort voeren / saghen
wy van verre een Hout op enen
Clippen staen / dat seheen ghelijc
als een Cruys / alsoo dat sommig
dachten wie dat daer ghebarch
mocht hebben. Wy voeren daer h
ende doen waest een groot houten
Cruys / met Steenen bastichep
opter Clippen bast ghemaecht en
de een stuck Bodems van eener
Date was daer aen ghebonden
ende inden Bodem waren Lette-

re ghescreuen of ghesneden / maer wy en cofsen niet wel ghesien / ende wy
beuonderden ons wat dat booz Schepen mochten gheueest zijn / die sulcx
daer on gherecht hadden / want wy en wisten niet dat dit de Haben was daer wy
ons versamen souden. Daer nae voeren wy weder voorten innewaerts van het
Cruys / om noch voorder lant te soekten. Den Bodem namen wy met ons / ende
als wy nu voort voeren soo sat daer een neder ende las die Letteren op den de Dat
Bodem/ende begafte te versaken. Daer was op ghesneden in Spaensche spaecke
aldus: SI KEHV POR VENTURA ECRILA ARMADA DE
SV MAIESTET. TIRENNV TIKE AE AVERAN RECA-
DO: Dat is in doutsch aldus geseyt: Of hier by aboutueren sijne Majestets
Schepen quamen die snieten een stuck Gheschut af / soo sullen zy breeder be-
schiet crighen. Ende aldus voeren wy snelicken wederom by dat Cruys / ende
schoten een cleyn Paucken af / ende voeren doe weder inwaerts / doe saghen wy
vof Paechen vol Wilde lieden die staet nae ons quamen gheuoert / ende daer
om hadden wy ons Gheschut al bereyt ghemaecht. Als zy nu nae by quamen / sa-
gen wy eenen mensche die die Clefderen aen hadde/ende eenen Paech dese stont booz
inden Paechen/ende wy henden dat hy lieten was. Doen riepen wy dat hy stil
houden soude / ende met eenen Paechen by ons comen om spaecke te houden. Als
hy nu aldus nae by ons quam / so vaechden wy hem in wat Lantschap dat wy
waren / Doen seide hy: Ghij sijt inde Haben Schimmereyn ghenaent / ende heet
alsoo op der Wilder luyden spaecke en seide / op dat ghiet beter verstaen menche
soo heet Sinte Catharijnen Haven, welcke naem hem ghegheuen is vanden ghe-
nen diese eerst ghebonden hebben. Doen verbliden wy ons / want dat was de Ha-
ben die wy sochten / wy waren daer in / ende wy en wistens niet / ende wy quamen
op Sinte Catharijnen dach in de selbe Haben. Hier hoorde ghj hoe Godt den ghe-
nen helpt die in nooden zijn / ende hem noetselich aenroepen. Daer nae vaechde
hy ons van waer dat wy waren. Wy seiden hem dat wy van des Coninck Schep-
pen waren van Spaengien/ende soude nae Rio de Plata baren. Doch waren daer
noch meer Schepen opre vryse/ende wy hopen/alt dat Godt belieft / zy sullen haer
comen/want op die selbe plaetse souden wy ons versamen. Doen seide hy datter
hem seet wel besachde/ende danckte Godt.

Maer hy was boozdne Jaren (wy die Provincie Rio de Plata vander Stadt
dener

hiemen hiet la Soncio, die de Spangiaerden in hebben/ afghesonden aen der Zee/ welck is 300. Wijlen weeghs/ dat hy soude de Matie hiemen heet Carios, die de Spangiaerden te vriende hebben/ daer in honden/ dat zy Wortelen planten die Mandioca heeten op dat de Schepen daer comende/ mochten by den Wilden Wic- talde krijgen waerdt dat zy gheheeth hadden/ welck de Hoofman alsoo bestelde/ ende de nieuwe tydinghe in Spangien ghepacht hadde/ met namen gheheeten Capiteyn Salafar, die oock metten andere Schepen weder quam. Wy voeren niet henieden binnen inder Hutten/ daer hy onder de Wilde woerde/ ende tracteerde ons redelick nae haer maniere ende wijsse.

Hoe ic gefonden werdt met een Naecken vol wilde lieden aen ons groot Schip.

Wat X. Capittel.

Dier nae badt onse Capiteyn den Man die hy onder de Wilden vonden/ dat hy eenen Naecken met volck bestieden/ die son- de een van ons aen't groot Schip voeren/ op dat het oock by hen lie- den soude comen. Daer schuckte my de Capiteyn mette Wilde lieden nae den Schep/ ende wy waren drie nachten wt/ dat die banden Scheppe niet en wisten hoe dattet met ons was. Als ich mi metten Naecken op een Boogli- schout weeghs nae by den Scheppe quam/ maechten zy een groot gheschey/ en- de stelden haer ter weere/ ende en wouden niet dat ich metten Naecken naer- der quam/ maer zy riepen my toe/ hoe dat het toe ginck/ ende waer dattet ander volck bleef/ ende hoe ich alsoo metten Naecken vol Wilde lieden quam/ maer ich sweech stille/ ende gaf hen lieden gheen antwoorde/ want die Capiteyn hadde my bevolen dat ich my treurich ghelaren soude/ om te sien wat die nocht int Schip wa- ren doen wouden. Als ich haer nu niet en antwoorde/ riepen zy onder malkande- ren/ het en is niet recht om der saken/ die andere moeten doot zijn/ ende zy comen met desen eenen/ hebbende mogelick noch meer volck achter/ om ons Schip in te nemen/ ende wouden schieten/ maer riepen my noch eens aen/ ende doen begoste ic te lachen/ seggende zijt te vreden/ godde nietwe tydinghe/ laet my naerder comen/ soo sal ich u alle dinghen vertellen.

Daer na septe ich hoe dattet metter saechen stont/ des verblifden zy haer seer/ ende die Wilde voeren met haren Naecken wederom nae huns/ ende wy quamem mette groote Schepen nae by der Wilden Wooninghe/ ende daer lieten wy een Ancher te te gronde/ ende laghen daer ende wachten op die ander Schepen/ die wy doot den Stormwindt van ons verlozen hadden/ die noch comen souden ende dat wy daer niet Wilden waren/ hiet Acuria, ende die Man die wy daer vande hiet Ior Verdinando, ende was een Buischaper/ vander sta dt Bilbao ende die Wilden die daer waren/ heeten Carios dese brachten ons veel wilt vleesch ende Wyck/ daer doot gaben wy haer Beugel Naecken.

Hoe dat ander Schip van onsen gheselschap aen quam, dat wy inder Zee van ons verloren hadden, daer den Oversten Stierman in was

Dat XI. Capittel.

Als wy ontrent drie Weken op de selve plaetse gheweest waren quam dat Schip daer de oppre Stierman in was/ doch het derde Schip was verbronten/ want wy en vernamender niet af/ wy rusten ons toe om voort te varen/ want wy hadden victalie vergadert door ses Maenden wy hadden noch 300. Mijlen te Waer te varen. Als wy alle dingen ghereet hadden ghemaecht/ soo verlossen wy op eenen dach het groote Schip inder Haven daer bouw de reyse belet werdt.

Wy laghen daer inder Wildernissen in grooter herten/ ende leden grooten hongher ende moesten haechdissen ende Wilt-ratten eters/ ende andere wonderlijke Ghedieren meer die wy en men condere/ doch aten wy Water Slecken die ten de Steenen hanghen ende dieghelijckie meer seltame ende wonderlijke Spijse. De Wilden die ons eerstmael victalie gijnoech toe brochten/ als zy waren van ons hadden/ ontroffen ons den meesten hoop op ander plaetsen/ ende wy dorsten haer doch niet wel betrouwen/ alsoo dattet ons verdroot daer langher te bliuen lingen ende te vergaen. Aldus werden wy met malcanderen eens/ dat de meesten hoop ober landt soude reerken na de Provincie de Soncion/ het welck noch 300. Mijlen van daer was. Die ander sonden niet den overgeblede Schepē derwaerts comen. Aldus behielt die Capiteyn onser sommighe by hem/ die niet hem soudē ober t'Water varen/ Die gheue die ober landt toghen/ namen victalie niet haer om daer mede door de Wildernisse te treuen/ leydende sommighe Wilden met haer/ ende toghen henen/ maer haer der vele storben van hongher: Die overgeblebene quamen totter Stadt/ alsoo wy nama'ls bevonden. Ons andere Schip dat was doch noch veel te diep om daer mede ober Zee te varen.

Hoe wy van rade werden, te varen na *Sint Vincent*, daer die Portugaloyfers t' Landt in hebben, ende meynden noch een Schip te bevrachten van henen. Leden, om daer mede onse reyse te eynden, doch leden door grooten storm vander Zee Schip breeckingle, ende en wisten niet hoe verre wy van *Sint Vincent* waren.

Dat XII. Capittel.

No hadden de Portugaloyfers een Eylandt daer de Wyten basten lande inghenomen dat heet *Sante Vincente*, inder Wild. in spānische *Vibioneme*. De selve Provincie leydt ontrent 70. Mijlen van de plaetsen daer wy waren. Onse meeninghe was derwaerts te vaeren om te besien of wy te staen vande Portugaloyfers een Schip te bevrachten trighen om in *Rio de Platan* haeren/ want dat Schip dat wy noch hadden was ons allen om daer in te varen veel te diep. Om dat te hoorden/ hoeren van onse sommighe met den Capiteyn Salas ghesaemt naer het Eylandt *Sante Vincent*, ende onser gheen en hadde daer meer ghemeeft/ dan een die *Donain* niet en die

ende liet hem duncken dat hy dat Land wel wederom vinden soude.

Wp selben uwer Haven Inbissape ghenaemt / detwelcke lept op 33. graden ende een half Sijtwuert Equinoctiael, ende quamen ontrent twee daghen nae onser wtbaert / by een Eylant ghenaemt Insula de Alkatras, ontrent veertich mijlen / van daer wy wtghebaren waren / ende daer wert ons den Wint alsoo tegghen / dat wy daer by moesten Ankeren. In dat selve Eylant waren seer veel Voghselen dieuient Alkatras heet / ende die sijn lichtelijck te vanghen / so wast nu oock den tijt dat 30 hoepden ende jonghe op hoechten: Daer ginghen wy aen lant ende sochten soet Water in dat Eylant / ende bonden daer oude Hutten / ende der Wilden Booscherben / die in woogaende tijden in dat Eylant ghewoont hadden / ende bonden oock een cleyn Waterken op een Clippe. Daer sloeghen wy vanden Voghselen veel doot / ende namen oock van haer Eyren met ons int Schip / ende hoochten de Voghselen ende Eyeren om te eten. Als wy nu gieten hadden / berchies hem eenen grooten Storm windt van den Snyden / dat wy nauwelijck het Ancker behouden costen / alsoo dat wy sochden dat ons de Wint op een Clippe doen slaen soude / dit selve was tegghen about / ende wy meyniden noch in een Haven te comen die Canince gheheeten was / maer eer wy daer by quamen wast nacht / ende en costen niet daer in comen / maer wy hoeren af vande lande met groote roeyen / ende meyniden oock niet anders / die Baren souden dat Schip ontfacken slaen / want het was aen eenen hoeck lants daer altoos die Baren grooter sijn dan in den in de diepte vander Zee / ende verre vanden lande. Wy waren dien nacht soo verre vant lant ghecomen / dat wy des mogghens dat niet sien en costen / niet te min nae langhe baren cregghen wy tlande weder int ghesicht / maer den Storm was soo groot dat wy ons nauwelijck langher onthouden costen. De selve die meer in dat Land geweest hadde / liet hem duncken doen hy 'lant sach' / dat het Sancte Vincent was / ende hoeren recht toe. Daer wert dat lant alsoo met Nebel ende Wolcken bedeckt / datmen niet wel kennen en cost. Wy moesten doen al wat swaer was in Zee woopen / ende dat Schip lichter maecken om de groote Baren wil.

Alsoo waren wy in grooter soeghen ende doeren voort / meynende die Haven te trefsen daer die Portugalopers woonen / maer wy saelgeerden. Als nu die Wolcken een woeynck op maecten datmen dat lant sien coste / so seide die Romain / hy liet hem duncken die Haven was doer ons / dat wy rechte nae een Clippe baren soude / want die Haven lach daer achter / aldus doeren wy daer by / maer doen wy baste daer by quamen / en saghen wy niet dan de doot doer doeghen / want het en was die Haven niet / ende moesten recht opt lant baren ende Schipbreckinge sijden om des Wints wille : die Baren sloeghen tegghen dat lant datmen hem grootenel mochte / Doen baden wy Godt om ghenade ende hulpe doer onse ziele / ende deden als schipbarende Lieben toe behoort die Schipbreckinge sijden moeten. Als wy nu soo nae quamen daer die Baren aent lant sloeghen / doeren wy soo hooghe op de Baren henen / dat wy siep nebertaerts af saghen / als oft wy van eenen ander ghysien hadden / Met den eersten schoot die i. Schip aent lant dede / ginget van malcanderen. Doen spronghen sommighe daer upt / ende sommich aent lant / onser sommighe quamen op de stacken te lande / ende also stelys ons God alle leuendich aen lant / ende het regghende ende waepde soo seer / dat wy heel betrouet waren.

Hoe wy ghewaer werden in wat Landſchap der Wilden lieden wy waren, daer wy Schipbreuck geleden hadden.

Dat XIII. Capittel.

Als top nu aen Landt waren danceten top Gode dat hy ons lewendich hadde te lande laten comen / waeren oock niet te min be-
dooft / om dat top niet en wisten waer top waeren / ter tijden die Ro-
main dat Landt niet recht en kende oft top verre oft by't Epland Sancte
Vincent waren / ende oft daer oock Wilde lieden woonden daer top schade af-
den mochten / soo liep een dan onsen Medeghesellen / met naeme Claudio, ende was
een Francos / lancx den Geber henen / op dat hy hem verwormen mochte / ende
sach een Worp achter den Wosſche legghen daer in die hupfen ghemaecht waren /
op der Chriſtinen maniere / ende hy ginc daer heen / doens sach hy datter een Worp
was / ende datter Portugalopers in woonen / ende niet met name Itege Ehem,
ende is thoez Milen van Sancte Vincente, doen sepe hy hen kieden / dat top hadde
eene Schipbreuck gheleden / ende dat het volck seer verwoſen was / ende en wisten
oock niet waer top henen ſouden. Als sy dat hoorzen quamen sy upt gheloopen /
ende namen ons met haer in haer hupfen ende rieleden ons : Aldus bleben top
daer sommighe daghen tot dat top weder tot ons ſelven quamen. Dan daer
reysden top over landt nae Sancte Vincente, daer deden ons die Portugalopers
alle ere aen / ende gaben ons een tijdt lanch den coſt. Daerna begoft een pegelijck
waetſe doen daer hy hen op onthielt. Als sy daer doen ſagen dat top alle onse Sche-
pen verloozen hadden / soo ſchickte de Hoofman een Portugaloper Schip na ons
ander volck dwelch noch achter bleben was in Byaſape, om die ſelbe oock der-
waert te brenghen / dwelch oock alſoo gheſchiede.

Hoe Sancte Vincent gheleghen is.

Dat XIV. Capittel.

Sancte Vincent is een Epland / leyt vast by den vasten Lande
daer in zijn thoez Stedekens / inder Portugalopers ſpraecke ghenaemt
Sancte Vincent, maer inder Wilden ſpraecke heetet Orbioneime, dat ander
is ontrent anderhalf Milie van daer / ende heet Iwawafupe, nu liggen daer
noch sommighe hupfen in / die heeten Igenio, in de ſelbe maectmen Supcher. Ende
de Portugalopers die daer woonen hebben een Natie van Brazilianen te bren-
die de Tuppin Ikin heeten / ende dier Natien Landt ſtrecht hem 80. Milien weeghs
lancx dat Land inne / ende lancx der Zee ontrent 40. Milien. Ende dese Natie
hebben op beyde ſijden Wpanden / na der Supt-zyden ende oec na der Noort-
zyden hare Wpanden / opte Supt-zyde heeten Corios. Ende die Wpanden op der Noort-
zyde heeten die Tuppin Imba, oec worden sy van haer Wpanden Iwarlar gheeten /
dat is Wpanden te segghen. Die ſelbe hebben den Portugalopers veel schade
ghebaen / ende moeten haer noch op deser tijdt hoor haer machten.

Hoe

Hoe die plaetse heet van daer haer die meest vervolginge vanden
Vyanden gheschiedt, ende hoe datse ghelegghen is.

Dat XV. Capittel.

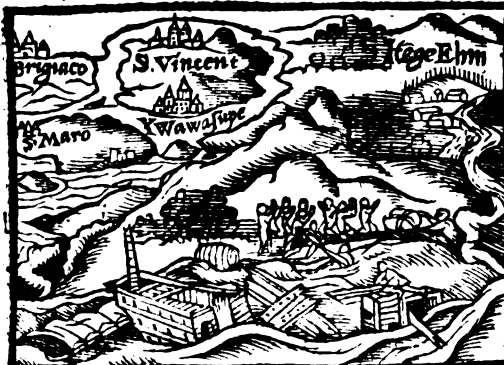
Dier leyt eenen Hoek Lants / vijf Wijlen van Sinte Vincent dat het Brikioka, op dese plaetse comen haer Spanen die Wilde lieden neerscheijch aen/ ende baren tusschen een Eylant dat S. Maro heet/ ende baren lande door. Om dese Daert te benemen / stelden haer sommighe Vammehuycken dat ghebroeders waren / ende haer Vader was Portugalopser/ ende haer Moeder was een Brasilsche Vrouw.

Dese waren Christenen gheschiedt ende verbaren beyde inder Christenen ende inder Wilden aenflaghen ende spracchen. Die outste hiet Iohan de Praga, die ander Diego de Praga, de derde Domingus de Praga, de vierde Francisco de Praga, de vijfde Andreas de Praga, ende haer Vader Diago de Praga. Dese vijf ghebroeders hadden door haer ghenomen outrent door twee Jaer eer ick daer quam/ niet noch ander Wilde lieden / dat haer Vrienden waren / dat zy daer een vasticheyt maechen souden teghen de Spanen/ op der Wilden lieden maniere/ welck zy oec ghebaen hadden / daerom waren oock sommighe Portugalers tot haer ghecomen om daer te woonen/ aenghesien dattet een sijn Land was/ ende dat selve hadden hare Spanen besiet/ de Iuppin Imba, ende hadden haer in haren Land daer op toegerust/ welck outrent 25. Wijlen daer daer begint / ende waren op eender nacht daer aen comen/ met 70. Maechens oft Schuyten/ ende hadden se gelijck haer maniere is in eender uren door den daghe aenghebaen / ende die Mammalucken namen metten Portugalers waren in een Wipps geloopt/ welck zy van aerde gemaect hadden/ ende haer daer ghevoert/ Die ander Wilde lieden hebben haer in hare Putten by een ghehouden / ende haer alsoo langhe gewoert als zy costen/ soo datter veel van haer Spanen doot bleven / maer ten lesten cregghen die Spanen die oberhand/ ende hebben die Stadt Brikioka aengheschecken / ende alle die Wilden ghebanghen / maer den Christenen welcken outrent acht mochten ghevoert zijn / ende den Mammalucken en hadden zy niet doen comen inden Wipps/ want God wil dese bewaren. Maer die ander Wilden die zy ghebangen hadden/ hebben zy verlost van malcanderen ghesneden ende ghedept / ende zijn daer nae wederom in haer Lantschap ghetrocken.

Hoe die Portugalers *Brikioka* wederom opgherecht hebben, ende daer naecen Bolwerck in dat Eylant Sancte Maro maecken.

Dat XVI. Capittel.

Dier nae dochtet den Obersten ende der Gemeynten goet sijn / datmen den selven Hoek niet en verliete / maer datmen daer in houten soude op het sterckste / want men van daer dat gantsche Land beschermen conde / alsulcx hebben zy oock begoft ende volbracht. Als die Spanen sulcx mercken oft ghewar werden / dat die

Brikioa ober lach/ende dat 3p daer in Gheschudt ende Volck leggen souden / om
alsulche Waert den Wilden te beletten. Aldus hadden 3p nu een Doltwerch in dat
Eylant begost/maer niet volepnt/ende dat om alsulcher oorsaecken wille/ ghelijck
3p my berechten dat haer op dat pas gheen Portugalw selve Busschuyters daer in
abontueren en wouden. Ich was daerom dat ich den hoerck des Lants besien sou-
de. Als die Inwoonders hoorde dat ich een Duytsch was / ende dat ich my waer
op Gheschuyt verstout / begheerden 3p van my oft ich woude in dat Lants in dat
Eylant sijn / ende daer die Wyanden helpen wachten / 3p souden my ghesellen be-
schicken/ende een goede besoldinghe gheben. Doch seiden 3p my waert dat icht
dede/ich soude banden Coninck ghenieten / want de Coninck plach sonderlijcken
dien / die in sulche nieuwe Landen raet ende hulpe gaben/haer een genadich Herr
te wesen. Ich wierde met haer lieden eens/dat ich vier Maende lanch in dat Lants
dienien soude/ende daer nae soude een Oberste van des Coninck wegen daer comen
met Schepen/ende daer een steenen Blochhups in maechen / dwelck dan stercker
zijn soude/alsoe dat oock gheschiede. Den meesten tijt was ich int Blochhups met
mijn berde/ende hadde een luttel Gheschuts by my. Ich was in grooter dreesen
om der Wilden wille/dat hups en was niet sterck/ende wy moesten daerom oock
wijtelich wacht houden/ op dat de Wilden niet heynelich inder nacht booz by ha-
ren en souden/ want 3p dat sommits versochten / niet te min Gode hielp ons dat
wy haerder ghemaer wierden inder nacht / Dae sommighe maenden quam die
Oberste van des Coninck wege/want de Ghemeente hadde den Coninck gesche-
ben wat grooten hoochmoet haer die Wyanden aen dien hoerck des Lants deden/
ende hoe schoonen Lant dat het was / ende daerom oock niet profijtelich en waere
darmen dat soude berlaten. Om dan dat te verbeteren quam die Oberste Thomas
Sulla ghenamt / ende besach den hoerck Lants/ en die stede die de Ghemeente geer-
ne vast ghemaecht hadde. Daer seide hem die Ghemeente vanden dienste die ich
haer ghedaen hadde/ende hoe ich my daer in dat Lants begheben hadde/daer doch
anders geen Portugalosfer in ey woude sijn / oernits dat het gualich vast ghe-
maecht was : Dat selve behaeride hem sfer wel/ende seide/ wy soude mijn saecke
den Coninck vertellen als hem Gode weder in Portugal hulpe/ende ic soude des
ghenieten. Mijnen tijt die ich der Ghemeenten hadde toe gheseyt te dienen was
upt namelich vier Maent/en ich begeerde oorlof. Daer die Oberste samen metter
ghe-

Ghemeynten begeerden dat ick noch eenen tijdt langh in dien dierf bleef. Daer op ick met henliden eens werdt noch twee Jaer te dienen/ ende als dien tijdt om waer/ soude niet my sonder eenigh hunderen metten eersten Schepen daer ick in komen host/ laten nae Portugal zepen/ daer soudeuse my verghenoegen. Waer op gaf my die Oberste van des Konings wagen mijn Privilegien/ soo dat die maniere is te geben des Konings Busschieters die dat begeeren. Sy maechten dat Steenen Boltwerch/ ende ledden daer sommighe Stricken Geschuts in. My wert bevolen goede wacht ende toeflen daer in te hebben.

Hoe ende uyt wat oorsaken wy die Vyanden op eenen tijdt vanden jare meer dan op den anderen tijdt verwachten moesten.

Dat XVII. Capittel.

Mer wy moesten ons op twee tijden van den Jare meer wachten dan anders / namentlijken/ als sy haer Wyanden niet gheswelt dachten te neuen / ende dese twee tijden sijn dese: d' Een is inde Maent November / want dan worden sommighe Wyanden rijp/ die heeten op haer sprake Abbati: daer af maechen sy Wyanch/ dien heeten sy Kaaw. Daer sy hebben sy haer Wortel Mandioka, ende daer af menighen sy wat daer onder. Ende om desen Wyanchs wille als die Abbati rijp is / ende sy weder om banden Crigh komen/ dat sy dan de Wyanden Abbati moghen hebben om haren Wyanch daer upt te maechen, om haren Wyant daer toe te eten/ als sy eenen ghebanghen hebben/ ende verblijden haereen geheel Jaer langh daer op / teghen dat den Abbati tijdt komt. Doch moesten wy op haer vermoeden inden Voght- maent/ want dan baren sy een soorte van Wiffchen nae / die dan uptter Zee in soete Wateren loopen die in de Zee kommen/ om daer in te liggen/ de selve heeten op haer sprake Bratti, de Spanglaert heeten sy Lyfles. Inden selven tijdt plegen sy oock ghemeynlych upt te baren ende te stryden / daer mede sy eens halven inden selven tijdt te beten doot/ kinnen mogen/ ende hier Wiffchen bangen sy veel met kleprou Gaeren ende Wengelen/ sy schieten oock met pylen/ ende sy voerender oock vele gebraden niet haer t'huys / ende mander oock veel upt/ her welch sy hieten Pira kui.

Hoe ick van den Wilden gevangen wert, ende hoe dat het selve toe gingh.

Dat XVIII. Capittel.

Ick hadde eenen Wilde- man van den gheslachte die men Carlos hiet / ende die was mijn eyghen / de selve vingh my Wilt/ ende ick gingh oock sommighe met hem int Wout. Alsoo gebeurde op een tijdt/ dat een Span,

Spanglaert upt den Eylande van S. Vincent tot my quam in dat Epland Sainct-Marco, het welck byf Wylen banden Woltwercke is daer ick in woonde met noch een Duytsche / die welcke hiet met name Heliodorus Hefius, Eobani Heft zolgher ghebachten Zone / ende de welcke was in dat Epland S. Vincent, in een Ingenio daer men Supcher maect / ende in den Ingenio was een Geredopfer die Iosephe Orrio heet / ende dese Heliodorus was der Grootleiden Schijper ende beschrmer / die totten Ingenio behooren / Ingenio dat syn Hupscu daer men de Supcher in maect / metten seiben Heliodoro hadde ick te horen meer heimisse ghehad want doen ick metten Spanglaerden de Schip bruch daer onder dat Landt leit / soo vonden ick hem in dat Epland S. Vincent, ende hi bemecde my oock byzondere schip. Als was quam dese oock tot my / ende woude besien hoe dat ick my ghewant hi hadde mogelijck gehoort dat ick brauch was. Ich hadde myn Slave dien dagh te horen int Water ghesonden om Wilbzaet te vanghen : Ich woude dat des anderen dachts homeen halen / op dat wy wat maghten te eten hebben, want men daer in dat Landt niet veel meer en heeft dan uprer Wildernisse krut. Als ick nu dooz op dat Water ghingh / verheef hem op beeden zijden des woeghs een groot gheschep op der Wilden Ileden maniere / ende quamen tot my inghelopen ende sy hadden my comint ontsicht / ende haer Bogen op my met pylen ghehouden ende schoten tot my in. Doen riep ick nu helpt God mynader zielen. Ich en hadde dat woort so rasch niet uptghesent / so woeghen my ter aerden schieten ende staercken op my, noch eens en wonden sy my niet meer / Gade lof / dan in een Baen / ende scheurden myn kleederen van den lyde, de eene de Hals-happe / de ander den Schoet / de derde dat Hemde / ende so booztaen / ende begosten doe te sijben om my / de eene sepde hi was eerst by my gheweest / d'ander sepde hi hadde my ghevangen / ende terwyle woeghen my de andere met hare Bogen. Noch ten laetsten soo hieven my twee van haer leden vander Aerden / daer ick soo naecht was / de eene nam my by den eenen Arm / d'ander by den anderen Arm / ende sommighe achter my / ende liepen alsoo met my haestelich dooz dat Water nae de Zee toe / daer sy hare Paechers hadden. Als sy my nu by de Zee brachten / daer sagh ick doen ontrent eenen steen woort verregaert Paechers staen / die sy upt der Zee op 't Landt getogen hadden / onder een Hage / ende noch eenen anderen grooten hoort Wilden daer by. Als my de selve saghen daer henen lepen / liepen sy my alle teghen / ende waren verclert met Pluymen op haer manier / ende waren in haer armen / ende dreeghden my alsoo dat sy my eren wouden / ende daer gingh een Koninck dooz my henen metten Houde daer sy te gebangenen mede doot staen. Dese prediche ende seide hoe sy my haren Slaveden Perot / want alsoo heeten sy de Portugaloepers als syse ghebanghen hadden / eten wouden / ende haerder Eplenden doodten my wycken. Ende als sy my by den Paecher hadden ghebracht / so stieten my haerder sommighe met de Doeten. Doen haesten sy haer / helpende malhanderen dat sy de Paechers wederom int water schoben / want sy hadden sorghe dat in Buikioka eenen alom woorden sinde / alsoo dat oock geschiede. Daer eer sy de Paechers weder van 't Landt in het Water schoben / soo wonden sy my eerst te samen te samen / ende sy waren hier al te samen wt een Wooninghe: Een pegghelich alsoer banden anderen verdoort dat sy sonde ledigh t'huyswaert varen / ende heben metten twee die my behielden. Sommige senden sy waren effen alsoo na by my ghewest als sy / ende wouden my daer ghelick op der stede doot staen / daer kondt ick en badt / sagh om nae den dagh / maer ten laetsten hief de Koninck aen die my behouden woude / en sepde / sy wouden

my leventich t'huys boeren/ op dat my haer Wijs oock leventich sijn sonden/ en haren feestdach met my bonden maechen/ want dan wouden zy my Kawewi Pe-
pirke dooden/ dat is zy wouden Djanck maechen/ ende haer vergaderen om een
nen feestdach te maechen/ ende souden my dan met malcanderen eten.

Wp die wouden lieten zyt blijen/ ende bonden my vier Stricken oft Coorden
om den Hals/ ende doen most ich inden Paechen clynnen/ ter wijlen zy noch op-
ten lande stonden/ ende bonden die eynden handen Coorden aen den Paechers/ en
schoden se wederom nae die Zee/ om daer mede weder t'huys waert te haren.

Hoe zy met my wederom achterwaerts wouden varen, ende de onse
aenquamen, meynende my haer weder te ontnemen, ende zy haer weder tot haer
keerden, ende ichermutselden met henlieden.

Dat XIX. Capittel.

dien Voghelen comen/ want alle haer tieraet is gemeynlich banden Pluymen
ghemaecht/ ende der hooghemender Voghelen Vwara natuere is/ dat haer
eerste Wederen oft Pluymen die haer wassen/ wit grau sijn/ Maer die ander We-
deren die haer daer nae wassen sijn swart grau/ en daer mede blijen zy omtrent
een jaer lanch/ ende daer nae worden zy root gelijck als roode Dertoe. Aldus doe-
ren zy nae dat Plant toe/ meynende dese Voghelen te hanghen/ Maer als zy nu
ontrent twee Buffen scheuten wijs vander plaetsen comen waren/ daer zy hare
Paechers staen hadden/ soo saghen zy achterwaerts/ daer wast doen vol van den
Wilden Tuppin Ikins, ende oock sommige Portugaleisiers onder haer/ want my
holchden een Slabe doen ich ghehanghen wert/ maer de selve onquam haer/ ende
hadde eenen allarm ghemaecht/ also dat zy my meyniden te verlossen/ roepende tot-
ten ghenen die my ghehanghen hadden/ waert dat zy cloech waren dat zy weder
keeren ende teghen haer schermutselen souden/ Ende zy keerden metten Paechen
wederomme tot henlieden aert lant/ ende die opren lande waren schoten met Ro-
eten ofte Buffen/ ende met Wile nae ons/ ende die inden Paechen wederom tot haer/
ende onthouden my doen mijn handen/ maer die Coorde die ich om den hals had-
de die waren noch vast ghebonden/ soo hadde mi die Coninck des Paechers daer
ich in was een Roet/ ende een weynich Padber/ welck een Francops boe, Bras-
lien

37. ~~Wachende~~ wach/ ende ruyde den ganschen dach lanch/ ende ootrent de rijt als
 die Boome op Deſſertijt ſtont / waren 37 noch twee Wijlen van der plaerſen daer
 37 dien nacht leggheren comden/ ende doen berijef haer een groote ſwaer. Woecke/
 ende quam achter ons heen ſeer ſchrickelichen / ende 37 ropden raſch voort op dat
 37 mochten aen kant comen om de Woecken en Wintg wille. Als 37 nu ſaghen dat
 zij niet ontharen. en coſten/ ſeyden 37 tot my: Ne mungitta-dee, l'upando qua-
 be, amanaſay an dee Imme Rannimelis ſe. Dat is te ſegghen / Speeckli met uoen
 Gode dat ons den Regen en grooten Wint gheen ſchade en doe. Ich ſweech ſtille/
 ende de mijn gebedt tot Gode ter wijle 37 dat van my begeerden / ende ſeyde met
 bedoeſſen ſume ijt groot mijns herren aldus: Ghy almach tige Gode/ Hemel-
 ſche ende Aertrijcke ghewelte hebber/ ghy die van begin der Werelt den ghenen
 die uoen naem aenroepen geholpen ende verhoort hebt onder den Godloſen/ ver-
 thoont my nu uoe vermaerlicheyt op dat ich mach bekennen dat ghy noch by my
 zijt/ ende dat die Witte Heydenen/ die welcke niet en kennen ſien mogen dat ghy
 mijn Gode/ mijn ghebedt verhoort hebt. Ich lach inden Daecher gebonden/ alſo-
 dat ich nu niet omkeren oft ongeſien en coſt na dat weder/ maer 37 ſaghen dich-
 wits / ende begosten te ſegghen/ O qua moa amanaſu, dat is aldus gheſeyt : Dat
 groot onweder gaet achterwaerts. Doen rechte ich nu een loymich op/ ende ſach
 achter my dat die groote Woecke berginck/ doen dankte ich Gode. Als nu
 aent lant quamen bedon 37 met my als boog/ bonden my aen eenen Boom/ ende la-
 ghen des nachts rontom my / ende ſeyden wy waren nu nae by haer. Lanchſchap/
 wy ſiden den anderen dach tegen about daer aen comen/ waer af ich nu niet ſeer
 en verlijde.

Hoe zy des daechs met my om ginghen, ende zy my by haer Woo-
 ninghe brochten.

Dat XXI. Capittel. . B L

DEn ſelven dach nae der Sonnen te reekenen ſoo waſt on-
 trent Deſſertijt als wy haer Wooninghe ſaghen / ende waren alſo die
 daghen op de Daert gewoest/ want het waren dertich Wijlen van Bri-
 kioca tot die plaerſen daer ich denen ghewoert werde. Als wy nu
 heel by haer Wooninghe quamen ſoo waſt een Dorphen dat l'edde tijen Duten/
 ende 37 noemden dat / Waribi, wy doeren op eenen Oeber landts / dwelch op de
 2re ſepa. Daer heel wy waren hare Vrouwen in hare Wortel ghewas, die welcke
 37 Mandicks noemen/ in desen Wortel- ghewas ginghen veel van haer Ezouten
 ende grocken Wortelen op/ ende die ſelve Vrouwen die moeſte ich aenroepen/ ende
 aldus tot haer ſegghen A Inneche been es my Vramme, dat is in onſe. Dientſche
 ſpoeche aldus te ſegghen/ Ich a-lieber een Spiſſe come.

Als wy nu aen het lant quamen liepen 37 alle gheſijck ſamen wt haer Duten/
 welcke Duten alle gheſijck ſamen by mal anderen op eenen Berch liggen/ jonck
 ende out onwipre beſien/ ende die Wans gingen met hare Bogen ende pijlen nae
 hare Duten/ ende betoden wy haer. Vrouwen dake my betwaren ſouden/ ende die
 Duten naemden wy doen coſſen haer/ ende daer gingender ſonniige doer wy/
 ende ſouranghe achter wy heuwy 37 beanden/ ende ſongen een geſang gheſijck 37 den
 37 ghemedien platen te ſinghen/ als 37 die eten wouden. Als 37 nu wy die
 Duten

Hutten Ywara, dat is booz haer Wasticheyt brachten/ die welcke zy rottom lant
hare Hutten maecten / welck ghemaect is van groote Staechen ghelijck als
eenen Chyn om eenen Hof/ ende dat maecten zy alsoo om haerder wanden wil.
Als ick nu daer quam / liep dat Vrouwen volck tot mi / ende sloeghen mi met
Wippen/ende trocken mi metten Waert ende spracchen in harer sprache aldus/
Sche in gamme pe pikea te, dat is te segghen: Dien sachs ghebe ick u van mijn
Vrienden wegghen / tot sijnder waerken / dien zy lieben gheboort hebben daer ghy
getweest hebt: Daer nae boerden zy mi inder Hutten/ ende daer moest ick in een
Lum lighen/daer quamen de Vrouwen booz ende nae / sloeghen ende cradden mi/
ende dzechden mi hoe datse mi eten woude: Soo was dat Mans volck by mal-
anderen ende droncken den Dranch den welcken zy Kawi noemen / ende hadden
hare Gode Tamerka ghenaemt by haer / ende songhen henlieden ter reer dat zy
haer gepropheteert ende boosheit hadden dat zy mi vanghen souden. Als ick ghe-
sang moeste ick hooren/ende daer en quam in een half we gheen Mans-volck by
mi dan Vrouwen ende kinderen.

Hoe beyde mijn Heeren by my quamen, ende seyden my hoe datse
my aen een van haren Vrienden ghelchoncken hadden, die soude mi bewaren, ende
dootslaen als zy mi eten wouden.

Wat XXIJ. Capittel

Ick en wiste hare ma-
nieren soo wel niet ghelijck
ichse daer nae verfocht ende
leerde / dacht daerom al-
dus / Nu maecten zy ghereet-
schap om mi te dooden. Over een
cien wijle tijds quamen die twee
die mi ghebanghen hadden / met
namen Ipperu Wafu, ende sijn Broe-
der Alkindar Miri, en seiden dat zy
mi haren Vaders Broeder Ipperu
Wafu upt hienschap gheschone-
ken hadden / de selve soude mi
verwaren / ende mi oock doot slaen
als men mi eten woude / ende hem
alsoo met mi eenen naem maecten / want de selve Ipperu Wafu hadde over een
Jaer oock een Slave ghebanghen/ende hadde den Alkindar Miri upt hienschap
gheschoncken die den selven doot gheslaghen ende eenen naem daer af gewonnen
hadde/alsoo dat daerom die Alkindar Miri dien Jupperu Wafu belooft hadde / dat
hy den eersten die hy vange soude hem weder schencken soude / de welcke ick was.
Woots seiden die vooghenomende twee gebroeders die mi gebanghen hadden. Nu
sullen de Vrouwen u upt voere a presse, dat woort en verstonde ick doen niet / eben
wel heet danfen. Aldus toghen zy mi upter Hutten op die plaets / daer quamen
alle die Vrouwen die in seken Hutten waren/ende grepen mi aen/ende het Mans-
volck ginck van daer. Doen lepen mi de Wijses sommige by den Arme / sommige
metter Coorden die ick om den hals hadde / soo hart dat ick nautelick mijnen adē
cost ver-

oost verhalen/soo tegen zy met my henen en ick en wist niet wat zy inden son hadden met my te doen. Doen werde ick denckende op dat lyden ons Heeren en verlossers Jesu Christi hoe dat hy van den dooden onschuldighck lede daer dooz trooste ick my selven ende was des te berouwdiger, doe verhoeren zy my vooz des Coniunct Huten die Vlattinge VValu hiet dat is op Duytsch geseyt die geweste witte Vogel. Dooz de selve huttinge sach een hoopke versche Aerde/daer hoorden zy my by/ende setten my daer op en sommighe hielden my daer en merende ic niet anders zy en souden my daer terstont doot slaen/en sach om nae de Iwara Pemine. daer inde zy die lieden dootslaen / ende doen brachde ick of zy my cozes dooden wouden doen senden zy noch niet. Daer quam een Vrouwe wt den hoop by my/ende die hadde eenen schynent sluc van een Cristal tusschen een dinc gelike ee gegoghen Rysken/ende scheerde my metten selven Cristal die Wijnbrauwe ha myn Voghen af/ende woude my den Baert vanden Mont oock affghen/maer ick en woude sulcx niet lyden/ende septe tot haer lieden dat zy my metten Baert dooden souden. Doen antwoerden zy my ende seiden dat zy my niet dooden en wouden/ende albus lieten zy mynen Baert noch en wyl tijt behouden. Maer niet te nait nae sommighe daghen sneden zy my den Baert noch af met ender Scheeren die welcke de Francosen haer geven met meer ander Coopmanschap vooz die Wieren/ende Coopmanschap van haren Lande.

Hoe zy met my danste voor die Huttē daer zy die Afgoden Tammerka in hadden.

Dat XXIII. Capittel.

Dier nae voerden zy my van daer zy my die Wijnbrauwen afgeschoren hadden/ vooz de Huten daer die Tammerka haer Afgoden in waren ende maechten eenen ronden Rinc om my henen/ daer stont ick int midde/ en twee Vrouwen by my/en vonden my met een Snoet sommighe dingen an myn een Been die ratelden ende londen my oock achter op den Dels een Schijbe van Voghelsterten ghemaecht/ en was bierant datse my

oer t'hoofte ginch/ende dat niet op haer spraecke ara loia. Daer nae begost dat Wouten-boeck al t'samen te singhen/ende alsoo haren thoon luden soo moest ick metten Beene daer zy my die Ratelen aenghebonden hadden neder treden op dat het ratelen met haren schenck accorderen soude. En dat Been daer ick in gelooont was dede wy soo wee dat ick nau gestaen en coste/want ick en was noch niet verwonden.

Hoe :

Hoe zy my na den danse den *Ipperus Vvasu* thuys brochten.

Dat XXIV. Capittel.

Als nu den *Dans* een eynde hadde / wert ick den *Ipperu*
Vvasu ether ghelebert: Daer hielen zy myn in baten bewaringhe. Doen
 sende hy my in hadde noch wat nits te leue doe by hye zy alle haer Af-
 gooden die inder batten woeren en iereste comen my en scode die hadon
 te bozen ghesot datmen eenen *Portugaloyser* vangen sende. Doen sende te. Dese
 dinghen en hebben geen macht en en connen oock niet spreken en liegen dat te
 een *Portugaloyser* van maer ick ben den *Francosjen* vrienden een / ende dat *Lant*
 daer ick *Iguas* ben heet *Allemanen*. Daer op sende zy dat te moeste liegen / want
 waert dat ick der *Francosjen* vrient een ware / wat ick dan onder den *Portuga-*
loysers dede zy wisten oock wel dat *Francosjen* alsoo wel der *Portugaloyfers*
 vanden waren als zy want die *Francosjen* comen alle jaer metten *Schepen* en
 brachten haer *Messen* *Wien* *Spielen* *Cammen* en *Scheeren* en zy gabe haer
 daer hoer ander waren als *Wasseren* *Hout* *Cartoen* *Vederen* en *Peper* / daerom
 waren zy haer goede vrient / welck die *Portugaloyfers* alsoo met gedaen had-
 den / maer zy waren in vooreleden jaren daer my *I* mit gecomen en hadden daer al
 daer zy noch woonen onder hare vanden vrientschap gemaect / en daer na waren
 zy oock tot haer gecomen en begerden met haer te handelen / ende alsoo waren zy
 wt goeder meynunge aen haer *Schepen* gecomen en daer in gheleuenen gelick
 als smock daerhye inden *Francosjen* *Schepen* deden en sende als die *Portuga-*
loysers haerder genoegh mit seyn hadden / hebben zise gegrepen en gebonden tot
 haren vanden geboert ende die hebbe se gedooft ende geten / ende haerder son-
 ninge hebbe se met hare *Gesluit* doe seiden *ende veel spits* meer dat haer die
Portugaloyfers ghebaen hadden. Ock waren se dicke mit haren vanden een
Eriek ghecomen om haer te vanghen.

Hoe zy die my gevangen hadden claechden dat de *Portugaloyfers*
 haren vader deurschote hadde, en dat zyt aen my wrecke wouden.

Dat XXV. Capittel.

Ende voort sende zy dat die *Portugaloyfers* den vader
 banden ether ghebroeders die my ghevanghen hadden eenen *Arm* af ge-
 schoten hadde so dat hy gestorbe is welcken doot haers vaders zy aen my
 wrecken wouden. Daer op sende ick wat zy dat aen my wrecken toou-
 den ick en was doch geen *Portugaloyser* / maer ick was *roos* metten *Cassia-*
nees daer comen en hadde *Schuybrechinge* geleiden / ende was daerom hy haer
 gheleiben. Daer was een jonck *Geselle* van haren geslachte / die welcke eerijts
 der *Portugaloyfers* nabes geweest hadde. Ende die *Wilde* die onder de *Portuga-*
loysers wooren waren selber inder *Tuppin Imba Lant* ter *Oorlogen* geboren en
 hadden hen heele *Corp* ingenomen en de outte opgegeten en wat jonck was had-
 den zy den *Portugaloyfers* woe: Waren vermanghelt / alsoo dat dese jonckhe *Mon-*
 den *Portugaloyfers* oock verbuert was / ende was oock inden teghenspoet van
Brikroka by sinen *Heere* / die welcke *Antomo Agudin* hiet / wt *Calissen*. Die selve

Salbe

Slaven hadden sy gebange ontrent die Maent eer sy my hingē/ en om dat hy van haer gesachte was soo en hadden sy hem niet geboot/ die selve Slave kende my wel/ en dien vzaechde sy wat ich vooz een man was/ hy seide dattet waer was datter een schip aent land verlozen was/ ende die lieben dier af comen waren hadden sy Castillianen gezeeten/ ende waren der Portugaloysers vyenden/ metten selve was ich geweest/ voozder en wist hy van my niet. Als ich nu hoorde ende oock te voozen verstaen hadde datter Francopfen onder haer waren/ ende oock met Schepen daer plegen aen te comen bleef ich vast op een ypoost/ ende seide: Ich waer der Francopfen goede vrient/ en dat sy my ongedoet laten sou den soo langhe tot datter Francopfen quamen om my te kennen. Aldus hielden sy my in een seer vaste bewaringhe. Nu waren daer sommighe Francopfen ontwer haer/ die toe den Schepen ghelaten waren om Deper te vergaderen.

Hoe een Francops die de Schepen onder de Wilden ghe'aten hadde/ daer quam om my te besien/ ende haer bebal datse my eten souden/ ich was een Portugaloysen.

Dat **FFD J.** Capittel.

Aer was een Francops vier Mijlen vander Hutten daer ic in was/ en als hy die tijdinge hoorde/ quam hy derwaerts/ en ginc in een ander Wutte over daer ic in was/ doen quamen die wilden tot my gelopen/ ende seide nu is hier een Francops comen/ nu willen wy sien of ghy een Francops zyt of niet. Daer af verblifde ich my/ ende dacht hy is een Christen hy sal wel ten besten spzken/ doen seiden sy my by hem/ ende hy was een jonck gheselle. De Wilden hieten hem Kawatuware, ende hy sprack my Francops toe/ maer ich en cost hem niet wel verstaen/ ende de wilden stonden rontom ons ende hoorde toe. Als ich hem nu niet antwoorde en cost seide hy totten Wilden op haer spake/ doot den doofwicht/ en ert hem/ het is een rechte Portugaloysen/ u vpant ende myn vpant/ ende dit verstante ich wel/ ende bad hem daerom om Gods wille dat hy haer doch seggen woude dat sy my niet eten en souden. Doen seide hy sy willen u eten. Doen dacht ic opt woort Ieremie dat daer ghescheyden staet in syn 17. cap. daer hy aldus seyt: vermaledyt is die mensche die op menschen bertout. Ende metten selven ginc ich weder van haer met groote hertseer/ ende ich hadde op die schouderen een stuck linnen Doer gebonden/ diwelc sy my gaben/ God gebe waert dat sy gecregt hadden/ dat scheurde ich af ende wierp den Francops vooz syn voeten/ de Roime hadde my seer verbyant/ ende ich seide tot myn selven/ soude ich dan oock steruen/ waerom soude ich myn vleesch langer vooz haer bewaren. Daer ginc ic in myn Net ligen/ Godt weet die ellende die ich hadde/ en begoft ic te schreyen en te singen/ Du bidden wy den h. Geest om den rechten gelobe aldermeest/ dat hy ons behoeve in dese eynde/ als wy henen waren upt deser ellende Kynoleys. Doen seide sy het is een rechte Portugaloysen/ nu crist hy hem grondt vooz de doot. Die vooz genoemde Francops bleef daer 2. dagen by haer inder Witten/ maer des derde daechs repide hy voort/ en es sy besloten dat sy souden gereetschap maken/ ende eer staechs my doorden/ also coyt als sy alle dingen gereet hadden/ ende sy bevaerden my seer neerstelich/ ende deden my veel spors aen/ so wel jonc als out.

Hoe ick soo grooten Tantswerr hadde.

Dat **XXVJ.** Capittel.

In Et gebeurde Doen ick in dese groote ellende was / soo ist
gelien men seyt / dat een ongeluck niet alleen en come / dat my rene tant
seer dede / so dat ic heel verviel door die grote pijn doer vane / hde my
mijn Heere hoe dat quam dat ick so luttel at / ick sende my dede enen
tant wen. Doen quam sy met een diuck van hout gemaecht / en woude my vaer
mede uprecken. Daer ic wongherde my dat so seere dat sy ariet / doer mynde
sy waert dat ic niet en at en weder toe name / sy souden my dooden eer de rechte
ten rijt quame. God weet hoe nichmael ick soo hertelicken begeerden dat ick
mocht alst zinen Goddelicken wille waer sterben / eer dat de wy lde daer acht op
hadden / dat sy haren wille aen my niet volbrengen en mochten.

Hoe sy my tot haren Oversten Coninck Konian Bebe ghenacmt
voerden / ende hoe sy daer met my omgingen.

Dat **XXVJ.** Capittel.

N Aec sommighe dagen voerden sy my in een ander Doorp het
welck sy Arirap hietten tot eenen Coninck die Konian Bebe genaemt was /
ende dat was die voornaemste Coninck onder hem allen / by den selven hadden
haer noch sommighe andere by hem vergabert ende versamelt / en een grote bint-
schay gemaecht op haer maniere / en die wouden my oock sien / want die Coninc
Konian Bebe dat alsoo heisset hadde / datmen my dien dach daer byengen soude.
Als ick nu vast by der Hutten quam / so hoorde ick een groot geroep van sinnen
en bapinnen blasen. En voor de hutten stonden hooft op 15 staken / van liede
die sy gegett hadden dat oock haer vanden zyn / geheten Markayas. En als sy
my daer voor by seiden / seiden sy dat dat hooft waren van haren vande ge-
heten Markayas. Doen wert my bange. Ick dacht so sullen sy ooc met my om-
gaen. Als wy nu ter hute in gingen / so ginc een van die die my bewaerden voor
henen / en syac niet harde woorden dat alle die andere hooft / hier byenge ic de
slave den Portugalover / en mynden het waer een syn ding om aen te sien / als
pemanant zinnen vrant in zyn geweld hadde / en syac noch van andere dingē meer
also haer maniere is / en seiden my voor den Coninc daer sy sac en dranc met
anderen / en hadden malkanderen djoncken gemaecht in den dranch die sy manē
Kawawi genoemt / en sagē my snellie aen en seiden / zyt ghy gecomē onse vrant:
Ick sende ic ben gecome / waer ic en ben u vrant niet. Doen gaben sy my ooc te
drunchen. So hadde ick nu veel vanden Coninck Konian Bebe genaemt gehort
dat sy een groot man soude zyn / en ooc een groot Tyen om menschen vrees /
te etc / also was haer een ouder haer de welcke my docht dat hnt was / en ic ginc
by hem ende sprack niet hem als die woorden op haer syake ballen / ende seiden:
Zyt ghy die Konian Bebe, leest ghy noch: Iac seide hy ick leue noch. Wel aen
(seide ick) Ik heb veel van u gehoort. Hoe ghy een so wonderelicken man zyt.

Doen stont sy op en ginc voor my haren spaceren van groter hoochmoet en
sy hadde eenen grooten ronden groeven steen / door de lippen des Monts stekē
also haer maniere is. (Ooc so maectē sy witte Pater-nosters van cender hande
See-hephens) welck haer niet aen sy vande selve hadde dese Coninc oock wel 4.

Baden en

had men langh om den hals hanghen. Op desen cleract merckte ick doch wel dat hy een bande booznaemsten zyn moft. Daer nae gingh hy wederom fitten/ ende begoot my te bragen wat sijn Opanden de Tuppin Ikins, ende de Portugalofers aenfloegen / en fepde boozt waerom dat ick haer hadde willen fchieten in prefentie van Bickioka, want hy vernomen hadde dat ick daer Buffchietter was geweest tegen haer. Doen fepde ick/ de Portugalofers hadden my daer in gefelt/ en hadde dat moeten doen/doen fepde hy: ick was doch een Portugalofser / en hiet den Fransoy die my gefien hadde fijnen Sone/ die fepde doch dat ick niet hem niet fpzeken en kofte/ ende dat ick doch een Portugalofser was. Doen fepde ick/ het is wel waer dat ick niet wel fpzeken en kan/ maer ick ben lange uppen Lande gheweest en hebbe die fpzake vergeten. Doen fepde hy/ hy hadde noch 5. Portugalofers helpen vangen ende helpen eten/die oock al ghefept hadden sy waren Fransoyen/ ende hadden doch geloghen. Soo veel fepde hy dat ick my des levens gheeroofte/ ende my inden kille Godis bebal/ want ick van haer allen niet anders en vernam / dan dat ick sterben foude. Daen begoot hy wederom te bragen wat de Portugalofers van hem fouden/ sy moesten haer byfpeelken seer boozt hem breefen. Doen fepde ick: jac sy weten veel van u te seggen hoe grooten Verrijgh ghy pieeght te maechen/ maer nu hebben sy Bickioka daft ghemaect. Ja fepde hy/ soo woude hysse foo vangen gelijckse myn gevangen hadden inder Wilderniffen/ hertwaerts ende verwaerts.

Boozs fepde ick tot hem / jac u rechte vbanden de Tuppin Ikins die rusten 25. Daerhert toe/ en fullen ter fient komen ende in u lant vallen/ also dat oock gefchiede. Eerwijlen hy soo vbraeghde fionde de anderen en hoornden me/ fomina hy vbraeghde mijn veel/ ende beroemde hem zinder / hoe menige Portugalofser hy afreede doodt gheslaghen hadde/ende ghegeten/ met meer ander Wildelieden/ dat zijne vbanden gheweest waren. Als hy alsoo met myn inde reden was/ in middeler tijdt werdeden d'anch inder Putten upt ghebronghen. Doen ginghen sy weder in een ander Putte/ om daer oock te d'zinken/ dat hy alsoo vanden fpzache afliet.

Daer nae inder ander Putten begosten sy haren spot met my te honden/ en des felben Coninghs Sone hant my de beenen driemaal boven malhanderen / daer nae moeft ick effens voets door de Putten heuen huppelen/ daer mede loeghen sy/ en fouden daer komt onse eten kost aen huyfende. Doen fepde ick tot mijn haere of hy my daer ghebracht hadde om te dooden/ doen fepde hy neen / maer het was toch so de maniere d'armen alsoo niet en vreesden/ soe omme gingh/ ende sy vanden my de fiekken of hoornden vanden Beenen weder af/ daer na quamen sy rontom my heuen gaen/ ende grepen my den mijn bleefsch / d'een fonde de Putte vanden hooft quamen hem toe / d'ander fepde dat dicke vanden Beenen hooft hem toe / daer nae moefte ick haerlicden fingen/ ende op dat ick haerlicder wille voldoen ende volhengen foude met fingen/ alsoo sy begeerden/soo fonge ick Geestelijche Liedelien. Doen foude ick't haer upleggen op haer

haer sozaecke doen seide ick ick heb dan mijnen Godt ghesonghen/sp seiden/mijn God was een ondschaet dat is op haer spraecke Tevere gesept.

Die woorden deden my we / ende dachte / o ghy goederlieten Godt/war konde ghy al lyden eenen tijdt langh. Als my nu die banden Dorpe ghesien hadden/ende alle hooghmoet aenghebaen hadden / seide de Koninck Konian Bebe des anderen dachhs rotten genen die my bewaerden / dat sy goede achtunge op mijn hebben souden. Daer nae als sy my up der Hutten seiden / ende my wouden tot Uwarribe brengen/daer sy my dooden wouden/riepen sy my so stielich nae / sy souden tscant in mijns heeren hutte komen/ende mijn doot bedrucken/ende my eten/maer mijn heere trooste my altyt/ ende seide: ick en seide noch soo hoys niet ghedoot worden.

Hoe 25. Naeckers vande Tuppin Ikins aen quamen, daer ick den Coningh af geleyt hadde, ende wouden die Hutten aenvallen daer ick in was.

Der XXIX. Capittel.

In middeler tijdt gebeurdet dat 25. Naeckers van den Wilden die de Portugalosers te vriende hebben/ aen quamen. Och soo ick bozen gesept hadde/ dat eer ick gebangen wert/ de selve inden wyl hadden derwaerts ten Krijgh te varen / soo gebeurdet op eenen moeghenstou dat sy dat Dorp aenbielen.

Als nu die Tuppin Ikins dese Hutten wouden aenbellen / ende begosten te hoope te schieten / soo wast desen die inde Hutten waren leet / want de Vrouwen wouden haer op de blucht geven / doen seide ick haer / ghy hont my door een Portugalosser/utwen Dyant / geest my nu eenen Boge met Pijlen / ende laet my los gaen / soo wil ick u helpen verbedighen. Sy deden my eenen Booghe met Pijlen / ick riep ende schoot / ende ick maectet op haer wyse soo ick best kost / ende spreck haer toe dat sy wel ghemoet

souden wesen/ ten hadde geen doot / ende mijn meynunge was dat ick woude door t staetet komen/ d welck rontom de Hutten gingh/ende totten anderen loopen/want sy lienden my wel/ende wisten ooch wel dat ick in dat Dorp was/maer sy bewaerden my al te wel: Als de Tuppin Ikins sagen dat sy niet bedrjben en kosten ginghen sy weder in haer Naeckers/ enoe hoeren boozs/ als sy nu wegh waren bewaerden sy my al te bozen.

Hoe

Hoe de Hoplieden ende Oversten des avonts in der Mane- sijn vergaderen.

Der XXX. Capittel.

Des avondts als des
daeghs die ander wederom
wegh ghetogen waren / doen verga-
derden sy inde Mane-schijn / tus-
schen de Hutten op die plaetse / ende
berieden haer onder malikanderen /
ende besloten wanneer sy mp doo-
den wouden / ende ledden mp oock
tusschen haer / ende bespotten mp /
ende dreygden mp : Ich was treu-
rich / ende saghe de Mane aen / ende
dacht in mp selven : O mijn Heere
ende mijn Godt helpt mp van de-
ser ellende tot eenen salighen eynde.
Doen braeghden sy mp / waerom

dat ich de Mane soo dierkwtls aensach / doen seide ich haer : Ich sien haer aen / want
sy is toornich / want de Figure die in de Mane is die docht mp soo schynclijck te
zijn (God bergeber mp) dat ich selve dacht / God en alle Creaturen moesten toor-
nich op mp zijn. Doen bzagebe sy die mijn woude laten dooden / Jeppio Wafu ge-
naemt een bande Coningen inder Hutten op wien is de Mane toornich / doen seide
ich / sy siet na uwe Hute / om des woorts wille begoft sy graminclijck met mp te spre-
ken / en om dat woort om te heeren / seide ich douwte sal u Hute niet zyn / sy is toor-
nich op de Slaben Carios. (her welck oock een aert Wuden is die also heeten) nae
seide sy / ober die home alle ongeluck. Het bleef daer sy / ende dacht niet meer op.

Hoe die Tuppin Ikins een ander Dorp, Manbukabe ghenaeamt, verbrande hadden.

Der XX XI. Capittel.

Des anderen daeghs daer nae quam de tijdinghe van eenen
Dorpe Manbukabe ghenaeamt / dat de Tuppin Ikins, doen sy van daer ge-
waren daer ich gevangen lagh / dat Dorp Manbukabe aergevallen hadden ende de
Inwoonders waren alle ontloopen op eenen Tongen nae / ende die hadden sy ghe-
hangen / ende hadden haer Hutten verbrant. Doen soogt Jeppio Wafu derwaerts /
want sy waren van synen Vrienden ende Marchschap ende woude haer die Hutten
wederom op helpen maerken. Aldus nam sy gemeenclijck alle Vrienden van synen
Hutten met hem. Dese Jeppio Wafu was doen enbelaten ober mp / ende dede mp
deel leets / ende was bander inerninge om van daer Teem of Clep te brengen / ende
oock Woxelen-meel / om de seeste credt te maerken om mp te eten / en als sy uptoog
behal sy den genen die sy mp gesienicht hadde / Ipperu Wafu genaemt / dat sy mijn
wel bewaren soude tot dat sy weder quame. Aldus waren sy langer dan becrhtien
dagen upt / ende maerken daer gereetschap.

Hoe een Schip van Sancte Vincent quam, ende vraegde na my,
ende hoe sy haer een kort berecht gaven.

Dat XXXII. Capittel.

Middelst tijdt quam een Schip met Portugalosers van Bri-
kioka, ende ankerden niet verre van daer ick ghevangen lagh. ende sehten
een jacht Ghechtus af / op dattet de Wilden hoozen souden / ende niet haer koop-
manschappen souden. Als se dat ghebraec werden sepden se tot my / daer zyn u
Vrienden de Portugalosers / ende willen mogelijck hoozen of ghy oock noch leeft /
ende willen u hoozen. Doen sende ick / het sal mijn Broeder zyn waer ick hermoes-
de dat de Portuga. osers Schepen dien hoech Lande over varende nae mijn bra-
gen moghten / ende op dat de Wilden niet menen souden dat ick een Portugalop-
ser waer / soo sende ick dat ick noch een Broeder hadde het welck oock een Fran-
sors was / onder den Portu galosers. Als nu dat Schip aen quam sende ick het
sal mijn Broeder zyn / so en worden niet anders gheloooben dan ick was een Portu-
galosier / ende voeten so nae by dat Schip dat se spraecke niet haer kosten houden.
Doen hebben de Portugalosers ghebraecht hoe dattet met mijn was / doen heb-
ben se geantwoort / dat se nae my niet meer en braeghten / ende dat Schip voer
wederom heen / mernende mogelijck dat ick doodt was / als ick dat Schip sangh
toegh varen / wat ick dachte moet God wel / se sepden onder malhanderen / top heb-
ben den rechten Man / se sepden alreede Schepen nae hem.

Hoe des Konings Jeppio Wafu Broeder van Mambukabe quam,
ende my klaeghe hoe sijn Moeder, sijn Broeder, met allen den anderen kranck
warengeworden, ende begeerden van my dat ick met mijnen Godt soude maken
dat se moghten ghesont worden.

Dat XXXIII. Capittel.

Ende ick was alle dagen in sorghe dat de andere die bukten wa-
ren / als voor ghemelt is op my berepden. Daer nae op eenen dagh hoorde ick
in des Conincs Hutten een gheschrey / 't welck van bukten was. Als wert van-
ghe / ick meneden so waren weder ghekomen / want dat is der Wilde ghewoonte /
als een niet meer dan vier daghen upt en is / als sy weder komt soo beschreyen
hem sijn Vrienden niet langhe nae dat schepen quam een tot mijn / ende sende / elce
mede-Deeren Broeder is ghekomen / ende sende dat die andere seer kranck zyn ge-
worden. Doen verbijsde ick myn / ende dachte sal hier God wat wt rijcken wil-
len. Daer nae over enen kleynen tijdt quam mijn mede-Deeren Broeder inder
Hutten daer ick in was / ende seide hem by my / ende begafte se schepen of woene /
ende sende / sijn Broeder / sijn Vader / ende sijn Broeders kinderen waren alle
met malhanderen kranck ende seer ghe worden / ende sijn Broeder hadde hem tot
my gheschicht / ende dat hy my seghen soude / ick soude met mijnen Godt maken
dat se wederom moghten gesont worden / ende sende : mijn Broeder laet hem danc-
ken dat uwen Godt niet gram zyn / ick sende hem : jae mijn Godt is toornigh dat
ghy my wilt eten / ende te Mambukabe ghetrocken zyt om die Peest toe te rusten /
ende sende hem : Ghy seght dat ick een Portugalosier ben / enoe en bang niet /

niet te min gaet henen tot woen Broeder / ende seght hem dat hy wederom home in zijn Hütte / soo wil ich dan met mijnen God spreken / ende hy sal wederom gesont worden. Doen seide hy my / hy waer te kranch / enoe kost niet gekomen. Hy wist wel ende hadde gemerckt als ich maer en woude dat hy daer oec wel gesont worden soude. Ende ich seide hem / hy soude wel so sterck worden dat hy soude t'huys komen in zijn Hütte / ende dan soude hy recht gesont worden / ende hy gingh met die antwoort wederom henen na Manbukabe / welck is hier mijlen van Uwaribi daer ich was.

Hoe de Coninck Ipperu Vvasu wederom t'huys quam.

Dat XXXIIII. Capittel.

Ende nae sommighe daghen quamen sy alle met malkanderen kranch wederom t'huys / ende doen liet hy my in zijne Hütte seiden ende seide my hoe datse allegader sieck waren / ende ich hadde wel geweten want hy gebacht noch wel dat ich ghesepde hadde dat de Mane gram was oec zijn Hütte. Als ich de reden van hem hoorde / dacht ich hy my selven dat het uet de boosheiticherd Godts moeste geschiet zijn / dat ich des abonds (als vooz verhaelt is) vander Mane gesproken hadde. Het was my een groote bzeucht / ende ich dacht / heden is Godt niet my. Doen seide ich hem / het was waer / om dat hy my eten woude / ende ich en was zijn Vpandt niet / daerom quam hem dat ongheluck. Doen seide hy : men soude my niet doen / waer t'faecte dat hy weder op quam. Ich en wiste niet hoe ic Godt b't bidden soude. Ich dacht / komen sy wederom tot haer ghesontheit soo dooden sy my ebenwel / sterben sy dan / oo sullen die anderen segen / laet ons hem dooden eer meer onghelucks om zynen wil komt / alsoo sy oec alreede berosten te seggen : Ich gaf t' God op / maer hy badt my al eben seer dat sy doch moghen gesont worden. Ic gingh om haer henen / ende leide haer de handen op t'hoofte / welck sy alsoo dan my begierden. God en wou t'alsoo niet hebben sy begosten te sterben / want eerst stof haer een kindt / daer nae stof zijn Broeder / een onde Vrouwe die de Kroesen ghereet maechen woude daer men den Vranck in maechen woude om my te eten. Na sommighe dagen storf hem een Broeder af daer nae weder een kindt / ende noch een Broeder / dewelcke te bozen my die nieuwe tijdinghe brocht als vooz dat sy kranch waren geworden. Als hy nu sach dat zijn kinderen zijn Broeder ende Broeder doot waren / hadde hy sozege dat zijn Vrouwe oock sterben soude / daerom seide hy tot my / ich soude mijn Godt seggen dat hy nu den toom baren liet / dat hy mocht levendich blijven. Ich troofte hem heerlichen / ende seide hy en soude geen noot hebben / maer dat hy niet en ghedachte als op op quame dat hy my dan doeden woude. Doen seide hy neen / ende bebal die van zijnder Huiten datse my geen spot aen en deden / of en droeghen te eten. Hy bleef eben wel noch een tijdt lang siec / maer hy wert wederom gesont / en van zijnder Vrouwen eenen d'welcke oock kranch was / maer daer stofden ontrent 8. van zijne Vrienden / ende ander meer / de welcke hy oock groot leet ghebaent hadden. Dora waren daer noch twee ander Coninghen upt twee ander Huiten / de eene Vratinge Wafu / ende de andere Kemimaku genaemt. Vratinge Wafu hadde gezoont ich was vooz hem gekomen ende hem gesendt hy soude sterben / ende hy quam des morgens brocht tot my / ende hlaegdet my. Ich seide neen hy soude gheen noot hebben / maer dat hy niet en dacht my te dooden / noch raet daer toe en gabe. Doen seide hy neen. Arwiglen die my gevangen hadden

haddet my niet en doodten / en woude hy my oock niet schadelijck zijn / ende al doodten hy my / soo en woude hy van my niet eten. Dese ghelycke die ander Koninck Kenrimakui hadde oock eenen doorn van my ghebroemt dat hem oock seer verschickte: de selde riep my oock in syn Harte/ ende gaf my t'eten/ daer na klaeghde hy 't my/ ende seide / hy was eens te krijgh geweest/ ende hadde eenen Portugalopser gebangen / ende niet syn handen doot geslagen / ende daer af soo veel gegeten/ dat hem de borst daer noch ghebrechelijck af was/ ende hy en woude van gheenen meer eten/ soo had hy nu eenen schijckelijcken Doorn van my gedoomt / dat hy oock meynde hy soude sterben/ ick seide hem ten soude gheen noot zijn/ maer dat hy gheen menschen- vleesch meer en ate. Oock de oude Wijs inder Harte herwaerts ende verwaerts/ die my oock veel leers gedaen hadden niet grijpen ende slaen / ende dzeppen te eten/ die hieten my daer nae Scheracire, dat is / mijn Zone/ en laet my noch niet sterben/ dat wy soo mer u om zinghen/ wy meynen dat ghy een Portugalopser waert / ende op die zijn wy seer gram/ noch hebben wy wel sommighe Portugalopfers gheschadt en gegeten/ maer haren God en worde soo toezulgh niet als ~~wien~~ God / daer door sien wy wel dat ghy geen Portugalopser en moet zijn. Soo lieten sy my daer een tijdt langh gaen sy en wisten niet wel hoe sy 't met wy hadden / oft ick een Portugalopser of Fransoy was. Sy hadden oock wel Portugalopfers gesien/ maer die hadden oock al ghemeenlich swarte Baerden. Ende nae dien verschicken / als een van mijn Heeren op quam / en seiden sy my van gheen eyn meer / maer sy verwaerden my al eben wel / ende en wouden my niet alleen laten gaen.

Hoe dat die Franloys, die den Vilden bevolen hadde datse my eten souden, weder quam, ende ick hem badt dat hy my mede name, maer mijn Heeren en wouden my niet verlaten.

Dat XXXV. Capittel.

So was nu die Fransoy Karwattu, waer van ick voer ghesedt hebbe / doen hy van my toogh metten Wilden Tieden die hem gheleiden / ende der Fransoyen Vrienden bewaren die goeden die de Wilden hebben / als peper/ ende een soorte van Blarimen / dewelcke sy oock hebben te bergaderen. Als hy nu wederom nae de Oever reysde daer die Schepen aen kommen / ghenaemt Munguwappe ende Iterorenne, moeste hy daer doot reysen daer ick was. Te vooren als hy van daer toogh en merchte hy niet anders dan sy wouden my eten / ende haddet haer oock bevolen / aldus was hy een tijdt langh upt / ende hadde niet anders ghemeint dan ick was doot/ als hy nu inder Herten wederom hy my quam sprack hy met my op der Wilden sprake / ende ick ging dicmael los. Doen braeghde hy my of ick noch leesde/ doen seide ick : Ick dancke Godt den Heere dat hy my soo langhe behoudet heeft / so moght hy banden Wilden machelich oock ghehoort hebben hoe 't toe gegaen hadde / ende ick riep hem alleen op een zijde op dat de Wilden niet hooren en souden wat ick seide/ hy sagh wel dat my God noch gespaert hadde tot die tye / oock en was ick geen Portugalopser/ maer ick was een Tupische/ ende metten Spangiaerden om Schipbreuck wil onder de Portugalopfers gekomen dat hy den Wilden nu oock woude seggen soo ick hem gesept hadde/ hoe dat ick van synen staegghichap waer / dat hy my mede nemen woude daer die Schepen aen quamen/ want ick soeghde/ waert dat hy dat niet en dede, sy souden dencken

dencken het waren logenen / ende eens op een reyse my dooden als sy gram waren / ende bede hem een vermaaning inder Wilde sprake / ende seide hem oft hy oock een Christen hiet int isy ghedacht hadde / oer ghedacht hadde dat nae desen leden een ander komen soude / dat hy daer toe so hadde getasen dat men my dooden soude. Doen begofst hem te berouwen / ende seide hy hadde niet anders gemenst dan ick was een Portugalopser / dewelcke soo erge Booswichers zijn als sy vermanden krijgen kossen inde Provincien van Braslien die willen sy dan terstont hanghen / het welck oock waer is. Doch seide hy sy moesten oock dypchen onder haer leden ende haer dattet de Wilden met haer byanden maecten / so moesten sy te vreden zijn / want sy waren der Portugalopers Erf-byanden. Soo ick hem gebeden hadde seide hy den Wilden hy en hadde mijn d'eerste reyse niet gekent / maer ick was upt Aemari ten / ende was van haren Vrienden / ende woude my derwaert gemenen daer de sel ven pleghen aen te komen. Doen seide mijn Heeren neen / zy en wouden my niemant laten of mijn eyghen Vader ende Broeder quamen daer / ende brochten een Schip bel Boers / namelicken Wilen / Spiegel en Messer. Cammen ende Scheeren ende gaben haer dat / want sy hadden my in der Byanden lant ghehangen / ende ick was haer eygen. Als de Francops sulcx hoorde seide hyt my / ick hoorde wel datse my niet verlaten en wouden. Doen badt ick hem om Gods wil dat hy my dan halen liet / ende mede in Vanchrijck nemen mette eerste Schepen die komen souden: Dat beloofde hy my ende seide den Wilden dat zy my wel bewaerden ende niet en dooden / mijn Vrienden souden terstont om my komen / daer mede trock hy voortaan. Als hy nu wech getrocken was / doen vzaechden my een van mijn Heeren Alkindar miri ghenaeem / niet die sieck geweest hadde / wat die Karwattuware, so de Francopsen naen was op der Wilden sprake / my ghegeven hadde / ende oft hy van mijn Lants-lieden gheveest waer / ende wat hy seide. Ja mernde hy waerom en heeft hy u niet een Mes gegeven dat ghy my ghegeven hebt / ende wert toornich. Daer nae als sy alle wederom ghesont waren / begofst sy wederom ober my te murmureren ende seiden de Francopsen dochten also lurtel als de Portugalopers / alsoo dat my wederom begoft te grouwelen ende te vreesen.

Hoe zy eenen ghevangen aten, ende my mede daer by voerden.

Dat XXXVI. Capittel.

Doots nae sommighe daghen dat sy immer eenen ghevangen eeten wouden in een Dorp Tickquerippe genaemt / ontrent 6. mijlen van daer ick ghebanghen lach / soo trocken daer oock sommighe wiet herten daer ick in was / die boerde my mede / ende de Slabe die sy eeten wouden / was eender Ratie die Markaya hiet / ende daeren met eenen Raether derwaert. Als nu den tijt quam dat sy hem bedyncken wouden / deden sy na haer ghebyrck / want als sy eenen eten willen / so maecten sy eenen Vanch van Wortelen die heeten sy Kawi, als die ghedroncken is / daer na dooden sy hem / des abonts soo sy des anderen daeghs sijnen doot bedyncken woude / ghinc ick by hem ende seide tot hem: Zijt ghy al gerust totter doot. Daer loech hy om ende seide / ja. So hiet nu de snoeten daer sy die ghebanghen in binden Muifurava, ende is van Cattoen gemaect / ende is dicker dan een Vinger / soo was hy wel gherust in alle dingen van allen de Muifurava en was noch niet lanch ghenoech / daer gebraeken noch ontrent

6. bademen aen/ En seide by haer haddense beter / ende maechte als sude maniere / als oft sy ter Kercknisse gaen souden. So hadde ich nu een boeck by my in Portuga-
lopers spraeke by welck de Widen in een Schip ghenomen hadden / dat sy door
hulpe van den Fransosen ghewonnen ende my ghegeven hadden: Ende ich ginch
banden ghebanghen ende las in dat boeck / ende my jammerde sinder / Doen
ginch ich weder tot hem ende sprack tot hem / want de Portuga-lopers hebben de
selve Markeyn oock te vriende / ende seide hem / Ich ben oock een gebangen soo wel
als ghy / ende en ben niet hier ghehoemen om dat ich van u eten soude / maer myn
Heeren hebben my inde ghebrocht. Doen seide hy / hy wist wel dat wy lieben geen
menichjen-blescharen. Woors seide ich hem hy soude ghe troost zijn: want sy sou-
den het lich-aem alleen eten / maer synen gheest soude op een ander plaetse baren /
daer onse Geesten oock henen baren / daer veel vzeuchden is. Doen meinde hy of
dat oock was. Doen seiden ich jae. Ja seide hy / hy en hadde Godt noyt ghesien.
Ich seide hem hy soude hem int ander leven sien. Als ich nu myn reden met hem
ghe-enide hadde ginch ich van hem dien selven nacht als ich des daeghs met hem
ghesprooken hadde / quam eenen grooten wint ende waerde soo vzeffelichen dat
hy stucken bande Daechen bander Butten waerde. Daer begonsten de Wilden op
my gram te worden / ende seiden in huer spraeke: Apo Merien genphamy witu
wasu Immon: Dat is aldus ghesepdt. De boose Mensch die heplighe maecht dat de
Wint nu komt / want hy sach des daeghs in de Vonder heude / ende meinde dat
boek dat ich hadde / ende deide daerom dat de Slabe myn ende der Portuga-
schen vzeit was / ende ich meende ter abontueren de feest te beletten mettet qua-
de weder. Ich badt Godt den Heere ende seide: Heere ghy hebt my tot hier be-
schermt, behoedt my. Als nu den dagh den quam / soo werder schoon weder / ende
zy brontchen ende waren wel te vzeben. Doen ginch ich by den Slabe / ende seide
hem / de groote Windt was Godt ghemeeft / ende hadde hem willen hebben. Daer
nae des anderen daeghs wert hy gegeten / het dat seintag toe gact / sult ghy inde
niste Capittelen vanden.

Watter ghebeurde als wy wederom t'huys voeren, als zy hem
gegeten hadden.

Dat XXXVII. Capittel.

Als de eerste nu gehouden was / voeren wy weder nae onse
Wooninghe / ende mijn Heeren boerden wat ghebraden vlesch met haer /
ende wy waren drie daghen op de reyse / t welck men anders op eenen daech
baren soude / maer het waerde ende reghende seer. So seiden sy my des
eersten daeghs als wy des abonts Butten maechten in 't Bos om ons te legheren /
ich soude maechen dattet niet en regende / so waer nu een knecht met ons die hadde
noch een vreen knecht vander Slaben daer noch vlesch aen was / en dat at hy / ich
seide den jongen hy soude dat been werij merpen: Doen werdt hy ende de andere
gram / ende seiden dat was haer rechte spise. Daer by liet icht blyden / wy waren
drie daghen onder wegen. Als wy nu een vterendeel van een myle weeghs nae hy
de Wooninghe quamen / en hoefden wy niet hoorder komen. want de baren werden
groot / wy togen de Saken op het land ende meinden het soude des anderen daegs
goet weder worden / so souden wy de Daechen t'hyps ghebrocht hebben / maer het
was al een geurich quact. Doen wert haer meynings over land te gaen / ende dact
na 2.

Beschrijvinghe van America.

33

nae als goet weder waer de Paechers te halen. Als wy nu gaen krouden/soo aten wy / ende de jonghen knaeghde dat been doost af/ daer nae wterp hy 't doost wterp ende wy gingen ober land ende terstont werdet oock goet weder. Wel aen septe die ghy en wout my niet ghelooften / als ick u septe dat myn Godt toornich was / om dies wil dat de jonge dat Bleesch soo van het been at / Jae mernden die andere / had hy 't gegeten dat ghy 't niet gesien en hadt / so sout wel goet gebleven hebben. Daer by bleef. Als ick daer wederom in der Herten quam / soo vaegghde my d'ene die oock deel aen my hadde Alkindar ghenaemt / of ick nu ghesten had hoe sy met haeren Wyanden om gingen/ doen septe ick Jae / dat ghyse eet dat dunck my schynactick. Jae septe hy / dat is ons maniere / soo doen wy de Portugalosers oock. Deselue Alkindar haete my seer / ende hadde geerne ghelacht dat deselue my doot gheslagen hadde dien hy my gegeven hadde. Want ghelijck ghy vooz verstaen hebt / so hadden hem de Ipperu walu een Slave gheschoncken om doot te slaen / op dat hy hem eenen name meer gewinnen soude / dies hadde hem Alkindar weder beloofd/ dat hy den eersten wyant die hy vint hem wederom schencken soude. Als hem nu dat niet ghebeuren en mocht met my / hadde hy 't al eben wel geerne gedaen/ maer doch besette hem dat sijn Broeder in alle manieren / want hy vreesde vooz meerder plage die hem ghebeuren moghte. Zoo hadde nu dese Alkindar te booren eer my die ander derwaerts boerden daer sy dien aten / my op een nieu ghebeyrcht te dooden. Als ick nu weder quam / hadde hy middelert tyt pijn in sijn oogen gekregen/ende most stille leggen/ende en kost niet sien eenen tyd lanch septe doen dickwils : Ick soude met mynen Godt spreken dat hem de ooghen wederom goet werden. Doen septe ick Jae / dat hy voortaen niet quaets ober my en ghedachte / doen septe hy neen. Dae sommighe daghen kreegh hy syn ghesontheyt weder.

Hoe datter weder een Schip nae my ghesonden wert vande Portugalosers.

Dat XXXVIII. Capittel.

E 3 L

Doen ick nu inde Noost-Waendt by haer getweest was/ soo quam weder een Schip van dat Eplant Sinte Vincent daer by/ soo hebben de Portugalosers dat vooz een maniere / dat sy al eben wel in haerder Wyanden Lande baren / maer wel gherust / ende Coopmanschappē met haer/ gheben haer houtwelen / Paechen/ Wylen/ Wessen ende ander dingen vooz Mandioken Weel d'welck deselue Wilde lieden op sommighe plaetsen seer veel hebben / ende de

Portugalosers die heel Slaven hebben totten Suucker-gewas / die behooven dat Weel om deselue daer naede te spijzen. Ende als de Scheper Koopmanschappen

metten Wilden / soo comen van dese Wilden een oft twee in eenen Daechen / ende
rechten haer de waer op 't boordhijlste dat zy konnen / daer nae opscheuyp wa
sp daer vooz hebben willen / dat geuen haer van de Portugaloysers / maer ter wylken
die twee by dat Schip zijn / houden haer sommighe Daechers vol w' ze lieben van
verre ende sien toe. Ende als den hoop ghedenck is te beginnē de Wilden die kint
metten Portugaloysers te schermiseren en schietten Dinen nae haer varen van we
derom wech. Dat vooz ghedenckē schip lost geskut af daer mede de Wilden wo
ren dat een schip daer was / ende sy boorden derwaerts / doen hadden zy nae my ghe
brachte of ick noch leefde / sy antwoerden jae / Doen hadden de Portugaloysers
begeert dat sy my mochten sien / want sy hadden een kiste vol goets die mijn broe
der oock een Francos vooz my brachte die oock int schip was. Soo wassē nu een
Francos in 't Schip metten Portugaloysers Claudio Micando ghenaemt / die
welcke vooz maels mijn gheselle gecreest was / den seluen maels berick mijn broeder.
Ende die sende is sal mogelic in 't schip zijn ende na my bragen want hy daer a ree
de eenmaal gheweest hadde / ende sy quamen wederom van den Schepen 't laut
ende sende my / mijn broeder was noch eens gekomen / ende bracht my een kist vol
goets / ende soude my geerne sien / doen seide ick doert my van verre daer by / ick wil
met mijn broeder sprecken / de Portugaloysers en verstaen ons niet / ende ic wil hem
seggen dat hy onse Daer segge als hy 's hups komt dat hy niet een schip come / ende
brenght veel dinghen mede en my hae. Sy mebaden het maer goet alsoo / maer sy
soyden dat ons de Portugaloysers verstonen / want sy hadden eenen grooten
Crijch op handen dien wouden sy tegen den Wostmaent volbrengen ober Brikioka
daer ick gebangen wort / en ick wist alle haer aenflagen wel daerom soorden sy dat
ick haer niet daer af sprecken soude / maer ick seide neen de Portugaloysers en ver
stonen mijns Broeders ende mijn spraeke niet. Doen boorden sy my outrent ee
nen steen worp verre van den schepen alsoo naecht gelyck ick alijnt onder haer ginck.
Doen sprach ick die van den schepen ende seide / Godt de Heere zy met u lieve
Broeders / een spreke met my alleen / ende en laet u anders niet mercken van dat
ick een Francos ben. Daer begoft doen een Johan Senechs genaemt / een Wos
schaeper den welken ick wel kende / ende seide tot my / mijn lieve broeder om uwer
wille zijn wy hier gekomen metten schepen / ende en hebben niet gewet of ghy leven
de oft doot zyt gheblest want dat eerste schip en bracht geen tydinge van u nu so
heeft ons de Wostman Brasen pater Sandus beboelen te vernemen oft ghy noch leef
de / als wy nu sulen vernamen dat ghy noch leefde / so doenden wy ten eersten hoop
of sy u berhoopen wouden / waert niet so soudē wy sien oft wy eenighe dinghen
kosten / en u lossen. Doen seide ick dat wil u Godt in eeuwigh beloonen / want
ich ben hier in groote angst ende weet noch niet wat sy met my aenflaen willen. Sy
hadden my lange gegere hadde God in sonderlinge wijsē niet belet. Doozt seide ick
haer sy en sollen my u niet verhoopen des en denck niet / ende en laet u niet anders
duncken dan dat ick een Francos ben / ende geef my sommighe wat om Gods wil /
als Messen en Wengel-haeken / dat selbe deden zy / en daer boert een metten Daechen
aen 't Schip ende haclent. Als ick nu sach dat my de Wilden niet langhe
toe en lieten met haer te spreken / doen seide ick totten Portugaloysers / siet wel
vooz u / sy hebben eenen liggich vooz handen wederom nae Brikioka / doen seiden sy
my dat sy haer wilden oock seer toetusten / ende sonen verstonen dat Woz aenbailen
daer zy my in hadde / en dat ic wel vermoet soude zijn / God soude alles ten bestē free
ren / want ick sagh zy en kosten my niet helpen / jae seide ick terwylē mijn sende also

Beschrijvinge van America.

herblijft hebben / soo ist beter dat my Godt hier straft dan na dit leven / ende bidde Godt dat hy my niet ellenden helpe. Daer mede bet al die Godt den Heere/ende zy wonden noch langher met my spreken / maer de Wilden wonden niet langher gheslaen oft toe laten met haer spreke te houden / ende boeren oen weder hem na de Hutten / dien nam ic de Wessen ende Wengelshaken ende gafse haer ende sepe de dit heeft my ing. Broeder die Francops al ghegheben / doen brachden zy my wantet al was dat mijn Broeder tegen mijn ghesepit hadde/doen sepe die ich. Ic had mijn Broeder bevolen dat hy soude sien dat hy den Portugalopfer ontquame / ende troc in ons Vaderlant / ende brachte een schip met veel goets ende hadde my/want gy liede waert bysom en gy hiet my wel dat woude te u dan lonē alst schip komt / ende also altyt het beste booz wende/ende gebiel haer wel. Doen sepe den zy tot walhandeten hy moer sickerlych een Francors zijn laet ons hem vooraen beier houden. Alsoo ginck ick daer eenen tijt lanch onder haer ende sepe : daer al vol in 't Schip na my komen dat zy slechts my wel tracteerden. Daer na boerden zy my int wout hertwaerts ende derwaerts / ende waer sy wat te doen hadden / daer moest ick helpen.

Hoe zy een onder haer hadden die my dickwils beloegh , ende hadde geerne gesien dat zy my coets gedoot hadden,maer de selve werdt gedoot ende ghegeten in mijn tegenwoordigheyt.

Dat XXXIX. Capittel.

Soo wasser nu een Slave onder haer die was van eender Natien gheheten Carios, ende zijn oock der Wilden Opant / ende der Portugalopers vrienden / deselve was den Portugalopers eyghen gheweest / ende was haer daer naer ontloupen / sulcke en doodden sy niet die so tot haer loopen/ten sy dat sy wat sonderlings miszunchen / maer houdense booz haer eygen / ende moeten dienen / deselve Carios was drie jaer onder dese Tuppin Imba gheweest ende sepe hy hadde my onder de Portugalopers ghesien / ende ick hadde dickwils onder de Tuppin Imba gheschoren als zy derwaerts ten Cristge waren gheschoren. Soo hadden nu de Portugalopers booz sommighe jaren van haren Coninghen een geschoren / welcke Coninch de Carios sepe dat ick gheschoren hadde / ende riet inmers daer toe men soude my booden/want ick was de rechte Opant / hy hadt gesien ende loegh metten anderen/want hy was drie jaer onder haer gheweest / het was eerst een jaer gheleiden dat ick tot S. Vincent ghekomen was / daer hy ' ontloopen was. Ende ick danckte Godt dickwils dat hy my booz de lengen behoeden woude. Soo ghebeurdet den Jaer 1554. inde sesste maent dat ick gebangen was soe werde die Carios sieck / ende sijn Heere hadt my ick soude hem helpen dat hy weder gesont werde / hy binck Wilt dat hy te eeten kregen / want ick wist wel als hy hem per brocht daer gaf hy my oock of / maer waert dat my dochte dat hy niet weder ghesont worden en soude / soo soude hy hem een goede vrient schencken die hem doot sloegh / ende eenen name aen winnen / so was hy ontrent negen of thien daeren sieck gheweest nu hebben sy tanden die zijn van een Dier / d'welck sy backe heren / de selbe tanden werten sy scharp / als haer dat bloedt hindert / so spinder sy met de tanden ober de Nupt henen / daer liept dan dat is soo veel of men hier eenen Conyng fer. Vande selbe tanden nam ick een mepuende hem daer mede die mer aen te slaen/maer ick kostese niet deur stecken / want den cant was te bot / ende sy stonden om my

an my. Als ich nu weder van hem ginch / sach ich dat gheen proffst en was / doen
hjaeght den sp my oft hy weder gesont soude worden. Ich seide haer / ich en hadde
niet upt ghericht / daer en was geen bloet uptgelopen / dat hadden sy wel gesien.
Hi meenden sy hy wil sterben / wy willen hem eer sy sterft doot slaen. Ich seide
neen en doet dat niet sy sal moghenich wederom gesont worden / maer ten hielp niet
sy togen hem voer des kieninc Vrainge Hutten / ende haerder twee hielden hem /
ende hy was so krank dat hy niet en wist wat sy met hem doen wouden / soo quam
die hy ghegeven was doerte slaen / ende sloegh hem op 't hooft dat de herffenen upt
sprongen daer lieten sy hem liggen voer de quute ende wonden hem eeren. Ich seide
dat zyt niet en beden het was een krank mensche gheweest / sy mochten nu oock

sterck worden / ende also en wisten sy
niet wat sy doen souden doch quam
daer een upter Hutten daer ich nu
was / ende riep de Wyfs dat sy een
wyer by den dooden maechten / ende
hy sneet hem dat hooft af / want
hy en hadde maer een ooghe / ende
scheen seelich van der siekten die
hy ghehadt hadde / alsoo dat hy dat
hooft daerom wegh wierp / ende
het lichaem senglide hy de hupde
over 't wyer. Daer na sneet hy hem
ende beside den anderen oock ghe-
lijch so haer gewoonte is / ende aen
hem op tot aen den hooft ende op de

dermen nide / daer wisten sy ghebreck aen om dat hy krank gheweest hadde. Daer
ginch ich over en werer door de Hutten / inde eene braden sy de boeren / inde ander de
handen / inde derde de stacken van den lijve. Dien seide ich hemreden hoe dat de
Carios die sy daer braden ende eten wouden / hadde my alre belogen / ende seide ich
hadde somnighe van uwe braden / termillen dat ich by den Portugalopers was
gheweest / geichoren / ende het was ghelogen / want hy en hadde my noot ghesten /
nu weet ghy wel dat hy som nige jaren onder u gheweest is / ende noot krank ge-
worden nu eeren wel om der logenen wil die hy op my gheloghen heeft / is mijn God
roemt gheworden / ende heeft hem sieck gemaecht ende u hem ghegeven dat ghy
hem ghedoot hebt ende oock een sulc / alsoo sal mijn God alle schalcken doen die
my leet ghebaen hebben ende noch doen willen. Voer sulche woorden verschickten
haerder deel / des dancate ich den almachtighen Godt dat hy in allen dinghen soo
gheselseligh ende ghenadigh tot my waers verhoonde.

Wilde daerom den Heft dat hy wel oetringhe hebbe op mijn schijben / want
ich en doe dese moeyte niet in sulcker wyse als oft ich lust hadde wat nieuws te schij-
ben maer alleen dat ich de oprechte waer heyd ende de weldaet Gods aen den dach
hijnghe soude.

Soo naechte nu den tijdt dat sy wouden ten Crijgh trecken / daer sy byle Maen-
ten op toeghefust hadden om dien te voeren / soo hoopte ich alreijdt als sy upt troc-
ken / sy souden my by haer Vrouwen ruyss laten / ende soo woude ich terwijlen sy
upt waren / ontloopen syn.

Hoe een François Schip aen quam ende metten Wilden handelde van Carroen ende Brasilien hout, tot welck Schip ick geen gewest hadde, maer het was van Godt niet voorfien.

Dat XL. Capittel.

Ontrent acht daghen te voren als sp wouden ten kerijgh opt baren/ soo wasser een francors schip 8. mijlen van daer den ghehonnen in een haven die de Pape galopsers Rio de Ienero noemden/ ende op der Wilden sprake Ieronone, daer pleghen de Francorsen Brasilien hout te laden/ so quamen sp nu by dat Dorp daer ick in was met haen boot / ende rupden den Wilden Peper / Meer-hatten ende Papegepen af / ende daer quam een upten boot aen 't landt die der Wilden sprake kost / ende hiet Iacob, de selve handelde met haer / dien badt ick dat sp mi mede te Schepen name / maer mijn Heeren senden neen / sp en wouden mi soo niet wegh schicken / maer wouden veel Waren boor mi hebben. Doen seide ick haer dat sp mi selver by dat schip brochten / mijn vrienden souden mi Waren genoegh gheben. Sp wepuden neen want die hier matten Boot zijn hadden u ten minsten een hemde ghegeven / midts dat ghy naecht gaet / maer sp en achien niet op u / alsoo 't oock waer was / maer ick seide sp sullen mi int groot Schip kleden als ick daer quame. Sp seiden/ dat Schip soude soo hoers niet wegh baren / sp mosten ten kerijgh / maer als sp weder quamen / wouden sp mi daer by voeren. Soo woude den boot wederom wegh baren / want het hadde eenen nacht by dat Dorp gheanchert. Als ick nu sagh dat sp metten boot weder wegh wouden baren/dacht ick: O ghy ghenadighen Godt / als dat Schip nu oock wegh daert ende mi niet nade en neemt / sal ick toch noch onder haer om den hais komen want het is een Volck daer geen beironwen in en is. Met dien ghedachte ghinc ick ter Hutten upt nae dat water toe/ende sp werdent getmaer/ende liepen mi na. Ick liep boor haer henen/ en sp wouden mi greppen/maer den eerste die mi aen quam sloech ick van mi/ ende daer was dat heel Dorp achter mi/ noch ontquam ick haer ende swom by den Boot. Als ick nu inden boot sijnmen woude/ sietten mi de Francorsen wederom wegh / ende mernden daer dat sp mi tegen der wilden danc wech namen/ mochten sp oock tegen haer oock aen en oock haer wonden woude. Daer swom ic bedroeft wederom nae den lande toe / ende dachte nu sie ick wel datter Gods wille is dat ic langer in der ellenden blybe/ ende waert dat ick dat ontlopen niet versocht en hadde/ soo soude ick achter na gemenst hebben het waer mijn schult gheveest. Als ick nu wederom by haer aen't land quam waren sp vrolic/ende seiden/ neen sp komt weder/ doer was ick gram/ en seide meent ghy dat ick u soo ontlopen woude. Ick hebbe daer

daer inden Boot ghemect ende mynen Lantsleden ghesont dat se daer op schicken
souden teghen dat ghy liden tot den Crijgh quaemt/ ende my derwaerts byenget/
dat se dan veel Waren by natin wieren gaden/ ende u gaben/ alsulck behaeghde
haer wel/ ende waren welte vreden.

Hoe dat de Wilden inden krijgh trocken ende my mede
namen, ende hoe dattet op den tocht verginck.

Der XLII. Capitael. 331

Dier nae in vier daghen verfaemelden haer sommighe Maet-
hers die totten Crijgh wonden trecken in dat Doorp daer ic in was/ daer
quam den Oversten Ronian Bebe metten sinen doch daer. Doen sepe
mijn waere. se woude my mede nemen ic sepe dat se my t'huys liet/ en-
de had oock wel ghebaen / doen se de Ronian Bebe se sonde my mede nemen.
Ick en gheliet my niet anders dan ick woude niet roech / op dat se als ick gewilligh
mede gherocken hadde / niet gebachten hadde dat se haer ontloupen soude / als
se by haerder vanden Landt quamen / ende den te natin achte op my hadden. Oock
was mijn meeninghe als se my hadden t'huys gelaten / ick woude na dat Fran-
cops Schip gheloupen zyn / in te se naamen my mede/ ende waren 28. Maechers
sterck/ ende elcken Maecher beset met 18. Mannen meer oft min / en haerder som-
minge hadden ghespropheteert met haeren Afgoden van den Crijgh niet dromen en-
de ander gespel meer/ d'welck se gebuycken / alsoo dat se wel vermoedt waren totter
saerke. Ende haer meeninghe was in de tegenheyt nae Briokoka te baren daer se my
vingen/ en haer daer reynen opt lant verstercken/ en die haer in vier maten inde ha-
den viden / om die niet te nemen. Ende als op den uyttocht des krijgs begosten/
was in t'jaer 1500. onrent den 17. August. Zoo loopen na in dese Wende soo
gheseyt is / een gheslacht van Wiffchen die in de Portugaloysers sprache Doingo
heeten op Spa-nisch Liefles, ende inder Wilden sprake Bracy, uytter Zee inde soete
Wateren om daer in te legghen/ de Wilden heeten den int Pirakaen, als dan trecken
se dan heiden gemeynlich ter Crijgh waert / haer vanden soo wel als se / om de
Wiffchen op de reyse te vangen ende te eten. Als se daer henen baren / baren se
sacht/ en als se wederom home varen se oyt geringste dat se kommen. So hoopte ic nu
alijt dat die oock souden opte reyse zyn de welcke de Portugaloysers vrienden zyn/
want deselve waren oock inde wil desen int lant te vallen / alsoo my de Portugaloys-
ers te baren in t'Schip geseyt hadden. Se braghden my doozgaens op de reyse
wat my docht/ oft se oock veruande vangen souden/ ende op dat ick se niet gram en
maecte/ sepe ick ja. Oock sepe ick haer de vanden sullen ons vertoghen/ so la-
gen wy eenen nacht in eenen hoect Lants die Uwacibi heet/ daer vinghen wy veel
van de Wiffchen Bracy. die welcke soo groot zyn als eenen goeden Snoecht/ ende het
waepde dien nacht seer/ so gechten se met my/ ende wouden veel vangen/ soo sepe ick
dese want waert over veel doode liden. Nu wasser eenen anderen hoop van de-
sen oock te Water aen een lictiere tusschen dat Lant henen ghebaren/ ghenaemt de
Parabe, jae meynde se / hoe na hebben die der vanden Lant alreede aengeballen/
dat haer liden sommighe zyn doot gebleven. Als wy nu een dagh reyse van daer se
baren aenflagh holvragen wouden/ leggheden se haer int Bosch by een Epland S.
Sebastiaen van den Portugaloysen ghenaemt / maer de Wilde heeten Meyenbi.

Als den abont den quain gingh de Overste Konian Bebe ghenaemt door den
 Zeger henen int mont pakenbe / ende seide : sy waren nu na by der Wyanden lant
 gecomen / dat een pegelyck synen doorn onthielde die hen die nacht doornen soude /
 ende dat sy toe sagen dat haer wat geluck doornade : Als de reden upt was / dansten
 sy tot luder nacht met haren Afgoden / daer nae slapen sy / ende als mijn Heere hem
 neder seide / seide sy / ick soude my oock wat zoets doornen laten. Ick seide icken
 achte op gheen doornen sy zijn balsch / so maecht met uwen Godt ebentoeel dat wy
 hangen mogen. Als den da 7^{en} nu op brach versamelden haer de Oversten om een
 Becken vol gh. soden Wisc / dewelcke sy aten / ende vertelden de doornen soo veel
 datse haer wel ghebielen / sommige die dansten met haren Afgoden / ende sy hadden
 voor ghenomen en waren banden wille om op dien selben dach na by haerder Wyan-
 den lant te baten / by een plaetse Baywassukangen genaemt / en daer wouden sy bey-
 den tot dat den abont quain : Als wy upt boeden van de plaetse daer wy dien nacht
 gelegen hadden / Meynebiye ghenaemt / brachten sy my noch eens wat my dacht.
 Toen seide ick ter abont weten by Baywassukange sullen ons de Wyanden verthoo-
 nen / zijt maer wel genoeft / ende by dat selve Baywassukange was mijn meeningh
 woude ick haer ontloupen zijn / waer dat wy daer waren ghelcomen / want daer sy
 my gebangen hadden en was maer ses Mijnen weeghs van den selben hoek. Als
 wy nu soo bo 7^{en} / angys dat Lant heren doeren / saghen wy oock Paechers die qua-
 men ons tegen acijer een Opant henen / doorn copen sy daer comen onse Wyanden
 de Tuppinkins oock aen / doch wouden sy haer verbergheyn achter eenen Steen-
 meiten Paechers / op werpende dat sy oversteig by haer hoemen souden / ebentoeel
 so woude sy ons ghelaet / en gaben haer weder te blucht nae haer huys / ende wy
 roepden opt haestigste na / wel vier gansche uren langh / daer nae quamen wy den
 haer / ende haer oer waren by Paechers vol / en waren al van Brikioka. Ick ken-

des al t' samen wel / en daer waren
 ses Mammelucken in een bande
 by Paechen / ende de selve waren
 ghedoopt / onder haer waren twee
 groeders / de een ghenaemt Diego
 de Praga , de ander Domingo de
 Praga , de selve twee deden groote
 werre / de een met een Roer / de an-
 der met eenen Flits-boge die twee
 hielden op in haren Paechen twee
 heele uren tegen meer dan 30. van
 onse Paechers. Als sy nu haer Pij-
 len vershoten hadden / bielen de
 Tuppinkins haer aen / en namen
 se ghebangen / ende sommighe wer-

den terstont doot geslagen ende geschoten / ende beyde de groeders werden niet ge-
 mont / maer twee bande ses Mammelucken werden seer deelichien ghewont / ende
 banden Tuppinkins oock sommighe / onder dewelcke een Vrouw was.

Hoe sy met den ghevanghen om ginghen als sy wederom t'huyse trocken.

Dat XLII. Capittel:

Het was twee groote Wylen weeghs vanden Lande inder Lee daer sy gebanghen werden / sy haesten haer op 't haastichste dat sy konsten weder nae dat Landt / om haer weder te legren daer wy dien nacht te hopen lagen / als wy nu sy dat Landt Meynelipe quamen / waft about dat de Sonne ondergaen troude / daer sephen sy de ghebanghenen een pegelijck in syn

Hutte / maer die seer ghelovont waren trocken sy aen 't Landt ende sloegense doort doot / ende suedense op haer maniere in stucken / en byden dat bleesch. Onder die dien naert ghebaden werden / waren twee Mammelucken betoelcke Christenen waren / de een was een Porru galopser Georgi Ferrero ghenaemt / een Hoofst-mans Sone / den welcken hy ghehegen hadde van eender wilder Wyonwe. De ander hiet Jeronimus, den selven hadde een Wilde gebanghen die upt onse Dootte was daer ich in was / ende sinen

name was Parwa, de selve hiet den Jeronimus (Godt heb syn ziele) was Diego de Praga Macghischap. Den selven about als sy haer gelegert hadden / ginch ic in de Hutten daer sy sepe de Broeders in hadden / om met haer te spreken / want het waren mijn goede vrienden te Brikioka daer ich gebanghen wert / doen vzaechden sy my of sy oock gegeten souden worden : Ich seide haer dat sy dat moesten stellen inden wille des hemelschen Vaders / ende synen lieben Sone Jesu Christi / des gekruyschte boort onse sonden / in wiens name wy ghedoort zijn met hem inden doot / den selven geloobe ich oock dat hy my soo lange bepoet heeft onder haer / ende wat de Almachtighe God met ons aenslaet / daer mede moeten wy te vreden zijn.

Doort vzaechden my sepe de geboeders / hoe datter met haren Debe Jeronimus was / ich seide haer : hy lagh by den vperen byet / ende daer was alrede een stuch van des Ferrero Soon gegeten / dat hy 't gesien hadde doen wreiden sy / ich troostese weder / en seide haer / sy wisten wel dat ich acht Macuden of daer ontrent onder haer geweest was / ende dat God my hewaert hadde / dat sal hy met u oock doen betrouwen hem. Doort seide ich het soude my niet vercht meer ter herten gaen dan u want ich ben upt vzeemde Landen / ende den schynkelijcken handel bande lieden niet gewoon / ghij zyt hier op getogen ende gebozen. Ja meyniden sy / ich was so inder ellende verhart / ich en achtent niet meer. Als ich nu inde reden met haer was / hieten my de Wylden van haer gaen in mijn Hutte / ende seiden wat ich daer so lange reden met haer hadde / en het deerde my dat ich moeste van haer gaen / en seide haer dat sy haergantschellicken inden wille des Heeren geven moesten / sy sagten wel wat wy al ellende ende armoede in dit jammerdal hadden / sy sephen sy en hadden naps soo wel

het socht

versocht als nu/ende meynen sp waren God doch enen doot schuldigh / sp woude
 oock des te byslicher sterben terwijlen ich oock by haer was: Daer mede gingh ich
 upt haerder Hutten / ende gingh dooz den gantschen Weger / ende besach des gheban-
 genen. Ich gingh so alleen/ende niemant en achte op mi/ ende hadde die trefse wel
 kunnen ontloopen/want ich was by een Eplandt Mayenbijs genacint/ 't welck ont-
 trent 10. Wijlen weeghs van Brikioka is / maer sieter om de ghevangen Christenen
 wille / van den welcken noch vier levendigh waeren / want ich dacht/ ontloope ich
 haer / so woorden sp toornigh / ende slaen de selve terstont doot / ende in middel-
 tijde mach ons Godt al-te-samen met malckanderen bewaren / ende dacht alsoo by
 haer te blijven / ende haer te troosten / alsoo ich oock dede. Ende de Wilsen waren
 mi seer gunstich / om dat ich haer te dazen geseyt hadde op abontuere / de Wpanden
 sulen ons tegen komen / alsoo 't nu oock geviel / ende seiden: Ich waer beter Pro-
 pheet dan haer Markaya.

Hoe sy met haren vyanden dansten, daer wy des anderen daeghs
 ons legden.

Daer XLIII.

Des anderen daeghs quamen wy niet verre van haer Lant-
 schap by een groote gheberghte Occarasu ghenaemt / ende daer legherden sy
 haer om dien nacht daer te blijven. Doen gingh ich in des Obersten Kio-
 ninghs Hutten Konyan Bebe ghenaemt / ende byaegde hem wat sy niet-
 ten Mammelucken inden sin hadde. Hy seide / sy souden gegeten worden/ende ver-
 boot mi ick en soude niet met haer spreken / want sy was seer gram op haer / sy
 fouden 't hups gebleven zijn / ende niet met sijn Wpanden gegaen oft getrocken heb-
 ben teghen hem. Ich seide: sy soude se leben laten / ende haer Wylenden wederom
 verhoopen. Hy seide sy souden gegeten worden. En de selve Konyan Bebe hadde ere
 grooten hoef vol menschen-blesch dooz hem: ende at van eenen Beene ende hiet
 mi dooz den Mont / en byaegde oft ick ene eten woude, en ic seide neen: 't een onbet-
 ruftigh wter en eet vanden anderen niet / soude dan de een mensche vanden ande-
 ren eten / by bert in dat Beene ende seide: Ja: warelike, ick ben een Tijgher-Wter/
 het smaccht mi wel / daer mede gingh ich van hem. Den selben abont geboot sy/
 een pegelich soude sijn ghebanghenen dooz dat Wout brenghen by dat Water op
 een plaetse/ende dat ghebeurde alsoo. Daer bergaderden sy haer / en mactten eenen
 grooten dans al roum / daer stonden de gebanghenen in / daer moesten de gheban-
 ghenen alle gelijck singen ende ratelen metten Afgoden Tamaraka. Als sy nu ge-
 sanghen hadden / begosten sy te spreken de ene na den anderen / soo bymochtigh/
 ende seiden: Ja wy trocken upt als kiloeche lieden plegen / om onse Wpanden te ban-
 gen en te eten / nu hebt ghy de oberhant gekregen en hebt ons gebangen / maer wy
 en bragen niet daer nae / de waerachtighe sterche lieden sterben in haerder Wpanden
 Landt. Soo is nu ons Lant groot / de onse sulen haer aen u wel werken. Ja sy
 den de ander: Ghy hebt u vanden onse veel verdaen dat willen wy aen u wreken:
 Als de reden upt was / boerden een peghelich de sijne wederom in sijn Toement /
 daer nae ten verden daghe quamen wy weder in haer Lant / by / ende een pegelich
 boerden sijn gebanghenen daer by 't hups was. Die inden Dowe Uwaribi moonden
 daer ick in was / hadden acht Wilsen levendigh gebangen / en drie Mammelucken de
 welcke Christenen waren / namelijck Diego de Praga en sijn Broeder Domingos de
 Praga, en daer toe oock noch een Christen die Antonio hiet: den selben Antonio heb-
 de mijs heren Bone ghebanghen / met noch twee ander Mammelucken, de welcke

Beschrijvinge van America.

44
 doch Christenen waren / ende die boerden sp gebraden t' hups / om die daer te eten.
 Ende het was den elfden dagh doen sp wederom t' hups quamen / van dien dagh
 aan te reechenen dat sp van hups voeren / binnen welken tijt sp dese victorie tegen
 haer Opanden geleyen hadden / daer sp soo wyerdelych ende onmenschelych mede
 dingingen.

Hoe dat François Schip noch daer was, daer sy my brenghen
 wouden, alsoo sy ghelooft hadden, als sy wederom uyt den Krijgh quamen, &c.
 als voor gemelt is.

Dat XLIII. Capittel.

Als wy nu weder van den Krijgh t' hups gekomen waren, be-
 gleerde ich van haer dat sp my wouden nae dat Fransoyse Schip voe-
 ren / want ich was met haer ten Krijgh geweest ende hadde haer Opanden
 helpen bangen / vanden welken sy nu wel ghehoort hadden dat ich gheen
 Portugalosfer was / sp senden jae / sp wouden my daer by voeren / maer sp wouden
 eerst rusten / ende eten den Mokean, dat is dat ghebraden vleesch van beyde den
 Christenen.

Hoe sy nu den eersten vande twee Christenen aten, **namelijck,**

Gregori Ferrero, des Portugalosfers Hoofst-mans Sone.

Dat XLV. Capittel.

Soo wasser nu een Coninck over een Hutte / recht teghen wist-
 der Hutten ober / de selve was genaemt Taramiri, die hadde eenen gebraden/
 ende liet d'zack maken nae haer gewoonte haerder deel versamelden daer / sp
 d'roncken songen ende maechten groote d'zeucht. Des anderendaeghs na dat
 d'yncken / soden sp dat gebraden vleesch wederom op/ende atent. Maer des ande-
 ren Jeronimi vleesch / hingh inder Hutten daer ich in was / in eenen Korf ober dat
 Wyer inden Kooch wel drie Welken langh / datter alsoo d'zooghe was als een Wout/
 ende datter so lange ongegeten hingh ober het Wyer / was dese oorsake : De Wilde
 die t hadde was ghenaemt Parwe, ende die was op een ander plaetse ghetrocken
 Wortelen te haelen / om den D'zack te maken / om des Jeronimi vleesch daer mede
 te bedrincken / dat den tijt also verliep ende sp en wouden my niet eer na dat Schip
 voeren / sp en hadden dan eer si de Feest met Jeronimum gehouden / ende dat vleesch
 gegeten. Binnen desen mitdelertijt was dat Franchops Schip wederom wegh
 gegaen / want het mocht ontrent acht Welen weerchs van daer zijn / daer ich was.
 Als ich de tijdinge hoorde was ich seer bedroeft / waer de Wilden seiden / sp pleghen
 gemeenlick alle Jaer daer hen te komen / ende alsoo moeste ich te vreden zijn.

Hoe dat de Almachtige Godt een teken dede.

Dat XLVI. Capittel.

Ick hadde een Crans gemaect van Straken / by het welcke ich
 diechwilts mijn gebedt dede totten Heere / ende ich hadde den Wilden bevolen sp
 en zouden niet uyt trecken / haer mocht ongeluck daer af komen / maer sp ver-
 achten mijn woorden. Op een tijdt was ich met haer op de Wisthergen / ende
 daer

haer tusschen hadde een Vrouwe dat Crups upt ghetrocken / ende hadde haeren
 Man ghegheben om dat 't ront was / die soude daer een soorte van Water-Posters
 mede wijden / dewelcke sy van Zee-slecken Wuschens maken / 't welck nu seer
 bezoot. Cozts daer na begofte seer te regenen / ende duerde sommigc dagen. Sy
 quamten in mijn Hutte / begheerende ick soude met mynen Godt waken dat den re-
 gen mocht ophouden want waert datet niet op en vielde / het soude haer plantinge
 verachten / want haeren plant-tijt was daer : Ick seide het was haer schijt /
 want sy hadden mijnen God vercoert / dat sy dat hout hadden upt gerogen / want
 by dat hout plach ick met mynen God spraecke te houden : Als sy nu meenden dat
 dat de oorzaak was des Regens / soo hielp mi mijns Heeren Sone weder een ander
 Crups oprichten / ende het was doen ontrent een ure na middach / na der Sonnen te
 rekenen. Alst opghericht was / werdet terstont schoon weder / ende het was voor-
 middaechs seer onghestadich. Sy verwonderden haer alle / ende mepden mijn
 God dede al wat ick woude.

Hoe ick op eenen avont met twee VVilden op de Visscherye was,
 ende Godt een wonder my vertoonde dooreenen grooten regen ende onweder.

Dat XLVII. Capittel.

Ick stont ende vischte met noch twee van henlieden / waer af de
 een oock een banden booznaemsten was onder den Wilden / ende was Parwa
 genaemt / die Ieronimus ghebraden hadde : En als wy metten anderen stonden
 en vischten / soo verchies hem eenen grooten Wint ende Regen / met eenen Don-
 der / int affschepden banden dage / ende Regen de niet verre van ons so dat den Wint
 den Reghen heel na by ons dreef. Voet baden wy beyde de Wilden dat ick met my-
 nen God spraken woude / dat ons den regen niet en mocht hinderen / mogelijck sul-
 len wy noch meer visschen bangen / want ick siech wel wy hadden inder Hutten niet
 te eten. Die woorden beweechden wy / ende ick hadt den Heere wt den gront mijns
 herten / dat hy syne macht by wy woude betuigen / terwyle de Wilden dat van wy
 begeerden / op dat sy nu sien souben dat ghy mijn Godt altyt by wy zijt.

Als ick dat gebedt voleynt hadde / so komt den Wint metten Regen aen prupsen /
 ende het regende ontrent ses si hreden van ons / ende op de plaetse daer wy waren en
 hernamen wy niet / soo dat de Wilde Parwa seide : Nu sie ick wel dat ghy niet uwen
 God ghesproken hebt ende wy bingen sommigc Visschen. Als wy nu inder Hutten
 waren seiden alle beyde de Wilden den andere Wilden dat ick met mynen God ge-
 sproken hadde / ende sulcke dingen gebeurt waren / daer af verwonderden haer alle
 de anderen.

Hoe sy den anderen vande twee gebraden Christenen aten,
 Ieronimus genaemt.

Dat XLVIII. Capittel.

Als nu de Wilde Parwa alle gereetschap by malcanderen had-
 de / als gheseyt is / liet hy branc maecten / om des Ieronimi vleesch te be-
 dzynten. Als zyt bedroncken hadden / brachten sy de twee ghebroeders by wy /
 ende noch eenen Antonius ghenaemt / den welcken mijns Heeren Zoon ghevaun-
 gen

ghen hadde / sodat onser vier Christenen by den anderen waren / ende moesten met haer dincchen / maer eer wy dincchen wouden deden wy ons gebedt tot God / dat hy der Sielen genadich woude zijn ende ons oock als onse ure quam / ende de Wilden alden met ons / ende waren molich / maer wy sage a groote ellende. Des anderen dachs 's moezens bydech soden sy dat vleesch wederom op / ende atent / ende hadden op een korte tyt oersfelt. Den selfden dach wederden sy my te verschencken: Als ich nu van hende de gebroeders scepde / hadden sy my dat ick God booz haer bidden soude / ende ick gaf haer raer waer dat sy ontloupen koften / waer dat zij keenen sonden nemt in geberghe / op dat syse niet en koften na gebolgen / want ick des geberchs kenschap hadde / 't welch sy oock gedaen hadden / ende waren soo los gewoorden ende ontsien / alsoo ick naemdelic vernam / oft sy weder ghehangen werden en weet ick oock niet.

Hoe sy my vervoerden om te verschencken.

Dat XLIX. Capittel.

Su borren met my daer hancu daer sy my verschencken wou-
den / Tackwaer subitibi genamt / ende als wy een stuck wech's banden Land e
waren / sach ick om nae de Guiten daer ick wy boer / ende daer was een swarte
Welche over de Guiten / ick wees haer dat / ende septe : mijn God was tooz-
nigh / dat dat Dorp der Christen vleesch ghegeten hadde / &c. Ende als sy my daer
brachten / leverden sy my ende handen van eenen Koninck Abbati Bassange ghe-
naemt / den selben sepden sy dat sy my gheenen overlast doen oft laten doen soude /
want mijn God was breeffelicker over die my leet deden / want dat hadden sy ghe-
sien doen ick noch by hserliden was / ende ick bede hem selben oock een bermanin-
ghe / ende septe : mijn Broeders ende mijn Wyenden sonden hoys kotten mer een
Schip vol Waren / dat sy my slechts wel bewaerden / ick woude haer dan veel Wa-
ren geben / want ick boozwaer wiste mijn God soude mijns Broeders Schip hoys
aendriengen : Dat behaefden hier wel ende de Coninck hier my Sone / ende ick
ginch oock met synen Soneit op het Wepde-werck.

Hoe dat my de Wilden van dien Dorpe vertelden, hoe dat dat
voorgemelde Schip uit Vrankrijck weder wegh geleyt was.

Dat L. Capittel.

De Wilden van dien Dorpe senden my / hie dat dat booz-
genoemde Schip / Maria Belette genaemt / van Wlepen / daer ick geene in
gewest hadde aldaer halle tablage gekregen hadden / namelijk / Brasillen-
hout Wper Cattoen Wder-werth / Weer-hatten / Papagenen / en dier-
gheliche Waren als daer hant / ende sy hadden daer inder Waben Rio de Jevero een
Portugaloepers Schip ghenomen / ende hadden een banden Portugaloepers eenen
Wilde Koninck Iawan genaemt / gegeben / ende die hadde hem gegeten. Oock was
de Fransous in dat Schip die den Wilden bevolen hadde doen ick gebangen werf /
dat sy my eten sonden / ende die woude wederom nae hys baren / ende dat was dat
Schip als booz verhaelt is als ick den Wilden ontsiep / ende by haren Boot stoom-
en sy my niet in minen en wonden. Ende dat selbe was om-komen oft bleben opte
wederom reyse / want niemant vernomen en hadde waer dat bi-be doen ick metten
anderen Schipe in Wrauckrijck quam / alsoo naemdelic verhaelt wort.

Hoe dat korts nae dat ick verschoncken was, een ander Schspuyt
Vranckrijck quam die my kochten, &c.

Dat L I. Capittel.

Ick was ontrent 14. daghen int Dozp Tarewara sutibi, by den
Koninck Abbati Bassange, soo ghebeurdet op eenen dach, dat sommige Wilden
by my quamen / ende seuden sy hoorden sejielen / dat moeste in Iteroenne zijn
welcke Gaben oock ghebeeten wort Rio de Jevero, als ick nu sekerliche wiste
datter een Schip was / seide ick haer dat sy my daer brochten want het mogen nist
Broeders zijn / sy seuden ja / maer hielden my noch op sommige dagen. In midde-
leertijdt ghebeurdet dat de Fransosjen die daer in ghekomen waren / hoorden dat
ick daer onder de Wilden was / doen sechick'e de Capiteyn twee ghesellen banden
Schepe / naer sommige bande Wilde Koningen / de welcke sy te vziende hadde / in-
der Diecken daer ick in was / ende quamen in een Hutte / waer af de Koninc So-
warali hiet / bast by der Hutten daer ick in was / my wert de tijdinge ghebracht
banden Wilden dat daer twee banden Schepe gekomen waren / ick wert blijde /
ginc tot haer / ende hietse welckome inder Wilden sprake / als sy my soo ellen / als
sagen gaen hadden sy medelijden met my / ende deden my van haer blederen meue.
Ic bzaechte haer waerom sy gekomen waren: sy seuden om mynent wille haer was
bevolen dat sy my te Schepe brochten: Doen verblijde ick my van haeren oede-
der barmhertigheyt Gods / ende ick seide tot een bande twee / Perot genaemt / de welcke
der Wilden sprake hoefte / sy soude te verstaen geben dat hy mijn Broeder ware / en-
de hadde my sommige Ristten vol Koopmanschap gebzacht / dat sy my met haer te-
schepe brachten / en de listte haelden / en dat hy te verstaen geben soude dat ick onder
haer blijven soude om Peper en meer ander Waren te vergaderen / tot dat de Sche-
pen weder quamen op dat ander jaer. Na die woorden brachten sy my met haer te
Schepe / en mijn Heere tooch selver mede / sy hadden int Schip alle medelijden met
my / ende deden my veel goets: Als wy daer ontrent eenen dach of vijs gheweest had-
den int Schip / bzaeghe my der Wilden Koninck Abbati Bassange, den welken te
geschoncken was / waer de Ristten waren / dat ickse my licke geben / op dat wy weder
in tijts t'huys komen mochten. De selve meyninge seide te den Overste des schips /
ende die behal my / ick soude se ophouden tot datter schip sinen vollen last hadde / op-
dat sy haer niet gram en maechten / ofse ongemack onder stonden aen te nemen / ende
eenige verraderij aenrichten mochten / als sy sagen dat sy my int Schip behouden
wouden / om datter een hoef is daer geet betrouwe op en is / maer myn Heere de Ko-
ninck meynde gantschelelyc sy woude my mede t'huys waert hebben / maer ick hielt
hem so lange op met woorden / ende seide hem dat hy niet so seer en haeste want hy
wiste wel als goede vrienden t' samen komen / en kosten sy niet gescherden maer als
sy metten Schepe wegh wouden / dan soudent hy oock wederom nae zijner Warten
baten ende hielt hem alsof op: Ten lesten als dat Schip rogerust was / versonten
den de Fransosjen alle by malwanderen / en ick stont by haer ende myn Heere de Ko-
ninck met die hy by hem hadde stonden oock daer. Ende de Hoof-man des Schips
liet den Wilden seggen met synen Oel-sprecker / datter hem wel bespachde dat sy
my niet gedoot en hadden / nae dien sy my onder hare vanden gebonden hadden /
liet hem boezt seggen / om my met beter geboeglichheit van haer te bringen / dat hy
haer wat geben woude om dat sy my so wel hewaert hadden / daerom hadde hy my
niet hem int Schip begeert / om dat hy my sommige Waren doen soude / en dat ick

oer haer blyben soude / terwyle ich by haer behendt was / om Peper ende ander
 goet te vergaderen / dat hem dienende was / tot dat sy weder quame. So hadden
 wy 't nu so gesloten / dat acht oft 10. vande Schip / den versamelden / dewelcke in
 in eeniger manieren gheslych ende gonstigh waren / de selve gaben up dat sy myn
 Broeders waren / ende wou den my mede 't hups hebben. Dese mynlinge wert den
 Wyden hoop gehouden / dat myn Broeders in geender manieren en wouden heb-
 ben dat ich weder aen 't Landt soude gaen / in ier ich moeste 't hups trecken / want
 ons Daer begheerde my noch eens te sien eer hy storve. Doen liet hem de Cap-
 teyn oock weder segghen / hy was de Overste int Schip ende hadde geerne dat ich
 hi derom den Landt gaugh / maer hy en was maer een mensche / ende myne Broe-
 ders wren veel / ende en kost niet te en haer geboen. Dat upgeven gebeurde also/
 om dat sy niet moertheep van den Wyden gedaechen souden / ende ich septe ooc tot
 myn heer de Coninc: Ich woude geerne weder met hem 't hups trecken / maer
 hy sach wel myn Broeders die en woude niet toelaten. Doen hegost hy te weenen
 int Schip ende septe: als sy my woude mede nemen / dat ich dan metten eersten
 Schepen weder quame / want hy hadde my voor synen Sone ghehouden / ende was
 seer roemigh op die van Uawibi, dat sy my hadden willen eten. Ende eene van
 synen Vrouwen / dewelcke oock mede int Schip was / moeste my bescrepen nae
 haer ghesoonte / ende kreet oock op haer maniere. Daer nae gaf haer de Hoofstman
 sommige Waren / weert zynde ontrent bys Ducaten / in Messen Axen / Spiegel en
 ende Hammen daer mede togen sy weder aen 't Landt nae haer Wooninge. Alsoo
 hielp my de El noghende Godt up der Mannen ghebede / hem sy pyp ende e e
 door Jesum Christum synen Sone onsen Salighmaker / Amen.

Hoe de Oversten des Schips ghenaeamt waren, ende van waer dat
 het Schip was, ende watter noch gheschiede eer wy uytter Haven voeren, ende hoe
 lange dat wy opte reys nae Vranckrijck waren.

BAYL

Dat LII. Capittel.

E Hop-man des
 Schips was ghenaeamt
 Wilhem de Moner, ende
 de Stierman Franchoy
 de Schants, dat Schip was ghe-
 naemt Catharine van Watterville,
 &c. Sy rusten dat Schip toe om
 weder nae Vranckrijck te zeilen / soe
 gebeurde op eenen morgen / doen
 my noch inde Haven Rio de Jeve-
 ro genacant / lagen / dat een Portu-
 galopers Schippen quam / ende
 hadde ghehoorpinanschap met een
 gheslacht Wyden / dewelcke sy te
 vyende hebben / anoe geeten Los Markayos, dies Landtschap stoot aende Tuppia
 Iaba, welcke de Fransosen te vyende hebben / die beyde Nationen zijn Opanden
 met

met masskenderen / ende het was dat Schippen soo booz verhaelt is dat na my ghe-
komen was om my banden Wilden af te hoopen / ende hoorde een Factoor toe Pie-
ter Roefel ghe-naemt. De Francospen staken haeren Boot upt wel versien met Ghe-
schut/ boeren tegen haer in/ ende meyndense te nemen/ ende namen my mede om dat
ich met haer spreken soude dat se haer opgeven souden/maer als wy dat Schip aen
bielen sloegense ons wederom af / en also werden sommighe Francospen geschooten
ende sommighe gewont. Ich wert oock tot der doot toe gewont met eenen scheut/ veel
meer dan penant banden genen die daer levendigh gebleven waren ende ich riep in
desen angst totten Heer / want ich en hoefde anders niet dan des doods noot/ ende
badt onsen goedertieren Godt ende Vader / dat hy my toch noch behouden woude/
op dat ich inder Christenen Landtschap wederom komen moghte/ende dat ich daer
sijne aen my ghe-toonde welbaet / ander lieden oock vertellen moghte/ terwilen hy
my toch upt der Ezannen gewelt verlost hadde / ende ich bequam noch wederom
in volkommen ghesontheyt/gelooft zy den goedertieren God van eeuwigheyt tot eeu-
wigheyt. Anno 1554. den lesten October gingen wy den Haven van Rio de Jenero
t'zepl/ ende voeren weder nae Brancrick / wy hadden ober Zee soo goeden Wint/
dat haer de Schiplieden verwonderden / ende meynden dat een alsulck Weder een
sonderlinge gabe van God moeste zyn/ gelijk't oock wel te gheloooven is. Oock dede

de Heere een merckelick teeken by
ons op der Zee / want op den selven
dagh booz den Eersdagh quamen
veel Disschen rondom dat Schip/
de welcke men Zee-Verckenen
heet / ende dier vinghen wy soo veel
dat wy sommighe daghen ghenoech
hadten. Des selven gelschen oock
op den 11. drie Coningen abont be-
schickte ons Godt oock Disschen
ghenoech / want wy anders op die
reys niet veel Eeten en hadden dan
wat ons Godt uptter Zee gaf.
Daer na op den 12. dagh February
oft daer ontrent quamen wy in't

Corinckryck van Brancrick inden Jaere 1555. by een Steeken Ronflos ghe-
naemt/ende leyt in Noymandien / wy en saghen op die gantsche reys int weder-ko-
men gheen Land bykans in 4. Maenden. Als wy nu te Lande ghekomen waeren/
ende sy dat Schip ontladen wouden / doen hielp ich haer lieden oock / als dat nu
oock ghedaen was / doen danckte ich haer lieden van haer welbaet die sy my betwe-
sen hadden. Daer nae begeerde ich eenen Paspoort banden Hoofman maer hy had-
de liever ghesien dat ich noch een reys met hem aenghenemen oft ghedaen hadde.
Maer ebentwel doen hy sagh dat ich gheenen lust te bliben en hadde / oft mede reys-
sen en woude / soo bestelde hy my een Paspoort van Moensforal Miram, een Overste
in Noymandien. De selve oock als hy van my ghehoort hadde / dede hy my booz
hem komen / ende gaf my selver het Paspoort / ende mijn Hoofman gaf my teer-
gelt om ober wegh te komen. Also nam ich doen ontfos / ende vertroch van Ronflos
nae Habelneuf/ende van Habelneuf troch ich nae Dieren.

Hoe ick te Diepen in des Hoofstmans huys des Schips Belete gevoert werde, daer hy de Huysweert en Overste was, de welcke voor ons uyt Brailien gereest was, ende noch niet gekomen.

Dat LIII. Capittel.

Dat voorszende Schip Maria Belete genaemt was van Diepen ende daer in was die Taet-sprecker oock/ die den Wilden beval datse mi eten souden/ ende die ghene die mi niet mede in haeren Boot nemen en woude als ich den Wilden ontsiep / ende haer Hoofstman was de selbe die den Wilden eenen Portugalosfer ghegeven hadde om te eten/ na dat hy hem syn Schip genomen hadde / dese altesamen waeren vooz op de reyse om wederom in de Indierich te daeren/ ende en waren niet haeren scheepse Belete ghenaeemt noch niet te Lande ghekomen als ich daer quam, hoe wel sy nae de reeckenschap van dat schip Wartavilla, 't w' ich mi bande Wilde hoert / drie Maenden vooz ons soude ghekommen sijn. Der selver lieden Wijs ende Vrienden quamen by mi / ende braegghden mi oft ickse niet vernomen en hadde / ick seide/ seer wel heb ickse vernomen/ daer sijn een deel godloose lieden in 't Schip / sy sijn waerse willen / ende vertelden haer hoe datter een van haer lieden onder den Wilden gheweest was die oock int Schip was / die den selben Wilden beboelen hadde datse mi eten souden / maer nochtrans heeft mi de almoghende God behoedet, ende seide haer vooz/ hoe dat sy niet haeren Boot by de Hutten ghebaren waren/ daer ich in was ende hadden den Wilden Peper ende Meer-hatten aeghemangelt / ende hoe dat ich den Wilden ontloupen was/ ende tot haer by den Boot gheschommen was / maer dat sy mi niet en hadden willen innemen / ende hebbe daecom moeten aen 't Landt swimmen onder den Wilden / het welcke doen oock een groot hartseer was / ende dat sy den Wilden eenen Portugalosfer ghegeven hadden om te eten / het welck de Wilden oock deden/ ende hoe dat sy mi geen sijn gheen ghenade en hadden willen doen oft bewijzen/ daer vooz sie ick nu wel dat het de lieve Godt soo goet niet mi gemeeynt heeft / dat ick (Godt zo lof) vooz haer hier ben om u lieden de nieuwe tidinghe te brengen. Sy moegen oock komen als sy konnen / maer ick wil u een Prophceet sijn / dat sulcke ongenadigheyt en tyrannie / die sy daer in 't Landt aen mi ghedaen hebben/ 't welck haer God vergeben wil en sal ongestraft niet blijven/ het zo int keert oft int langhe want het was blischelich ende goet te sien dat in mi selbe den Heere Godt in den Hemel ontfemertighent geroont heeft / Daer seide ick vooz / hoe wel datter dien op de reyse ghegaen was die mi baaden Wilden ghehoert hadden/ alsoo dat oock de waerhept is/ want God gaf ons goeden Windt / oock goeden Wiscb upter diepte bander Zee. Sy hielden haer qualicken / ende mynden wat mi dochte oft sy oock noch vooz handen oft levende waren. Ende om dat ick haer niet heel quaeden troost geven en soude soo seide ick : sy souden noch moghelich komen/ hoe wel dat den meesten hoop ende ick anders niet reekenen kosten dan dat sy merten Schepen verdroonten ende ghebleven waeren. Na alle dese woorden soo schepde ick van haer/ ende seide/ sy souden den anderen weten laten oft sy quamen. God hadde mi ghelholpen/ ende dat ick daer gheweest hadde. Van Diepen voer ick niet een Schip na London in Engelandt / ende daer was ick sommighe daghen/ Daer nae voer ick van London na Zeelandt / ende van daer nae Antwerpen. Alsoo heeft mi de almoghende Godt (wie oock alle dringh moghelich is) wederom in mijn Vaderlant gheholpen. Hem op eeuwiglich lof prijs/ ende eere van eeuwigheyt. Amen.

Mijn Ghebedt tot Godt den Heere , terwijl dat ick in der Wilden Lieden ghevelt was, die my dreygden te eten.

O Ghy Almachtingheyt, ghy die daer Hemel ende Aerde gefundeert hebt, Ghy Godt onser Voor-Vaders Abraham, Isaac, ende Jacob, Ghy die dat Volck van Israel so gheweldighlycken uyt haren Vyanden handen ghevoert hebt door de Roode Zee, Ghy die Daniel onder den Leeuwen bewaert hebt, u bidde ick, O eeuwighe Godt, ghewelt-hebber, dat ghy my wilt verlossen uyt de handen van dese Tyrannen, die u niet en kennen, om Iesus Christus uws lieven Soons wille, welcke de ghevanghen verlost uytter eeuwiger ghevangenis, niet te min Heere ist uwen wille dat ick sulcken Tyrannischen doot lyden sal van desen volcke die u niet en kennen, ende seggen als ick haer van u segge, ghy en hebt gheen macht my uyt haren handen te nemen, soo sterckt my inder lester ure als sy haer wil aen my willen volbrenghe, dat ick dan niet en twijffele aen uwe barmhertigheyt, ende moet ick dan soo veel lyden in deser ellende, soo geeft my toch hier naemaels ruste, ende behoedt my voor de toekomende ellende, daer voor alle onse Voor-vaders gevreesst hebben, evenwel Heere ghy kont my wel uyt haer ghewelt helpen. Helpt my. Ick weet ghy kont my wel helpen. Ende als ghy my geholpen hebt, soo en wil ick dat den gelucke niet toeschryven, maer alleen uwe geweldige hant, dat die my uyt haerlieder gewelt gheholpen heeft ende uwe weldaet wil ick prysen ende int licht brenghe onder alle Menschen waer ick komen mach. Amen.

Eynde des eersten Boecks.

Avontuerlycke / vzeemde / ende **waerachtighe beschryvinghe van het Landt America, al-** **waer Hans van Staden onder de Brasilianen / Tuppin Imbas ghe-** **naemt / langhe gevangen geseten heeft / ende hoe wonderbaerlyck** **Godt den Heere hem verlost heeft / voorts van haren Han-** **del / Leven / Arbest / Oozloghe / Wooningen / ende** **hoe 't selve Landtschap ghelegen is.**

Wiltgaders 't Geberghte 't welck begint by de Bay de todos los Sanctos,
hoe hun de Wilden daer onthouden / (Wayanna ghesheeten) hoe sy haer generen ende
Oozloghe voeren / haer Spijse bereyden / Broet maecten / Wilde Dieren ende Visschen
schieten / haer Regiment ende Ordonnantie. Medt hoe vzeemt de Hans met hun Wy-
ven huys houden / seet int ende voorts wijlighom lesen.

Op nieuw herdruckt, gecorrigeert, ende vermeerdert.

A M S T E R D A M.

Ghedruckt by Broer Jansz, woonende op de Nieu-zijds Achter-boeghwal
in de Silbere Lian / by de Broutwerije van de Hoerberg.

Hoe de Schipvaert begint uyt Portugael nae Rio de Genero, gelegen in

America, ontrent inden 24 graet Tropicci Capricorni.

Dat I. Capittel.

Issébona is een Stadt in Portugael gelegen inden 39. graet op de Nooyt-zijde der Linse Equinoctiael, alsinen van Lissabon wil af varen op de Provintie van Rio de Genero, gheleghe in Lanfchap van Brasilia, dat men oock America noemt, soo vaert men eerstmael op Eplanden die heten Canarie/ende behooren den Coninck van Spangien toe/ende het zijn de sesse die hier athenaemt worden d' Eerste Gran Canaria. Het 2. Lanferetta. Het 3. port Ventura. Het 4. el Ferro. Het 5. la Palma. Het 6. Tineresse. Van daer vaert men nae Eplanden die heten Las Insulas de cape Verde, dat is soo veel gheseydt als de Eplanden des groenen Houts welck groen hout in 't swert Wooren-landt oock wel Gene genaemt wort/de booz ghemelde Eplanden legghen onder den Tropicco Canari, ende behooren den Coninck van Portugael toe. Van die Eplanden seylmen Supt-west nae het Lanfchap van Brasilia toe/ende is een groote wyde Zee/ Men seylt drie Maenden of langher eer men in dat Lanfchap komt: Eerst seylmen opten Tropicco Canari dat hy achter blijft. Daer nae doot de Linse Equinoctiael, alsinen die Nooyt-waerts achter seylt so en siet men de Nooyt-Sterre niet inder welke men oock noemt Polum arcticum. Daer nae kommen inder hooghe des Tropicci Capricorni, ende men vaert onder de Sonne / en alsinen ober de hooghe des Tropicci Capricorni is nae de middaeghs zijde / soo vaert men vander Sonnen af nae den Noorden toe. Daer is altoos groote hete russen beyde de Tropicci, ende dat vooz genoemt de Laet Brasilia leert eensdeels inden Tropicis.

Hoe dat Landt America oft Brasilia gheleghe is, soo ick

eensdeels ghelien hebbe.

Dat II. Capittel.

America is een groot Landt/ende heeft veel geslachten van Wilde Vieden/de selve hebben veel veranderinghe van spraecken/ende daer zijn veel seltfame Dieren/het is lustigh om aen te sien / de Boomen zijn altydt groen/maer het en heeft gheen Bosch oft hout dat den Boomen Boschken oft hout van desen Lande ghelijck is. De inden gaen naecht/ want het en is in dat deel des Lands dat trischen de Tropicis leyt, in gheneen tijdt des Jaers soo kout als hier ontrent Michael's oft Janus. Waer dat deel des Landis dat hem Supt-waerts van Tropicis Capricorni strecht/ is wat kouder/ende daer woont een Natie van Wilden die Carios heten/de selve ghebruycken Wyden van twide Dieren / de welke se eerst sijn bereyden/ende en haer daer mede bedecken. Der selver Wilden Wy's maken dinghen van Cattoen of Soottocken Cattoen wy's si eenen Sack / onder en boven open / dat trecken se aen/ende heet op haer sprake Typpos. Daer sijn in 't Land sommighe vruchten der Herden/ende Boomen daer heet de Nouten/ende Dieren mede geneeren. De Vieden van dien Lande sijn root/ende hebben haer wort om der Sonnen wil die se also seer verbrant een raseh volc/ende wel ghemaecte van liden / lustigh tot alle hoosheit. seer ghenoght om haer Branden te verholgen/ende teeten se. Dier Lanfchap America heeft sommighe hondert Wylen Nooyden/ende Supten inde lenghe van welke ick wel 500. Wylen langhs dat Lanfchap henen geseylt hebbe/ende in veel plaetsen des Lands eensdeels gewest ben.

Van een gheberghte de welke daer in 't Land leyt.

Dat III. Capittel.]

Het heeft een gheberghte d'welck reecht op drie Wylen nae by der Zee/maer op sommighe plaetsen kouder/ende op sommighe plaetsen naerder/ende begint ontrent inder hooghen Bay de todos los Santos, een plaetse also gheheten/daer de Portugalopers ghebour hebben

ende

ende woonen / ende dat selve geberghte streckt hem inder lenghte aen de Zee 204
Mijlen / en inde hooghte 29. graden op de Suptzijde der Linie Equinoctiael. Desen
Bergh epnder hem op sommige plaetsen / en is acht Mijlen breed. Achter den Bergh
ist plat Landt / en daer komen veel schoone rivieren die Berghen uyt / ende heeft veel
wilt / en inde berghen onthouden haer een geslacht Wilde Lieden die Wayganna he-
ten / de selve hebben geen vaste wooninghen gelijk de andere die booz ende achter de
Berge woonen. De selve Wayganna hebben oorloge tegen alle de andere Narien / en
waer sy die kintgen die eten sy / desghelijc doen de andere haerlieden oock. Sy tree-
ken het wilt na int geberghte / en zijn cloock om wilt te schieten mette Hantboge / ende
gebruycken veel behendigheiden met andere dingen / als slaepnetten en ballen daer sy
dat wilt mede vanghen. Daer is oock veel wilden houtghe int geberghte / twelck sy
eten / sy konnen oock gemeenlijc gelijk het gedierte bleuen / en gelijk de Vogelen sin-
gen / op dat syse te beter verschalschen connen / sy ontsien haer byer dan twee hout-
sens / gelijk de andere Wilden oock doen / en dat vleesch dat sy gemeenlijc eten bra-
den sy : Sy vertrecken niet Wilt ende kinderen als sy haer erghens achter lochten.
Seer na sy haer branden landt blecken sy Thuppen vast om haer Gatten hernen /
op datmense niet haestelijc en soude konnen overloopen ende om der Teyt-
dien wil / stecken oock scherpe Doornen rontom de Gatten Maria cide In ghenamt /
gelijck men hier Pinckspers leet / en dat doense uyt vreesse van hare branden. Den
heelen nacht hebben sy byer by haer / ende als den dagh aen komt so doen sy 't uyt op
darmen den roock niet en woxt siende / en haer nae spreure. Sy laten langh haer op't
hoof / en lange nagelen aen de bingeren waffen / sy hebben oock ratelen Maraka ge-
naemt / gelijk de ander Wilden / dewelcke sy booz God houden / hebben oock haren
Dansen en Gansen / oock wilde dieren. Tanden daer sy mede smyden / ende Steenen
Bepiels daer sy mede houden / gelijck de ander Narien oock ghehad hebben eer sy
mette Schepen ghehoopmanschap hebben / sy trecken oock dickwils uyt nae haere
branden / als sy die vanghen willen leggen sy haer achter doyre Houten die by haer
der branden Gatten slaen / ende doen dat daerom / oft daer eenighe uyt quamen van
haren branden om hout te halen / dat syse dan vangen souden : sy gaen oock bed-
ruamelicker met haren branden om dan haer branden niet haer doen / want sy
smyden haer dickwils Armen ende Beenen al lebendich af van grooten vryt / maer
de andere slaen haer branden eerst doot eer syse smyden om te eten.

Hoe de Wilden Tuppen Imba, diens ghevangen ick was, haer Wooninge hebben.

Dat IIII. Capittel.

Sy hebben haer wooninge booz den boozgenoemde grooten geberghte vast aen der
Zee ooc achter dat geberghte streckt haerliedder Wooninge wel 12. mijlen en daer
komt een blierende waer uppe Bergen in der Zee bieren / dat selve bewoonen sy op
een zijde / en heet die Paraibe, langs de Zee-stroom henen hebben sy ontrent 28. mijlen
lants dat sy bewoonen. Sy zijn alomint met branden bezonghen. Op de Nooyt-
zijde palen sy haer niet een geslacht Wilden die Wairaka heien en zijn haer branden.
Op de Supt-zijde zijn haer branden die de Tuppen Ikas ghenampt worden. Te
landwaerts in zijn haer branden Karaya ghenamt : maer van de Wayganna die int
geberghte vast by haer zijn / en noch een ander geslachte die Makaya heten / en wyl-
ken haer woonen van dese hebben sy seer groot verbolgh. De boozgenoemde geslachten
hebben krijgh booz malhanderen henen / en als d'een den anderen vange die eten sy.
Sy setten haer wooninghe geerne daer sy 't Water en hout oft Wosch niet verre en
hebben om Wilt ende Visschen te krijghen / ende als zijt op een plaerse berwoont
hebben / veranderen sy haer Wooninghe op een ander plaere / ende als sy dan willen

haer Hutten maecten / versaeint een Oberste onder haer een partje van 11. Man-
 ende Vrouwen/ alle die sy ghehrjgen han/ ende dat zyn ghemeynlich Dytenden ende
 Wagon onder malhanderen / de selve rechten niet malhanderen een Hütte op / de
 welcke is ontrent 14. voet breet/ ende wel 15. voet langh/ daer nae dat haerder deel
 zyn/ ontrent twee Wademen hooch / boven ront geelick een kelder gewelfsel/ dat sel-
 de decken zy dicht met Palmen. Aiseren datter niet in reghent / de Hütte is binnen
 al open/ daer en heeft niemant geen ghemach op sijn selven toe ghemaecht/ een pege-
 lijche partije Wif ende Man heeft sijn ruymer inder Hutten op een zijde van 12.
 voeten. op de andere zijde desgelijck een ander partije / also zyn haer Hutten vol/ ende
 elcke partije heeft sijn eghen yper. De Oberste heeft sijn Loghemment int midden
 vander Hutten/ ende sy hebben oock alle ghemeynlich dyle Doorzienst oft Deuren te
 weten/ op elcke eynde een/ ende int midden eene / sy zyn oock soo leeghe dat sy lieben
 moeten bucken als sy upr ende in gaen / haer Dorpen hebben luttel ober de seben
 Hutten / ende laten een plaetse tusschen de Hutten daer sy haer ghebanghenen door
 slaen : Oock zyn sy gheneght tot stercken rontom haer Hutten te maken/ de welcke
 gemaecht worden in sulcke maniere gelijck hier nae volght.

Hoe dat sy haer Hutten ende Staketten maecten.

Capittel.

Sy maecten een Staketsel om die
 Hutten hen en van Palmen-hout
 of van Bomen / die slieden zy van
 een dat Staket is wel ander half va-
 dem hooch/ ende maectent soo dicht
 dat gheen pijl daer tusschen dooz ko-
 men en kan. Sy hebben klepne
 selnet-gaetjes daer zy dooz uitschie-
 ten. Ende om dat staketsel heenen
 maecten zy noch een ander Staket
 van groote staccken / maer wel alsoo
 datter gheen mensche en kan dooz
 ghekruppen/ ende hebben sommige
 die maniere dat zy de Hoofden van
 den henen die sy ghegheten hebben
 op de Staketsels stecken dooz aen den ingangh vander Hutten.

Hoe sy vier maecten.

Capittel.

Sy hebben een soorte van Hout dat heeten sy Vrakuelba, ende dat drooghen sy /
 ende nemen dan twee Storkens eeven Wingerdich / ende wijzen den eenen
 op den anderen / ende dan gheeft dat stof ende rooch van hem / ende die hitte van
 wijzen steekt den stof aen/ ende daer mede maken sy Yper alsoo sy willen.

Waer in datse slapen.

Capittel.

Sy slapen in die dinghen die sy heeten Luni op haer spraeche / ende zyn van Cat-
 stoen-Garen ghemaecht / ende die binden sy aen twee Palen boven der Aerden
 ende hebben des nachts alijdt Yper by haer : sy en gaen des nachts niet gheeru
 wt haere Hutten haer ghevoogh doen sonder Yper / soo seer breefen zy dooz den
 Dupbel/ den welcken zy logange noemen/ ende sien hem oock diewils.

Hoe gheschiedt dat zy-lieden zijn om Wilde Dieren ende Visschen te schieten met Pijlen.

Dat VIII. Capittel.

Als zy int Bosch gaen oft by het Water/ soo hebben sy altoos hare Boge ende Pijlen by haer. Ende als sy int Bosch gaen / hebben sy altyt haer gesicht om hooge na de Boomten in/achter ende voor. En als sy wat vernemen van groote Vogelen/ Ma. Tatten oft anderling eenighe dieren die haer op de Boomten hangen/ gaen toe/ende leggen om te schieten / volgende haer soo langhe na tot dat zy wat vangen. Selben gebeurt als een uytgaet na dat Weyd-werck / dat hy ledigh t' huyse komt/ desgheliker volgen sy de Visschen na vast by den Oever vander Zee/ zy hebben oock seer scherpe ghesicht/ want als hem ergens eenen Viscch verheft/ daer schieten zy na luttel scheuten faelgeren zy / ende als sy een ghyrecte hebben springen zy in 't Water / ende swemmen hem na. Sommige groote Visschen als zy den pyl geboelen/ gheben haer selven te gronde / ende de selve durckelen zy nae / wel tot ses Vademmen diep/ende brengen die mede. Sy hebben Hen ghelen en Rotten ende dat Garen daer zy die af maken oft aen een blechten/ trecken sy van langhe scherpe Bladeren/ welcke zy Tockaun heeten / ende als sy merket Garen oft Rotten Visschen vangen willen / soo vergaderen haerder sommighe by malcanderen/ een yeghelijck heeft sy betekenende placise/ ende eenen hoch waters daer 't niet diep en is. Dan gaen sommige ende slaen int water krupswijs door een/ dan so loopt de Viscch nae de diepte/ en comt haer also in haer Garen die dan hier meeste vanght die diep den anderen mede. Daer horen oock dichtsels toe die verre vander Zee woonen en vanghen veel Visschen t' samen/ vadersse heel doore/ stootense ende maken veel daer af/ t welch sy wel droghen ende malen also dat 't langen tijt durren kan/ ende dat voren sy mede t' huyse en eten Wortelen-meel daer toe / maer souden zy de Visschen ghebraden mede t' huyse voeren zy en souden niet langh durren / want zye niet en souden. Oock packt dat mael beter by een/ ende daer gact meer op eenen hoop dan vande gebraden Visschen.

Wat satsoen oft gestaltenisse de Lieden hebben.

Dat IX. Capittel.

haer chteraet/ende behangen haer met Plupmagten.

Het is een sijn wel ghesatsoe-
nert volck / beyde man ende
wyf / ghelijc als de lieden hier te
Landc zijn / alleentse vorse bruyt
sijn vander Sonnen/ maer sy gaen
al naechter jonck enoe oudt / ende en
hebben oock niet niet allen vooz
hun Schamelhejde. Sy verstaen
haer selven niet Schilden ende
Verloen / zy en hebben gheen
baert / want sy plucken dien int
meester Wortelen alsoo d' huyse als
hy waet / maeken oock gaten inde
Mondt ende in haer Gozen / daer
hanghen zy Steenen in/ ende dat is

Waar mede zy houden oft snijden, ende sonderlinge op de eynden, daer de Christenen haer noch geen Ware en brengen, als Bijlen, Messen, Scheren ende Aexen.

Capittel.

Sij hebben voormaels eerder Schepen int land quamen (en noch op heel plaatsen des lands daer gheen Schepen en konen) vanderhande swarte Strenen / blacachtigh ende makent gheelyc eenen bepel, ende op de byeste syde werten zijt kont / ende makent selich / het is wel een panne kane / twee vingers dick / een hant byet / sommige goeter / sommige de kleynste / dan nemen zy een dun flo / ben ende buggen dat daer boven ou den bepel / ende bindent met basten te samen / de selbe Figuren hebben nu oock de ghere bepel / die haer de Christenen geben / op sommige plaatsen / mer sy maechen de stelen op een ander manier, want sy stecken daer een gadi dooz / daer steken zy dan den bepel dooz, ende dat is haer Byle daer zy mede souden.

Zy nemen beide warkens Tanden ende wettense int midden datse scherp worden / ende bindense dan tuschen twee houtkens / daer mede schaven zy dan haer pylen ende Boghen, datse so romt worden offe ghebract werden / en gebuycken oock eenen Tant daer en Dier Pacca genaemt. ende dien wetten sy dooz scherp, ende als zy ghebreken an't lijf hebben van bloets wighen soo schabben zy op de stede daert haer seer doet, daer bloet daer, ende dat is met haer so veel als doer laten.

Hoe dat haer Broot is, hoe sy haer vruchten heeten, ende hoe dat zy die planten, ende maken datmense genieten kan.

Capittel.

De plaatsen daer zy planten willen / houten zy de Boomen af / of de wortel / ende laetense een waent of dze drooge worden / daer nae stercken zy dat wyer daer in ende verbrandense / dan planten zy haer wortelen tuschen de stoken oft stoncken / van welken zy haer behulp hebben / heeten die Mandioka her is een Boomken een Vaedem hooghe / ende gheeft dze wortelen van hert / ende als zy de wortelen ghenieten willen / trecken zy dat Boorcken upt ende breeken de wortelen af / ende breeken de tacken

Boomen / ende ste. lense weder inde Aerde / dat herijt dan wortelen / ende in enden wortet so groot datmen sijnder genieten kan / zy nutten dese wortelen op derlep maniere / ten eersten wippen sy die op eenen steen heel in kleyn moztelen / dan persen sy daer Sap upt met een Siste / ende backen dan van het mel omme boecken. Daat dinc daer zy haer mel in droogen en backen is van Leem ofe Clep gebacken. en viel makent op een maniere van een groote schotel. Doch nemen zy de wortelen beten / en leggense int water / en laetense daer in vercootten / en nemense dan weder upt / en leggense onder den wyer inden Gooch / ende laetense droogen / de droge wortelen heeten zy dan Kevema, ende dueren lange. En als zyse dan nutten of bestgen willen, stooten syse in eenen wortel van hout gemaecht, so wortet so wt

als

als wilt Meel/daer maechen 3p kochten of die 3p heeten Byvu. Doch nemen 3p wel
 betrouten Mandioka, eer 3p heet dzogen/en mengel die met dzogen en met groenen.
 Daer dzoghen 3p dat meel upt / ende dat duert wel een jaer / blijft eben goet om te
 eten/3p noemen dat Vrychan. Doch maken 3p dan biesch ende bleesch meel/ende doen
 dat biesch of biesch bzaden ober teler ende rooch / latent heel dezre woerden / ende
 trecken dan een / dzoghent noch eens in schotelen of baten die 3p daer toe metten
 byere ghebzant ende gemaecht hebben / heeten ynebaum / Daer na floaten zijt kelen
 in eenen houten moztier/sifent door een sebe / maechen meel daer of/ende dat duert
 languen tijt/want 3p en hebben gheen ghewoonte biesch ende bleesch te souten/ sul-
 ken Meel eten 3p dan totten Woztel-meel/ende het smaecht tamelich wel.

Hoe dat zy haer Spijse gereet maken,

Dat XII. Capittel.

Dier zijn veel gheslachten des volck die geen sout en eten. De gene daer sijn on-
 der gebangen was sommige van die eten Sout / welck 3p van den Fransosen
 gheften hebben die met haer handelen / maer 3p berechten ny hoe datter een
 Parte van volck daer aent landt liggen bye Raya heeten te land waerts in die daer
 sijn maken van Palm-boomen, en dat 3p dat eten maer dies viel ghebruycken en
 en leefden niet langhe/ende 3p maechent op die maniere want ich sach en hielp daer
 toe 3p houwen eenen dicken Palm-boom of klieben hem in cleene 3p mieren maec-
 ken daer na een gheft alre van dzogen hout/legghen die splinteren daer op ende ber-
 bzandense metten dzogen houte tot off-ten banden atch maechen 3p loogh ende die
 sleuen 3p dat secht hem dan gelijck Sout. Ich mernde het waer salpeter getreest
 ende yzese dat daerom in byet/maer het was geen / het smaecht ooch gelijck sout/
 is grau dan barmen / maer het meeste deel van dat volck en eten gheen Sout. Als
 3p yet sieden het 3p Wisch of Bleesch so doen 3p ghemeenlich groene Peper daer in/
 alst dan redelich ghenoech ghesoben is so nemen 3p upiter sop ende maken daer ee-
 nen daunen by af / die heeten 3p Tingau, dzulken dien upt Couworden/ dewelcke
 3p dooz baten hebben / ooch als 3p eenderlep Spise maechen willen/ het 3p Bleesch
 oft Wisch dat eenen tijt lang duere / dat leggen 3p hier spannen hooghe ober t byer
 op klepne houderens / maechen dan een redelich byer daer ander / en latent so bra-
 den ende barooken tot datter heel dzoech wort / ende als sijt daer nae eten willey
 soo sieden 3p weder op ende etent/ende sulcken Bleesch heeten 3p Mochacin.

Wat Regiment ende Ordinantie zy hebben metter Overheyt ende Rechten.

Dat XIII. Capittel.

Sien hebben sonderlinge geen regiment/oft recht/elicke Dute heeft eenen Over-
 ste die is haer Coninch / want alle haer Oversten zijn van eenen geslachte / een
 gebieden/ende een regiment / men mach daer of maechen dat men wil / het mach
 hem dan een wat meer ghebruyck hebben in oozloge oft kriegshandel dat sy in die
 wijse meer gebruyck heeft dan een ander/als 3p ten kriegh trecken / gelijck als de ghe-
 woonge Konian Bebe, anders en heb ich geen sonderlic recht onder haer heernomen/
 dan dat de jonckvroude of vroude ghehoosamen 3p te doen dat hare zeden mede bebricht.
 Als peumant den andere berstaet oft selmet sin vanden berepde dien wederom te
 dooden/hoe wel dat selben ghebeurt. Doch zijn 3p den Oversten haerder huten ge-
 hoosamen / wat die vanden heet / dat doet sy sonder eenich bebbwanch oft byese/
 dan alleen upt goeden wille.

Hoe zy de Potten ende Eerdewerck backen die zy gebruycken.

Dat XIV. Capittel.

De wyfs maecten de baten die zy beighen alsoo : Sp nemen Clep / aerde oft leem / ende maecten die ghelijch deech / daer af maken zy baeten potten / Schotelen / pannen oft dat zy willen / ende latent eenen tijde lanch droogghen / ende warent sijn te schilderen / ende als sij dan backen willen so stopen sijt op Steenen / setten dan daer veel Boonschillen conomine die drooghe sijn / ende strecken het wyer daer in / ende daer mede worden zy ghebacken dattet gloeyt ghelijc een heet Bier.

Hoe zy haren Dranc maecten daer zy haer droncken in drincken, ende hoe zy haer houden mettet drincken.

Dat XV. Capittel.

Dat Vrouwen volck maecte den dranch / so nemen de woortel Mandioka, ende sieven groote Potten vol. Alst ghesoden is nemen zijt upten pot oft teple ende gieten in eenen anderen pot / latent een luttel hout worden / ende dan setten haer de jonghe Maechden daer by ende sinavsent metten monde / ende dat gheknauude doen so in eenen bysonder pot oft teple. Als de ghesoden Wortelen al gheknaut sijn so doen zy dat gheknauude wederom inden pot / ende gieten dien dan wederom vol Waters / menghelende dat metten gheknauuden Wortelen ende dan laten zijt wederom wern worden. Dan hebben sy sonderlinge baten dewelcke sy half inder aerden begraben / ende ghebruyckense daer toe gelijcmen hier de baten tot Wijn oft Bier ghebruyckt / daer gieten zijt dan in ende maecten wel toe / dat hiet oft dijt dan in hem selven ende wort sterck / ende latent also 2. daghen staen / ende daer nae dvincken zijt / ende worden daer droncken af / het is dick / ende voer oock seer wel / elck hiette maecht sijn dranch bysonder. Ende als hem een Doorp wil byolck maecten t welck ghemeynlick alle ja latent eens gebeurt / so gaen zy eerst alle met malcanderen in een huse en dvincken daer eerst upt / dat gaet also op de rijde om / tot dat sy den dranch in alle hutten upt ghebruycken hebben sy setten haer conomine de baten heenen. Sommige op de bynden / sommige op der aerden. De wyfs repcken den dranch verbolgende / sommige staen singhen ende dansen om de baten heenen / ende opter plaetsen daer sy dvincken / maecten zy oock haer water / dat dvincken buert den herlen nacht / ende dansen oock wel tusschen de bynden heenen / roepen ende blasen met Wasupnen / maecten een byesselich gherucht als zy dvincken worden. Oock siernmen luttel of seldom dat zy ruytigh worden. So sijn oock malcanderen seer gunstich / ende wat de een meer haet dan etende Spysse dan de andere / dat deylt sy hem mede.

Wat des Mans gieraet is, ende hoe zy haer schilderen, ende wat haerlieder namen sijn.

Dat XVI. Capittel.

Sp

So maken een crupne op haer hooft / ende laten daer rontom een krancken wassen
 van hant gelijck eenen Monich / Ich heb haer dickwils ghebyeght van waer
 dat zy dat monster van hant hadden / Soo seiden zy / haer dooz- waders hadden
 een enen man ghesten die hadde Meyre Humane gheheten / ende hadde veel wonder-
 liche dinghen onder haer gedaen / men wil seggen dat 't een-Phoephoe of Apostel ge-
 weest is. Doozys draegde te haer waer mede sy de hantzen af hadden konnen singde eer
 haer die Franloyen scherren ghebyacht hadden. Sy seiden zy hadden eenen Steenen
 bepel genomen / en hadden een ander dinck daer onder gehouden / en daer op de hant-
 zen af geslagen / maer de middelste crupne hadden zy met een sefsefer van eenen he-
 den steen ghemaeckt: 'welck zy dickwils ghebyupchen inde stede van eenen Schere.

Doozys hebben zy een dinck van roode Bederen gemaecht en dat heet Kanware, dat
 binden zy om dat hooft / sy hebben inde onderste Lippen des monds een groot gat /
 dat maechen zy van joncks af / als sy noch jonck zijn / sy stecken metten scherpen
 punct van eenen Hertshozen daer dooz / daer in stecken zy dan een steentken oft
 houtken ende smeeren dat met haer salbe. Dat gaechen blijft van open. Als sy nu
 soo groot worden dat sy wep-achtich zijn / soo maechen zy dan weder wat groeter /
 en dan steekt sy daer eenen grooten groenen steen in: dit is aldus gemaecht het sin-
 ende boben / dat comt binnen inden lippen te hangen / en dat die he hangt buyten upt
 ende de lippe des monds hanghe haer alse om keeghe banden ghewichte des steens.
 Oock hebben zy op beyde siden des monds inde maechen noch eenen steuen steen /
 sommige hebbender van Cristal-steenen die sijn sinel en lanch. En noch hebben zy
 een cieraet dat zy upt groote Zee-sacken hupfen maken / en die seeren zy Mette pue
 en dat is gemaecht als een halbe mane / dat hanghen zy aen den hals / het is mer-
 wot / en woxt Bogesse ghenaemt. Oock maken zy witte cordelen van witte Zee-ste-
 nen ende hoft veel arbeyts te maken / dat hanghen sy aen den hals. Oock binden zy
 Pluym-boschen aen de armen / schilderen haer swert oock met roode ende witte
 Bederen / soo hont dooz malsanderen / de bederen plachen zy opt lijf met mater te die
 opt de Boomen komt / dat scrijken zy op de plaerse daer sy de Pluymen hebben wil-
 len / ende daer op legghen sy dan de Pluymen / ende dat blijft dan daer aen lichen.

Ende sy schilderen hen oock den eenen arm swert den anderen root / de beenen
 ende dat lijf desgelijcks sy hebben oock een cieraet van scrupsbederen ghemaeckt / dat
 is een groot rom dinck van Bederen: dat binden zy opt gat als zy inden heijg baren
 teghen haer vanden oft als sy eenighe seest houden dat heet Enduap. haere namen
 noemen zy nae de wilde dieren / sy gheben haer selven veel namen maer alijdt met
 een onderschepdt / als zy eerst ghebozen worden / soo woxt haer eenen naem geghe-
 ben / dien behouden zy niet langhe: dan tot dat zy weertachtich worden / ende de Wp-
 anden doot-slaen / soo veel als syer dan gedaot heeft / soo menigen naem heeft sy.

Wat des Wijs of der Vrouwen cieraet is.

Der XVII. Capittel.

De Wijs schilderen haer in 't aensicht ende over dat gantsche lijf oock opte
 doozghe sepe maniere alsoo haer de Wans schilderen / maer zy laten dat hant
 lanch wassen / also oock ander wijs / zy en hebben sonderlinen geen cieraet dan inde
 ooren hebben sy gaten daer hanghe zy dinghen in / ende zijn ontrent een span lanch /
 ront ontrent eenen duym dick / heeten op haer spaeche nambibeva / maechent van
 Zee-slecken / Maer pa genaemt / haer namen zijn nae gheelen / bissejen / buychen der
 bomen gebeten / en hebben weder jonckheyt op maer eenen naem / maer so menighe

Stade de Mand doet staen: soo menigen naem geuen naer de Wijs oock. Als de een den anderen sijn die lippen enen is / ick hebbe schijnt gebraccht waerom dat zijt doen te sekerwie het waeren haere bruden eerste banden hoort ende willen hen aen haer ruycken daer en zijn geen bruden bode-bruden / als een Wijs in barens noot is / loont daer toe wie datree nae op is / Man en Wijs. Ich hebbe sien gaen ontrent den bierden dach nae dat se gebraccht hadde. Zij den heu hant linden opten rugge in hebben den Cattoen garen ghemack / doer haren arbeijt met hup / de kinderen slapen en zijn wel te bidden hoe zij met haer bucken oft opzichten.

Hoe zy den Kinderen eerste naem geven.

Dat XVIII. Capittel.

Vanden Wilden een betwelen met bangen hup. sijn hupsozen had eenen jongen huten / bebraden hem met haer war bij den kinde wade booz eenen naem geuen die bapper en vroelich waer / so siet den beel namen booz die hem niet en behaachten. hi noemde hem vander vier booz-baders eenen naem / sepoen de kinderen die soebanghen namen hadden bijden wel / ende waren spoorigh siet te banghen. hi noemde de vier booz-baders / de eerste siet Kruken, de ander Hermitan, de derde Koem, des vierden naem en heb ik niet othouden. Ich dacht als hi van Koem seide het mocht Cham zijn / maer Koem heet op haer spreek den moeghen / soo seide ick hem dat hi hem den siben naem gaue / want de selve moest seerhechlich sijn der booz-baderen een ghewest zijn / der namen een beheit dat kint / soo ggeuen zij haer namen sonder Doopsel oft bejandinge.

Hoe veel Wijs een heeft / ende hoe hi hem daer mede hou.

Dat XIX. Capittel.

Den meesten hoop en heeft maer een wijf elck / sommij zic oock meer / maer sommighe van naer Coninghen hebben 13. ofte 14. wijfs. De Coningh die ick leest mael gheschouwen was / van welken in de Francken h. stien / Abbarci Baulanghe genaemt / die had veel Wijs / die sen eerst g. waest was die was de Oberste onder hen / alse vrouwe hadde haer Logement inden huten / enghen Daer haer enghen Woel-geloes met welcke hi te doen hadde inder seiden Logement hi was die gaf hente een / dat ginch soo om. de kinderen die zij hebben trecken op Wedde-werck als so groot zijn ende wat si bronghen geeft een pegelijck spijder moeder / die hoorden dat ende desen den anderen mede ende de Wijs verdragen haer wel omte maenderen. Zij hebben oock die maniere dat d'een d'ander een Wijf schenct als hijs mede is / oock schenct den euen den anderen een Dochter oft Suster.

Hoe zij haer verloven.

Dat XX. Capittel.

Sij verloben haer dochters als si noch jonck zijn / ende als zij groot worden dat si siet vrouwen gheschouwen hangen oft hornen / sin den zij daer dat hup banden hoort. Ich zanden haer een besondeliche mede inden rugge / binden haer sommighe Wilde Vueren Tanden aenden hals daer nae als hi niet gewassen is ende de sneden reghemassen zijn / so siet men euen wel dat trecken band / siet / want si doen haer wat in daer mede dat smert blijft oft te gehele is / dat houden si booz eer / als si in de ceremonie ghe-epm zijn / daer nae liden sijse oer dief hebben sal en maers.

maken geen sonderlinghe ceremonien. Man ende Wyf houden haer oock gebuer-
lick maken haer bringhen heymelijck. Item ick heb oock gesien dat een Overste van
haer by tijden des mogghens broech dooz alle huren ginch / ende licabde de kinderen
niet enen scherpen biesch-tant inde beenen / om haer daer mede sochbuldich te ma-
ken ende breefende op dat als sy kregen ende onghesem wacen / die ander haer daer
mede drepghden / daer hont een ende mede papdeden daisc swegen.

Wat haer Goden zijn.

Dat XXI. Capittel.

Dier en is gheen deslinge of partijeringhe onder haer-lieben / zy en waten oock
niet gheen wylt te segghen haer schatten zijn Pluymen van Voghelen / banden
welcken die beel heeft die is rijck / en welcke synen Steen inde Lippen desmonds
heeft / die is oock een banden rijcksten. Een pegelijck partye Man ende Wyf heeft
syn eppen Wozel-gewasch daer zy of eien.

Wat haer meeste eere is.

Dat XXII. Capittel.

Dit is haer beel eer als een beel tpanwen ghebanghen ende doot gheslagen heeft /
want dat is de montre onder haer-lieben so menighen tpande by doode slaet soo
menighen naem gheeft by hem selben / ende dat zijn de vobynameste onder haer-lie-
den / dewelcke sulcke namen beel hebben.

Waer aen dar sy ghelooven.

Dat XXIII. Capittel.

Sy gelooven aen een dinc dat wast als een ronde Coutwozde / ende is soo groot als
Sennen Pot van eenen Pot nats / her is binnen hol / secken een liepn storken
daer dooz synen een gaetken daer in gelyck eenen mont / ende doen kleyn steentkens
daer in datter ratel / ratelen daer mede als sy singen ende vansen / el. de heeten Tami-
maraka. en is geformeert oft ghemaecht ghelijck hier na volcht. Die selve hebben dat
Manholck elck een eppen / zy zijn nu sommige onder haer die zy noemen Paygi, die
worden onder haer gearst geghien hier die Waer-segghers an / die selve trecken
des jaers eens dooz dat Landt in alle Gitten / ende gheben te verstaen hoe dat eenen
geeft by haer is geweest. dewelcke verre van daer upt haermede landen gekomen was /
hadde haer de macht ghegheben dat alle die ratelen Tamaraka. dewelcke wouden /
souden spreken ende macht kregen daer zy om baden / soude haer gheworden ende
gegeven wesen / ende so geveuren. Een pegelijck wil dan dat in syne ratelen die ge-
welt horen / maken eene groote Peste met dyncken / singen ende waer seggen / hou-
den beel seltame ceremonien, daer bestellen de waer-segghers eenen dach inde hon-
ten / dewelcke zy ledich maecten / daer en moeten geen Wyfs noch kinderen in by-
den / dan ghebirden de Waer-segghers dat een pegelijck si. i. Tamaraka root ver-
me met Pluymen ende daer in home / soo wil by haer die ghewelt ober leberen dat sy
spreken sullen. Daer na komen sy inder Gitten / so setten sy haer boven aen de waer-
segghers / ende hebben haer Tamaraka by haer ander Erde secken de andere die
heure oock. een pegelijck geeft den waer-seggher giften oft geschenck dewelcke zijn
Stuspylen / Bederen / Ringen die zy aende Gozen hangen op dat een pegelijcken syn
Tamaraka niet horen ten en wordet / als zy dan alle by malsanderen. zijn soo neemt
hy dan pegelijck Tamaraka sonderlijcken / ende beroochtse niet Crup / welck zy
Bietin noemen / daer na neemt hy de ratel vast dooz den mont en ratel mede / se-
totten Sael. Nec koca nu sprecht ende laet u hoozen zy by daer nime / dan sprecht hy
met

met slepender stemme andersich een bragt dānmen het niet mercken en kan of: de
 statel doet oft dat het doet/ende dat ander volck misint dattet de statel doet/maer de
 Waersegger doet het niet alle statelen die eenen na den anderen / een pegelijc misint
 dan dat sijn statel groote macht op haer heeft / dan ghebeden sijn de waerseggers
 dat zy te kerpich trecken branden banger / want de geesten die inde Tamaraka zijn
 hebben lust Slaven-bleesch te eten / nae die raet trecken sy nae den kerpich / want
 heer nu de Waer-segger Paygi upt allen statelen goeden ghewacht heeft soo neemt
 dan een pegelijc sijn statel wederom na hem/en heerse liebe Soon maecht hem een
 epoken dūken / daert in staet set hem een booz begeert van hem alle wat hem van
 noode is gelijc als wy den waerachtigen God doen/ die Hemel ende Herde gescha-
 pen heeft bidden/dat zija nu haer Goden. Metten waerachtigen God die Hemel en-
 de Herde geschapen heeft en hebben zy geen becommeninghe / houden booz een out
 heercomen dat Hemel ende Herde geweest zijn / en weten dus niet sonderlich vanden
 begin der Werelt/dan sy seggen datter eens groot water gheweest heeft dat alle haer
 booz-vaders verlopen/ende sommighe sijn in een nader daer upt gekomen/sommighe
 op Boomen / het welck ich achte het moet die Delubie gheweest zijn/als ich nu de
 eerste reyse onder haer quam/ende sy my daer of sephen / meinde ic het was een dūp-
 pel booz-spel / want so sephen my dīchtwils hoe dat die dinghers seken / als ich
 nu inder Hutten quam daer die waer-segghers in waeren die welke die dinghers
 soude/spreekende maechen/moesten sy haer alle niet setten/maer als ich dat bedorft
 sach ginch ich ter Hutten upt/ende dacht hoe arme a verblinden volck is dat.

Hoe zy en haren Wijs Waer-seggers maecken.
 Dat XXIV. Capittel.

So gaen erfstaek in een Hütte / ende alle Wijs der Hutten nemen die een booz
 Soe andere nae/ende behoockense / daer moet dat wijs kerpich en springhen ende
 onuloopen so lange datse opter Herden ballen gelijc oft zy doot waeren daer nae seyt
 de Waer-segger siet nu is sy doot ter stont wi ich: waerom levendich maken als
 zy dan wederom tot haer selben comt/sepde na spoedich toecomende dinghen te seg-
 ghen/ als sy dan nae den kerpich trecken / soo maeren si er die Wijs vanden kerpich
 waer-segghen; mijns vaders Wou dien ich gheschonten was om te dooden begoft
 eens te waer-segghen/sepde tot haer man / haer was enen gheest upt veeinde lan-
 den-homen / die begeerde van haer te weten hoe haer ich soude gedoot worden ende
 brackde nae dat hout daer men my mede doot-slaen soude / waer dattet waer/ sy
 sepde het was niet verre alle dinghen waeren getroet / sy het hem dūcken ich waer
 gheeu Panthalosfer maer ich was een Francops / als dat Wpf haer booz-segginge
 volbracht hadde brackde ich haer waerom sy my soo nae myn leuen stont terwylke
 ich geen vuer en was. of sy niet en brackde dat haer mijn Gebreen plaghe toe selic-
 hen soude / sy sepde ich en soude uip daer niet aen kieren/mani het waeren Geesten
 die wouden bescheet van my woen/sulche Cere-nome hebben sy veel.

Waer in dat zy op 't Water varen.
 Dat XXV. Capittel.

Daer zijn vanderhande Boomen in 't Landt / die welcke heeten Ygaywers, die
 Booms schalen lossen sy ganck of van bomen den tot benden toe / maken be-
 sonder

sonder gheest rontom den Boom henen, om de schael gantich ende heel af te krijgen/ daer na nemen sy de schale ende draagjense upten geberchte by der Zee: heeten se niet meer/ leggense achter ende woog: hooch op / blinden wortte pouten int midden daer onder ende ober/ dat sy niet togden en woorden/maechte Rahers daer af daer in haerder 30. baren konnen te krijchē / de schale is een dwars bich / wel 4. voet is de topde 40. voeten lanch / sommighe langer / sommighe korter / de selve roepen sy seer geringe ende lichtheechdich deure / baren daer mede so verre als sy willen/ als de Zee ontfelt is trecken sy de Rahers opt Lant/ tot dat 't weder goet waer woogt sy haeren ober thore d'lygen niet inder Zee/maer lanchs den Lande baren sy verre.

Waerom den eenen Vyant den anderen eet.

Dat XXVI. Capittel.

Sen daens van geenē honger / maer van grooten haet ende nijdte/ende als sy in den krijch tegen malcanderen schermuusen/roep den eenen den anderen aen upt grooter haede / dese Limmeraye Schermuusenmetheswoe, die konic alle onghesluch aen / mijn eten hoft. De kange luca e para kurine. Ich wil u noch desen dach daer hoost doot staen/ Sebe inname pegicke rescagu, mijn vanden doot aen u te meeten ben ich hier. van de soo, schemocken Sera Quora Offonne Kiere, &c. D'viesch sal heden desen dach eer de Son onder gaet mijn gebaert syn/ sulchs alle doen sy upt groeter byantschap.

Hoe sy haer aenslaghen maecken, als sy willen in haeren vyanden Landt ten Krijgh trecken.

Dat XXVII. Capittel.

Als sy willen in haeren vyanden Landt ter Oorloghen trecken/soo bergaren hen haer Oversten / houden raet hoe zijt maecken willen/ dat ontbieden sy dan in alle hutten doot en meer dat sy haer op rusten / ende sy noemen omderhande scrup der Boomen als die ryp worden/soo willen sy upt-trechen / want sy hebben gheen onderscheit der jaren ende dazhen oock bestellen sy eenen tijt upt te trecken alser een geslacht Visschen inder Zee inde kribiere loopen/ dewelche sy Praci heeten op haer spzaech/ende den leggenden en als men de Visschen siet noemen sy Pirakaen: op sulchen tijt rusten sy haer niet jaechers ende Dplen/ende Gertbroel-mael / twelch sy heeten Verhan, tot d'valse daer na beraden sy haer metten waer-seghers Fogy oft sy victorie sullen hebben / die segghen dan wel jae doch bevelen sy haer dat sy achttinghe op d'boomen hebben sonden die haer vanden vyanden d'boomen / als den meestendeel d'boomt dat se sien haerder vanden bleesch braden / dat bediet victorie mace als sy sien haer eegden bleesch braden dat en bediet niet goets / soo dat sy dan t'huyt bidden als haer de D'boomen nu wel behaechden / soo rusten sy haer ou maecken in alle hutten groote besiet her de niet d'ronchen d'ronchen/ en dan in meeren Af-goden Tammara, een veltich bide den tijt dat sy hem hielp eenen brandt dat ghien/ daer nae baren sy henen als sy den dach by haerder brandt Lant komen/ so bevelen haer Oversten den nacht te haren als sy des anderen dach haerder vanden landtschap willen aenbullen / dat sy de d'boomen onthouden sonden dewelche sy upt die nacht d'boomen / ich was eenen rocht niet haer / als wy nu vast by haerder vanden Lant waren des abonds te vryen/ soo haer menichighe was den anderen nacht haerder vanden Lant aen te bullen / ginch de Oerste daer den Tocher henen sepe de haer dien nacht hun D'boomen wel onthouden / dese D'boomen senden/ geboort

hoort dat de jonghe ghesellen als den dach op brack Wilt schieten soudent ende vischen hangen dat gebeurde alsoo de Eersten later gereet maken daer na ontboot sy de ander Oversten die quamen booz sin Watten / setten haer alle opter Arden in eenen ronden Cirkel mer haer een geben als sy gegeten hadden bereide. 3p doemen / soo heel als haer wel behaechde / daer nae dansten sy met haeren Tamaraka van brenchden haerder vanden Watten besagen 3p inder nacht / maer bamen den inden moztentstont als den dach op gaet / als so eenen vanghen die seer gewondt is dien dooden sy ter stant ende voeren dat vleesch gebraden mede t'hu 3p maer die noch ghesont sijn voeren 3p al levendich mede t'hu. & daer nae in haere hutten dooden 3p se. Zo ballen aen met een groot geschep / treden sijn opter Arden blasen in basumpen van langhe Coutwoerden gemaecht / 3p hebben allegades Snoren om haer lijf gebonden om de vanden daer mede te binden / schilderen ende vermalen haer met roode beberen / op dat so booz die and. r beken soudent wesen / schieten ooch seer geringe vperijghe pylen op haerder vanden hutten om die daer mede aen te sicken / ende als een gewont woort hebben sy haer eygen Crupden daer 3p mede herlen.

Wat haere Kijghs rustinghe is.

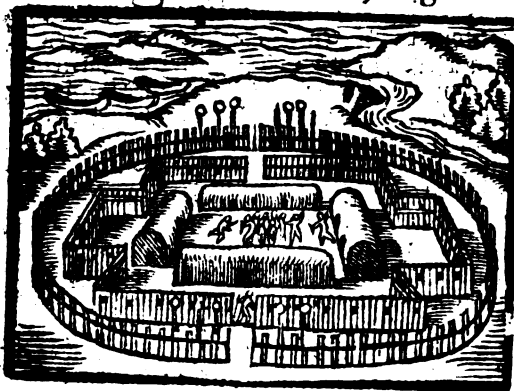
Dat XXVIII. Capittel.

Sy hebben Pitts-Bogen/ende die spijten oft doozenen zijn gemaecht van beenen. Ende herde weeten die sy scherp wetten / en daer op binden / 3p makense ooch van. Dirsch-tanden de welcke men heet Tiberaun, wyden inder Zee ghehangen / oot nemen 3p Cattoen oft Boom-wolte mengheuse mer Was / binden boven aen de Pilen / stecken dan dat vper daer in / dat zijn haer vper-pilen 3p machten ooch Schilden van boom-schoffen ende andere wilde dieren luyden. 3p grab n ooch seerpe dooznen gelijck als hier Winck-pfer. Ich heb ooch van haer gehoort maer niet ghesien / dat als jat doen willen dat sy haer vanden upt de bassicheden endes stercken wel kommen vordryghen met peper / in der manieren die welcke daer waer. 3p wouden goote vperen maken als de winst waerde en werpen dan bande peper eenen hoop daer in / als den do. np tot haer inde harte sloech mosten sy haer ontvanden ende ich ghelooft wel want ich eens merre Portugalopers in een Pravin tie des laus was Brannenbuycke genaemt als booz verhaelt is / daer bleven wy met een Schip op t'waghen een rivier legghen want de bloet was ons ontgaen / doen boterpen sy veel drooch stroos tusschen dat schip ende den Oever meruden ons ooch metten domp vanden peper te verjagghen maer sy en kosten dat heut niet ontficken.

Mer wat ceremonien zy haer vyanden dooden ende eten, waer mede zy se doot-flaen, ende hoe zy met haer om gaen.

Dat XXIX. Capittel.

Als 3p haer vanden eerstmael hups brenghen / soo slacse de Wjss ende de Jonckers daer na schilderen zijse / ende behangense met grauwe Deeren / schieren hier de Wjntbauwen af boven d'oghen dansen om haer henen / binden hem wel dat sy niet en ontloopt geben hem een w. fote gant bewaert ende ooch niet henz te doen heert / ende als die sint draghet dat voden se op tot dattet groot wort daer na aen haer inden sin hant slaen zint doot ende etent. 3p gheben hem wel t'eten houden hem son eenen spyt lanch maechen ghereeschap / maechen veel vaten van Eers herarch daer so drauch in doen backen jonderlinghe Vaten / daer in doen sy de ghereeschap daer sy hem mede schilderen en palteren / maechen een Wederen bosch.

die zy aen dat dooft doen/ ende binden / daer neue sy hem door-slaen maken een lange Snoer / Malurana genaemt daer binden zy hem in als hy sterben sal. Als sy alle ghereetschap by malikanderen hebben / soo ordineren zy eenen tijdt wannecr hy sterben sal / nooden de Widen van andere Dozpen / dat sy op dien tijdt der waerts horen / dan machten sy alle baten vol d'anch / en eenen dach oft twee te booren eer de Wijfs den d'anch maerken / boeren zy de gebanghenen eens oft tweemael ofte plaetsen/dansen om hen heen. Als zy nu alle hy den anderen zijn / die van herten horen / heet haer de Oberste vander Putten wiliekonie. Sept alsoo komt helpt utven vbandt eten. Des daechs te booren eer sy beginnen te d'yncken / binden sy den gebanghenen den Snoer Malurana om den hals den selven dach schijderen en palleren zy dat hout swera Pemme genaemt / daer mede zy hem door-slaen willen / dies ghestaltentse is also dese Figueren bewijst / is langher dan een Waem stuijcken dinghen daer aen dat kleest dan nemen sy Eper-schalen die zijn grau / en zijn van eenen Voghel Mackukawa genaemt die stooten sy cleyn als stof en dat stichter sy van aen't hout / dan sit een vrou en wijst inden aenkleesden Eper-schalen stof/die wy sien gheschildert/ende stager vol wijfs om haer die singhen. Als de swera Pemme dan is alsof sy soude met haer guispelen en ander gereetschap/hangen sy die in een ledige Putte boven der aerden / in eenen Chupnstact/ ende slughen dan daerom alle den nacht / desgelijcx schijderen ende malen sy den gebanghenen syn aensicht/ooch terwylten dat wijf schijldert terwyle singen de ander/ ende als sy beginnen te d'yncken soo nemen sy den ghevangen by haer / die d'ynckt met haer/ ende gecken en alben met hem. Als dat d'yncken nu een eynde heeft / s' anderen daechs rusten zy / maken den gebangen een Hutten op de plaets daer hy sterben sal / daer leydt hy dien nacht in wel bewaert/ dan des moeghengs een goeden wijl booz den dach gaen zy dansen ende singhen om dat hout daer sy hem mede doot-slaen willen / tot dat den dach aankomt/ dan trecken sy den ghevangen uptet Hutten / byken dat Hutten af/maechen rupmte / dan binden sy hem de Wasturana vanden hals af / ende binden se hem om't lijf/treckense soo ober hepden sijden stijf / hy staet rudden daer in ghebonden / haer dat deel houden dat Snoer van hepden syden / laten hem soo een luttel slaen / leggen kleyn steenken by hem / daer mede sy na de Wijfs werpt/ die om hem loopen/ende

arighen eten/ he scribe **zyn** daer geordineert ende geschildert/ als **hy** ontrent ghesa-
den wort metten ersten vier stucken rondom de hutten te loopen / daer nae heb-
ben die andere tijdt verbyst/ als dat nu gheschied is maechen **zy** een **Wper** ontrent
twee schanden wijt bender **Slaven** / dat **Wper** moet **hy** sien : daer naer komt een
Wpou metten hout Iwera **Pemne** gheloopten/ heert de verchuffelen om hooghe/ treck
ende ghebeert van bzeuchden, loopt voor den ghebanghen ober op dat **hyt** sien soude.
Als dat gheschied is soo neemt een **Mans** persoon dat hout/ gaet daer inde voor den
ghebanghen staen/ houet voor hem op dat **hy** 't aensiet / terwijle gaet die bemelckig
hem doot slaen wil / selve heuen met noch 14. oft 15. maechen haer lijf graeu met
Zissen / dan komt **hy** met syne medenhesellen omse plaese **hy** den ghebanghen den
keert die ander die voor den ghebanghen staet dat hout ober / so komt dan de **Coa**
ninch van der hutten ende neemt dat hout / ende steekt den genen die den gebou-
ghen doot-slaen sal eens tusschen de beenen deur / 't welck nu een eer onder haer
is dan neemt die wederom dat hout die doot-slaen sal/ ende seyt dan : **Tae** hier ben
sch/ ick wil u dooden / want de uwe hebben misdet. **Winden** oock veel gedoodt/
ende gheschieden dan antwoort **hy**/ als ick doot ben soo heb ick noch veel bysinden/ die
sullen mi wel wrecken / daer inde slaet **hy** achter opt hooft / dat hem de herffe-
nen daer opt springhen / terstand nemen hem de **Wys** trecken hem op 't **Wper** /
schabben hem de **Wpou** al af / maechen hem gantsch wit/ stoppen hem dat achter-
ste met een bouthen toe op dat hem niet en ongaet / als hem dan die **Wpou** af- ghe-
recht is / soo neemt hem een **Mans** persoon/ snijdt hem de beenen ober de knien-
af, ende de armen aen dat lijf/ dan comen daer vier wijfs ende nemen de vier stuc-
ken ende loopen daer mede om de hutten hoeren/ maechen een groot gheschyp ofte
gherucht van bzeuchden/ daer nae snijden **zy** hem den kugge metten achtersten van-
den voor deelen af / dat selve doelen **zy** onder haer/ maect dat **Ingewant** behouden
de **Wys** siedent, ende int sop maechen **zy** een **Wpou**/ **Mingauw** genaemt/ bten **Wpou**-
ken **zy** ende de kinder s/ dat **Ingewant** eten **zy** eten ooc dat **Wpou** vanden hooft/
de herffenen binnen in dat hooft / de **Coughe** / ende wat **zy** soo darr aen ghenieten

hooft/ reuter daer mede in was dat gheschied daerom dat hem den **Arm** niet onfcher
oft onghewis worden en soude van het verschick des doot-slaens. Dat al heb ick
ghesien ende ben daer by gheweest **zy** en konnen niet gesetten getal niet vorder tellen
dan tot byt toe, als **zy** vorder tellen willen/ wijfen **zyt** metten vingeren ende teenen
der

der doeten / als 3p willen van grooter ghetal spreken wijsen 3p op hier of hijs perso-
nen soo veel Dingen ende Teenen als die hebben.

Berecht van sommige Dieren inden Lande.

Dat XXXI. Capittel.

Dier zijn int Landt rechte Doeken ende Septen ghelijck Wercken so groot/
van tweederley gheslacht / de een is seer by ghelijck de Hee Calheren hier int
Lant/de ander kleyn ghelijck als jonge Wercken / heeten Teigasu dattu, ende
en zijn niet seer goet te hangen inde Val die de Wilden ghebruken om Wile te ban-
ghen. Daer zijn oock dzederley Meer-katten/de een heeten Keys, ende zijn die hier te
lande komen. Van isser een soorte heeten Ackakey, springen gemeenlich met groo-
te hooppen op de Boomen / maechen een groot gerucht ende gheschrey int hout oft
Bosch. Ende daer is noch eenderhande gheslacht van Meer-Katten die heeten
Prickdie, zijn root hebben Waerden ghelijck Sugan ende Septen / 3p zijn soo groot
ghelijck een inddelbare Mont. Oock heesmen daer eenderley ghedierde/die heeten
Dattu, dat is omtrent een span hoog / anderhalf span lanc / dat is gewapent al
rontom dat lijf/uptgenomen den buck/daer hebet niet de Wapen is gelijk hoxen/
slupt op malhanderen met bouwen / ghelijck een Harnas/ende heeft eenen langen
scherpen Mont/ eenen langhen Steert/ gaet geerne opte Steenen Clippen om/ syn
Spijse zijn Muspen/ het heeft vet vleesch/ ich heb dickwils daer af gegeten.

Serwoy.

Dat XXXII. Capittel.

Dier is eenderhande Wilt Ghedierde dat heet Serwoy, dat is soo groot als een
Catte/en is wat grau van harz/ ende sommighe oock swert grau/ heeft eenen
Steert ghelijck een Catte / ende alst daer heestet een jonck oft sesse/ het heeft
eenen slip inden Bupch/is wel een halfspanne lanc ende binnen inden slip heestet con-
dypen/ en daert heen gaet daer dzagher de jonghen inden slip. tusschen de twee vel-
len. Ich hebse dickwils helpen hanghen/ende de Jongen wipen slip ghelanc. Daer
zijn oock een gheslacht Epger dieren int Landt/dewelcke de liden verwozghen ende
eten/ende groote schade doen. Daer is oock een gheslacht Tecutoen/dienmen haet
Leopaerden, dat is geseyt/gracume gespichelde Leuwen / ende ander wonderliche
Dieren veel &c. Daer is oock een Dier ghenaeint Caciaure, hout hem op lant ende
int Water / de slip ende bupticheit dat opte kanten vanden Sebers vanden souden
Wateren blijft / daer leven 3p af/ ende onderhouden haer daer mede/ende dat eten
3p/als haer ergens booz dreest oft dat verbeert is/so vlietet int Water opten grond/
3p zijn grooter dan een Schaep 3p hebben een hooft ghelijck een Haes hoxen steert/
redeliche Beenen/loopen oock seer raffelicken op Landt / van het ene Water tot
het ander/ heeft swart grau harz/ heeft dze knobbelen aen elken Doet/ smaecht ghe-
lijck Wercken-vleesch. Oock sijn eenderhande Achtdissen int Waeter / oock opt
Lant/de selve sijn goet om te eten.

Van een soorte van Wormkens ghelijck Vloeyen, welcke de Wilden heeten
Attum.

Dat XXXIII. Capittel.

Dier zijn Wormkens ghelijck de Bloeyen/ebenwel kleynder/ heeten Attum op der
Wilden spake/groepen inde Hurren vander mensche bupticheit/de selve krip-
pen eenen inde Doeten/ende het seut enen maer inwendich als 3p daer in kruppen/
die eten soo int vleesch daermen des nuct en gheboelt/oft seer luttel gewaer wort/ ende

dat men se niet terstont opt en doet / maken een klobe soo groot als een Erwoette. Men heb gezien als ich eerst metten Spanglaerden aen 't lant quam / dat se sommige van onsen gesellen de bueten heel verdoorben / om datse geen aelt daer op en hadden.

Eenderlev Vleermussen des Lands, hoe sy de lieden des Lands des nachts inden slaep inde Teenen vande Voeren, ende in dat Voor-hoofd bijten.

Dat XXIV. Capittel.

Der zijn Vleer-mussen van eender manieren / die grooter zijn dan die hier in Europa schant zijn / die vliegen des nachts inde bueten om de Reften daer de lieden in slaepen / ende als se ghehoert worden dat de menschen slapen / ende haer lasten ghemerben blyghen se by de boeten / ende bijten eenen mont vol / oft se bijten int hooz-hoofte ende vliegjen dan wederom wech. Doen ich onder den Wilden was / beten se my dichwils aen de Teenen der Voeten dat ich waechter wert / ich sach de Teenen bloepende / maer se bijten de Wilden gemeenlich int hooz-hoofte.

Vanden Byen ende Hummelen des Lands,

Dat XXXV. Capittel.

Die wederhande gheslachte Byen sijn in dat Land. De eerste zijn seer ghelijck de Byen die int gemeen hier zijn / de ander zijn swert ende groot ghelijck als de groote Blieghe / de derde zijn kleyn als Mugghen / oft kleyne Blieghe / dees Byen hebben haeren Honich in holle Boomen / ende ich heb dichwils metten Wilden den Honich opt gehoben van alle dyle gheslachten / dat wy gemeenlich beteren Honich by de kleynste bonden dan by de andere / se en sicken oock niet soo seer ghelijck de Byen hier te Lande / want ich dichwils ghesien heb dat de Wilden den Honich langhen ende dat de Boen op haer bloeghen / ende datse genoegh af te sicken hebben banden naectken Tijde / oock heb ich sels den Honich naecht ghelanght / maer ich moeste doen eerstaec van grooter werborn int Water loopen / ende de Byen daer in afwasschen / anders en hoft selse niet quyt worden banden Tijde.

Vande Voghelen des Lands.

Dat XXXVI. Capittel.

Der zijn oock veel selsame breeinde Voghelen daer in dat lant / een geslacht genaemt Uwara Piange, die hebben haer boerper inghe by der Zee / nestelen op de Clippen die daer lighen vast by den Lande. Is by na soo groot ghelijck een Hoer / het heeft een langhen bech ende beenen by na ghelijck eenen Kenger / maer niet al opt so lanch / en heeft de natuere de eerste bederen die de jonghen opt wassen / sijn wolt grau / daer na als se bluch worden / sijn se swert grau / daer mede blieghen se by-hans een jaer / dan veranderen haer de selve bederen / ende den ganschen Vogel wert so rood / als eenige roode berwe is. soo blyft se dan / sijn groot geacht by de Wilden.

Berecht van sommige Boomen des Lants.

Dat XXXVII. Capittel.

Der zijn Boomen dewelcke de Wilde Juni Pappeeywa noemen / op de selve Boomen waert een vrucht / eenen Appel / niet seer onghelijck de vrucht die de Wilden knautwen / en drucken daer het sap out in waethens daer verwoen ende schilderen se mede als ghet eerst opte Dapt sicken / so ist ghelijck water. daer na over een wijle wort haer de Dapt so swert ghelijck Tucht / dat duert tot inden agensien dach / dan vergaet dat weder / ende niet booz die tijt / hoe veel se haer wassen in 't Water.

Hoc

Hoe de Cartoen oft Boomwolle waft, ende den Brasiliaenschen Peper, ende sommige ander wortelen meer, dewelcke de Wilden planten om t'reen.

Dat XXXVIII. Capittel.

DEN Cartoen oft Boom-wolle waft op boomkens omtrent een badem hooghe/ heeft veel scheuten oft tacken/ als zo bloeyen so krijg: n zo veel knoppen/ als die rijp worden soo gaense oopen/ ende de wol staet alsoo inde knoppen om ronde tierenkens/ die zijn swert/ t welck dat jaer is daer nense af plant of jaeret/ ende de tacken zijn heel vol banden knoppen. Den Peper van dien lande is tweeërleij satoen den eenen is Seel/ den anderen Doot maer waft op een maniere als sp. roen is so is zo als hach-biesen die op doornen wassen/ het is een klein boomken ontrent een half badem hoogh/ ende heeft kleine bladerkens/ hanght vol banden Peper is scherp inden mont plucken hem af als hy ghetijdsch is droegen/ inde Sonne ende daer is noch een ander satoen diepen Peper/ den boozmoeden niet seer ongelijck welcken zo oock also als den anderen droghen. Daer zijn oock Wozelen die Jettika heeten/ die zijn van goeden smaech/ als sp die planten/ smijden zo die in kleine stukken/ steken de stucken in d' Sijnde/ dar ontfanght hem/ ende bopder hem over der Aerde gelijck hopsmeyen/ ende wort vol van dien Wozelen.

Hans Staden wenscht den Leser Gods genade ende gratie:

Gristighe Leser/ dese mijne Schipbaert ende reyse heb ick om oorsaecke int hoer nae beschiben/ alleen den aenbaek te verclen/ hoe ick in den Eyannischen menschen gewelt gecomen ben/ om daer mede te bewijzen/ hoe gheweldichen sonder een te hope/ mi de noot hulper onse lieeren God verlost heeft upt haer ghelwelt dat oock een pegelijck hoor dat de almachtighe God/ nu noch een so wel sine Christenen geloobigen onder den Heydenschen goddeloosen volck/ wonderlijken bestijddet en geleet/ als hy banden begin der werelt opt gebaden heeft/ dat een pegelijck met mi Godt daer booz dankbaer zo/ ende hen inden nootd op hem verlaeten/ want hy selve sprecht: Roept mi aen inden tijdt der noot/ so wil ick u veraden ende helpen ende ghesult mi prijsen. Nu mocht de menighe schossen/ jaer sou ick dat al d'zicken laren maech ick mijn leedagen versocht ende gessen heb/ so moest ick een groot Boeck maechen/ dat is wter/ dien nae te volgen wilt ick noch veel inder te schryben/ maer ten heeft de reden niet/ noch ghesaltenisse. Ich heb de merninge/ wat mi daer toe beweeche heeft dit Boeck te schryben/ ghenoech herwaerts ende dertwaerts in veel plaesen aen gheteckent/ hoe wel wy allegader schuldich zijn/ God te lo. en ende danken/ dat hy ons behoeft heeft ende beschermt/ handt eerste uren aen van ons ghehoore tot op ten tegenwoordighen dach ende ure ons lebens. Woot so kan ick wel bezyeden dat het inhout van desen Boecke den sommighe sal bezyent duncken/ wie kan daer tegen niet te min so en ben ick de eerste in t. ende en sal de leste oock niet blijen dien sulcke schipbaerden lant/ en volcken wel beken zijn/ dien selve en is oock a le dingen met lachjen niet soet gheworden/ noch en sullen gheworden/ emanden/ maer dat die diemen lebende sijbe ter door brengen wil/ soude te noede zijn als die zijn die daer verre affaen ende het sp. aenken/ oft daer af oeren seggen. dat meet een pegelijck wel te berechten/ als die oock al t' sinen souden inden Eyannischen vanden hant den hornen/ die in America waren oft zeyen wie soude dat waer heeren verlanghen. Daer dat weet ick v. erachtich/ dat menich eerich man in Cristen Portuga. l. Daerich/ oock sommighe t. Antwerpen in Brabant/ die in America geweest zijn/

men des moeten ghetungentse geben datter soo mede is / gelijck ick schrybe. Maer
 dien die sulcke dingen niet en weten noch vercocht en hebben / beroep ick mi op dese
 ghetungen ende God voer al den. De eerste reyse die ick dede in America / was met
 een Portugalsche Schip / de Hoop man hiet Portyado / waren onser drie Oup-
 schen op 't Schip / d'een was van Bremen ende hiet Brant / de ander hiet Hans van
 Brachhausen / ende ick. De ander reyse dede ick van Eritien upt Spaengien / nae Rio
 de Plata / een Provintie in America gheleghen / soo genaemt. De Oberste banden
 Scheye hiet Don Diego de Senabria / daer en was gheen Oupsch op de reyse mede /
 mer in lan te moepen / angst ende vrees te Water ende te Lande / twelck duerde
 carcent twee Jaeren / alle in een leste reyse als voer ghernelt / ten lesten leden mi
 Schip-breuck / by een Eylant genaemt S. Vincent / seet heel by den basten lande
 van Brasilia / ende de Portugalsers bewoonen dat daer / op de selve plaetse hont
 ick eenen Landt-man / Eobani Heil Saliger Sone een- die mi seer wel ontfinc /
 noch hadden Coop-herren van Antwerpen / dewelcke men Scheets heet / eenen
 Factoor die heet Pieter Roefel / die alle beyde moeten mi ghetungentse gheben / hoe
 ick daer ben aengecomen / oock hoe ick ten lesten banden Spannen ben gevangen
 gheworden. Door de Schipvoers die mi banden Wilden ghehoft hebben / waren upt
 Hoymandien in Brachrecht / de Hoof-man banden Scheewe was van Cavilla /
 ghenaemt Willem de Moner / de Siferman heet Francoys de Schantz / Dolmur was
 Piscoy / genaemt Perot / de eerliche lieden Godt die loonet haer inder eeuwighe Sa-
 lichert die hebben mi geholpen naest Godt in Brachrecht / zo hebben mi helpen
 een Vapcooy bekennen / zo hebben mi gheleert ende gaden mi seer-geit / die mi ge-
 tungentse zijn waer si mi ghehoegen hebben. Daer Scheept ick van Diepen upt
 Brachrecht ende quam te Londen in Engheleant / daer vernamen de Coop-gesellen
 vander Nederlandtsche Course oft Strael-hof banden Schip-man / daer ick mede
 vernamers gekomen was / hoe dat met mijn saeck gheleghen was / noode mi te vast-
 brecke mi met eenen seer-pennick / daer nae seide ick in Dupischlant / t' Ant-
 werpen quam ick in 't Hoop van Aelien by eenen Coop-her / Jasper Scheers ghe-
 naemt / den selben gaet de voer ghenoemde Factoor Peter Roefel / t' Sanct Vincent
 oock aen / als voer gheseyt is die brocht ick de ydeltiche hoe dat de Franchoyen sijn
 Factoors Schipken in Rio de Jenero hadden aen ghenallen / maer waren wederom
 af-gheslagen / de selve Coop-her sechouch mi twee Kopers Ducaten / Godt wilst
 hem vergelden. Soo nu ergien den jonck gesel naere / die niet desen schryben ende
 gaetugen niet te ghenoecken ware op dat si niet in twijfel en lebe / soo neemt dan
 Godt te hulpe ende daer dese reyse aen ick heb hem hier hemmisse ghenoech gelaren /
 dien pat bidt si na die Godt helet en is de Werelt niet gesloten. Den Almachtig-
 gen Godt / die in allen teppelof ende bys van eeuwigheert tot eeuwigheert / Amen.

P. I. N. I. S.

Dit Boeck gheintituleert de beschrijvinghe des Landts America, is ghevisteert
 by eenen gheleerden vander Keiserlijcker Majesteit daer toe ghecommitteert,
 ende is by de voorsz. Keiserlijcke Majesteit toe ghelaten ende gheconsenteert te mo-
 ven Printen ende verkoopen, ghegheven tot Brussel den 10. dach in Meerte, Anno
 M. D. L. VII.

